

Riihimäen kasarmialueen pohjoisosa

2020

Rakennushistoriaselvitys

Riihimäki

ARK—BYROO

Tilaaaja: Senaatti-kiinteistöt

Tilaaajan edustajat: Astrid Suojoki ja Tapani Aalto

Konsultti: Arkkitehtitoimisto Ark—byroo oy, Kustaankatu 3, 00500 Helsinki,
info@arkbyroo.fi, www.arkbyroo.fi, +358 50 574 8710

Työryhmä:

Marianna Heikinheimo, TkT, arkkitehti SAFA

Noora Laak, arkkitehti SAFA

Olli Nieminen, arkkitehti SAFA

Tarina Tommiska, taitto

Sami Heikinheimo, valokuvaus

Etukannen kuva: Viestijoukkojen vuosipäivän paraati rakennusten 18 ja 17 itäpuolisella harjoituskentällä vuonna 1959. MM.

Suoritusajankohta: Helmi–joulukuu 2020.

Työ on luovutettu 21.12.2020

ISBN: 978-952-368-078-4 (PDF)

© Arkkitehtitoimisto Ark—byroo

Senaatti

Asiasanat: Riihimäki, varuskunta, 1910-luku, kasarmit, kasarmiarkkitehtuuri, tiiliarkkitehtuuri, vankileiri, Puolustusvoimat, Venäjän armeija, Kenttälennätinpataljoona, Viestirykmentti, Kenttätykistörykmentti

Sisällys

1. JOHDANTO	2
1.1 Kohde	2
1.2 Tehtävä	4
1.3 Perustiedot	6
2. RIIHIMÄEN KASARMIALUE 1910-1914	10
2.1 Riihimäen kasarmialueen perustaminen	10
2.2 Kasarmialueiden suunnitteluperiaatteita	
1910-luvun Suomessa	12
2.3 Riihimäen kasarmialueen suunnittelu ja rakentaminen	16
2.4 Riihimäen kasarmialueen yleissuunnitelma	17
2.5 Riihimäen kasarmirakennusten arkkitehtuuri	19
3. KASARMIALUEEN POHJOISOSAN KÄYTTÖHISTORIA JA MUUTOKSET	22
3.1 Kasarmialueen käyttöhistoria	22
3.2 Kasarmialueen muutoshistoria	27
4. RAKENNUSKORTIT	32
5. KASARMIALUEEN KAUPUNKIKUVA	95
6. YHTEENVETO	103
6.1. Riihimäen kasarmialueen pohjoisosa suhteessa muihin ajan kasarmialueisiin	103
6.2. Konsultin työn aikana muodostama kokonais-näkemys kohteesta, sen säilyneisyydestä ja arvoista	105
LÄHTEET	107

1. Johdanto

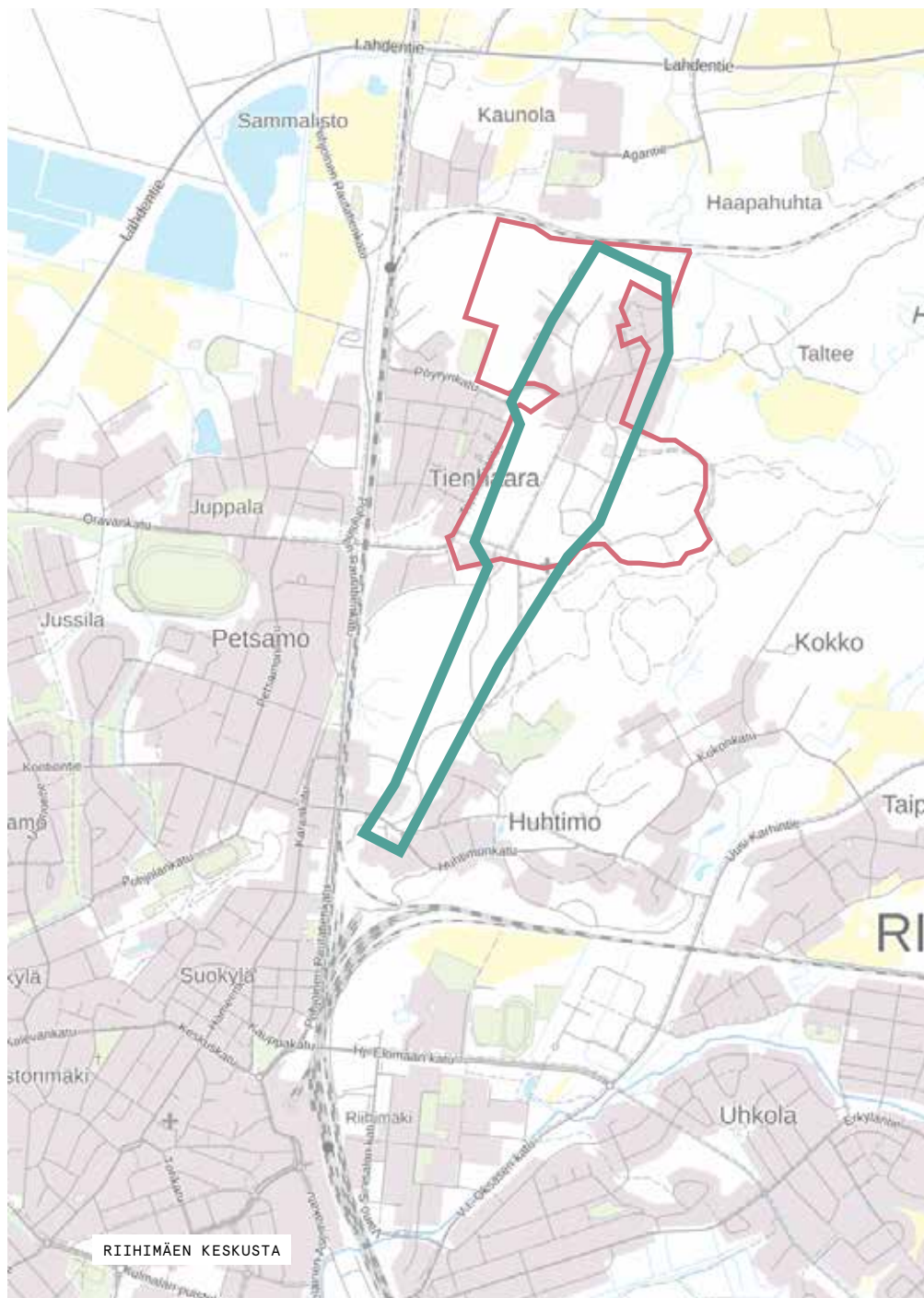
1.1 Kohde

Rakennushistoriaselvitys kohdistuu Riihimäen keskustan koillispuolella sijaitsevan, 1910-luvulla perustetun kasarmialueen pohjoisosaan. Suomeen perustettiin 1910-luvun alussa viisi Venäjän armeijan kasarmialuetta, joiden tarkoituksena oli suojata Pietarin pohjoista selustaa sekä estää saksalaisten mahdollinen maihinnousu. Kasarmialueet sijoitettiin pääasiassa rautateiden varsille, sillä rautateiden hallinta oli osoittautunut ensisijaisen tärkeäksi 1900-luvun alun epävakaina vuosina. Kasarmialue suunniteltiin alun perin kahden joukko-osaston käyttöön: 10. Suomenmaalaiselle Tarkk'ampujarykmentille sekä 3. Tarkk'ampujatykistöpatteriston 3. Vuoristopatterille. Kasarmin suunniteltu vahvuus oli 1500 sotilasta, mutta ensimmäisen maailmansodan aikana kasarmialueella majoittui jopa 4000 sotilasta.

Selvityksessä tarkasteltu varuskunnan pohjoisosa koostuu kapeasta koillis-lounassuuntaisesta alueesta, joka oli osa alkuperäistä 1910-luvun kasarmialuetta sekä sen itäpuolella sijaitsevasta, kasarmialueeseen 1950-luvulla liitetystä Paljaskallion alueesta. Varuskunta-alueen pohjoisosaa kutsutaan tyypillisesti Takakasarmiksi, siinä missä eteläosaa Etukasarmiksi. Näitä nimityksiä käytetään myös tässä selvityksessä. Tarkastelualue on laajudeltaan noin 83,8 ha ja sillä sijaitsee 78 rakennusta. Niistä pääosa on peräisin kasarmialueen perustamisvaiheesta, 1910-luvun alkuvuosilta, minkä ohella rakennuksia on huomattavat määrät varuskunnan kehittämisvaiheista 1950-luvulta ja 1990-luvulta. Tarkastelualueen 1910-luvulta peräisin oleva osa on kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY 2009) nimeltään *Riihimäen kasarmialue*.

Tarkastelualueen maasto on mäkistä ja kallioista – kasarmialue perustettiin alun perin viljelykseen-kelpaamattomalle metsämaalle. Tarkastelualueella sijaitsevan rakennuskannan voi jakaa viiteen ryhmään: kasarmin keskusalueeseen, upseeriston asuinalueeseen, talli- ja varastorakennuksista koostuvaan rakennusryhmään, autohuoltolaan sekä Paljaskallion rakennuksiin. Näiden lisäksi alueella on joitakin rakennuksia ryhmien ulkopuolella, kuten kasarmin kirkko. Kasarmialueen rakennuttajana oli Venäjän sotaministeriön alainen Riihimäen kasarmirakennuskomissio, ja se suunniteltiin Venäjän armeijan käyttöön. Kasarmirakennukset suunniteltiin Pietarissa tuotettujen tyyppipiirustusten mukaan ja niille ovat leimallisia rappaamattomat punatiilijulkisivut, gotisoiva tyyli sekä samalla taloudelliseen toteutukseen ja hygieeniin elinoloihin tähdänneet pohjaratkaisut.

Venäjän vallankumouksen myötä venäläiset joukot poistuivat kasarmeilta vaihteittain ja julistautuivat Suomen sisällissodan osalta puolueettomiksi. Sisällissodan jälkeen kasarmialue oli punaisten vankileirinä, jonka jälkeen alue palveli vielä siviilihallinnon johtamana pakkotyölaitoksena. Vuodesta 1919 kasarmialueella on ollut Suomen puolustusvoimien joukkoja ja pitkäaikaisimmat käyttäjät olivat Viestirykmentti (1944-2014) sekä Kenttätäkistöräkmentti (1920-1959). Nykyisin varuskunnassa on useita eri toimijoita: Järjestelmäkeskus, Logistiikkakoulu, Leijona Catering, Millog Oy, Panssariprikaati, Puolustusvoimien johtamisjärjestelmäkeskus, Puolustushallinnon rakennuslaitos, Riihimäen sotilaskoti ja Viestikoulu.

- ↑ Selvitysalueen rajautuminen esitetty kartassa punaisella. Valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) rajaus vihreällä. Taustakartta MML.

1.2 Tehtävä

Tämä selvitys on tehty kasarmialueen ja sen rakennuskannan kulttuurihistoriallisten arvojen yksilöimiseksi varuskunnan kehittämistyön tueksi. Selvitys kohdistuu kasarmialueen pohjoisosaan, viereisellä sivulla esitetyn ilmakuvan rajauksen mukaisesti. Kasarmialueen eteläosan toimintojen ja historian kuvaus on esitelty Riihimäen kasarmialueen eteläosan kulttuuriympäristöselvityksessä (ark-byroo 2018).

Selvityksessä esitetään Riihimäen kasarmialueen historia perustamisesta nykypäivään, sekä rakennusten suunnittelua ohjanneet periaatteet ja tyypilliset suunnitteluratkaisut. Rakennuksiin viitataan numeroin, jotka niille ovat käytössä vakiintuneet. Kaaviosarjalla on esitetty muutokset kasarmialueen pohjoisosassa, sen rakennuskannassa ja ympäristössä.

Työhön on sisällynyt arkisto- ja kirjallisuustutkimusta, kenttätöitä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Merkittävimpiä arkistolähteitä olivat Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkisto sekä Kansallisarkisto, joiden ansiosta alueen rakennuskannasta ja sen muutoksista oli mahdollista luoda kokonaiskuva. Osa tutkitusta arkistomateriaalista oli salassapidettävää, mikä aiheutti haasteita materiaalin toimittamisessa ja aineistoon tutustumisessa. Piirustusaineisto kasarmirakennuksista on melko hajanaista, joten rakennusten historian selvittäminen on vaatinut tavallista enemmän tiedon yhdistämistä eri lähteistä.

Valokuvien osalta tärkeimmät lähteet olivat Museo Militaria, Työväen arkisto sekä Riihimäen kaupungin museo. Keskeiset kirjallisuuslähteet olivat Jari Lehtoväreen kolmiosainen Riihimäen varuskunnan historia-teos sekä Sirpa Hailan venäläisiä kasarmirakennuksia ja 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuria käsittelevä tutkimus. Myös 1910- ja 1920-lukujen sanomalehdet olivat keskeinen lähde kasarmialueen rakentamisen ja käytön osalta. Kasarmialueesta on tehty aikaisempi inventointi vuonna 2002 tehdyn maankäyttö- ja maisemanhoitosuunnitelman yhteydessä. Käytetyt lähteet käyvät ilmi lähdeluettelosta ja tekstissä on käytetty alaviitteitä.

Alueella on suoritettu katselmus lokakuussa 2020 ja sen aikana tehty havainnot on kirjattu raporttiin rakennuskohtaisesti. Rakennukset on myös dokumentoitu valokuvaamalla.

Selvityksen tekemiseen vaikutti niin arkistotyön kuin kenttätöidenkin osalta Covid-19 pandemia, minkä vuoksi selvityksen alkuperäistä aikataulua jouduttiin myös muokkaamaan, kun vierailu varuskunta-alueella oli kielletty. Vaikeista olosuhteista selvityksen tekoa helpotti ensiluokkainen apu, josta kiitämme lämpimästi Heli Lehtoniemi-Hakkaraista Panssariprikaatin esikunnasta sekä kaikkia rakennusten käyttäjiä, jotka esittelivät meille tilojaan ja niiden historiaa. Erityinen kiitos kuuluu myös Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Sirkku Koskille suuresta avusta vanhojen rakennuspiirustusten prosessoinnissa.

Selvityksen ensimmäisessä luvussa esitellään selvityksen kohteena olevan alueen perustiedot. Toisessa luvussa perehdytään 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuriin sekä Riihimäen kasarmialueen alkuvaiheisiin ja suunnitteluratkaisuun. Kolmannessa luvussa selvitetään alueella ja sen rakennuskannassa tapahtuneita muutoksia. Neljäs luku käsittää rakennuskortit, jossa esitellään tarkastelualueen rakennukset perustiedoin ja nykytilavalkuvin. Mukaan on mahdollisuuksien mukaan liitetty alkuperäispiirustuksia ja vanhoja valokuvia. Viidennessä luvussa tarkastellaan rakennusten lähiympäristöä; pihoja, katutiloja ja näkymiä. Kuudennessa luvussa on yhteenveto, jossa tarkastellaan Riihimäen kasarmialuetta suhteessa muihin 1910-luvulla Suomeen rakennettuihin venäläiskasarmeihin ja määritellään alueen ominaispiirteet.

↑ Selvitysalueen rajautuminen esitetty kartassa punaisella.
Ortokuva 2015, MML.

1.3 Perustiedot

RIIHIMÄEN KASARMIALUEEN POHJOISOSA

Rakennettu: 1912–1914

Rakennuttaja: Riihimäen kasarmirakennuskomissio, Venäjän sotaministeriö, Suomen valtio

Arkkitehti: Useita: Riihimäen kasarmirakennuskomission insinööri-eversti Florinskij (allekirjoittanut tyyppipiirustukset) sekä 1950-luvulla puolustushallinnon arkkitehti Heidi Vähäkallio-Hirvelä; 1960-luvun korjaustyöt ja 1970–90-luvun uudisrakennuksia Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen

Osoite: Tykkikentäntie 1

Kiinteistötunnus:

694-405-0001-0020

694-405-0001-0023

694-405-0001-0629

694-405-0001-0607

694-405-0005-0014

694-405-0005-0015

694-405-0008-0447

Kaupunginosa: Varuskunta ei kuulu yhteenkään kaupunginosaan, se rajoittuu lännessä Tienhaaran ja etelässä Huhtimon kaupunginosiin. Alue kuuluu Karan kylään.

Tarkastelualueen laajuus: 83,8 ha

Rakennusten lukumäärä: 78

PÄÄASIAALLISET RAKENNUSVAIHEET

1910–1914 Ensimmäinen rakennusvaihe, Venäjän Insinöörikomennuskunta

1954–1958 Uudisrakennuksia: asuin- ja koulutusrakennuksia, arkkitehti Heidi Vähäkallio-Hirvelä

1960-luku Mittava peruskorjausohjelma, arkkitehti Timo Suomalainen

1990-luku Kehitettävä varuskunta; uudisrakennuksia ja peruskorjauksia; eri suunnittelijoita

KÄYTTÖHISTORIA KESKEISIN OSIN

1911–1918 Venäjän armeija

1918–1921 Vankileiri ja pakkotyölaitos

1920–1939 Kenttätykistörykmentti

1940–1944 Useita yksiköitä, koulutustoimintaa

1948–2014 Viestirykmentti

1959–1985 Sähköteknillinen koulu

1947 alkaen Viestikoulu

1960 alkaen Viestikeskuskorjaamo, myöh. Millog Oy

2015 alkaen Logistiikkakoulu

Useita käyttäjiä, kaikki lueteltu luvun 1.1. lopussa

OMISTUS

1910–1917 Venäjän keisarikunta

1.3.1918 alkaen Suomen valtio¹

ASEMAKAAVAHISTORIA

Pääosaa varuskunta-alueesta ei ole asemakaavoitettu. Tienhaarantien ja Viestikadun välisen alueen käsittävä asemakaava 18:6 on vahvistettu **11.05.1970**.

YLEISKAAVA

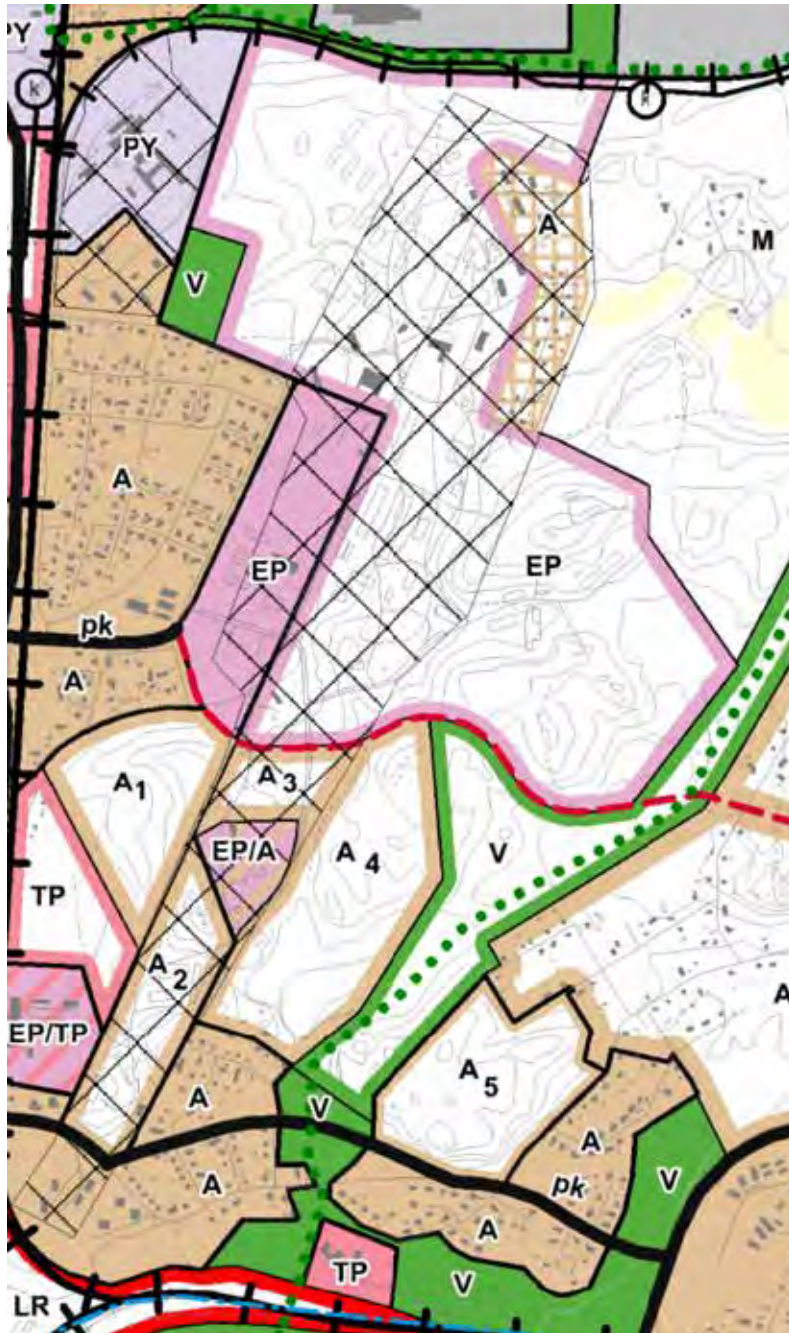
Riihimäen yleiskaavassa 2035 (hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.5.2017) pääosa tarkastelualueesta on varustettu merkinnällä EP, uusi puolustusvoimien alue: ”Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi. Se varataan puolustusvoimien käytössä olevien varuskunta- ja harjoitusalueiden toimintoja varten.” Tienhaarantien ja Viestikadun välinen jo asemakaavoitettu alue on varustettu merkinnällä EP, puolustusvoimien alue. Varuskunta-alueen asuinkäyttöön siirretty koilliosa yhdessä alueen itäpuolella sijaitsevan pientaloalueen kanssa on varustettu merkinnällä A, pienin toimenpitein kehitettävä asuinalue. Tarkastelualueen etelärajaa pitkin on yleiskaavassa esitetty uusi tielinjaus. Yleiskaavakartassa on myös esitetty RKY-alueen rajaus.

RAKENNUSSUOJELU

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Riihimäen kasarmialue -niminen rky-alue on rajattu noudattaen kasarmialueen 1910-luvun rajoja. Alueen luonnehditaan lukeutuvan merkittävimpiin 1910-luvun varuskuntiin. Sen keskeisinä arvoina mainitaan kasarmialueen rakennusten topografisesti omaleimainen sijoittelu sekä perustamisvaiheen yleisilmeen ja rakennusten säilyneisyys muutoksista ja lisärakentamisesta huolimatta.

¹ Sopimuksen sotilasomaisuuden luovuttamisesta teki Kansankomissariaatti, eli punaisten edustus Venäläisen sotaväen edustajien kanssa. Yhtä kaikki, kiinteä omaisuus maa- ja vesialueineen, tontteineen ja rakennuksineen sovittiin luovutettavan Suomen tasavallalle. Omaisuuskysymys sai lopullisen vahvistuksen Tarton rauhassa 1920. Enqvist 2007, 124.

↑ Ote Riihimäen yleiskaava 2035:stä varuskunta-alueen ympäristöstä.
Riihimäen karttapalvelu.

↑ Selvitysalue rajautuu valkoisella pohjalla oleviin rakennuksiin. Punaisella esitetyt rakennukset ovat alkuperäisiä 1910-luvun kasarmirakennuksia.

TARKASTELUALUEEN RAKENNUKSET JA NIIDEN KÄYTTÖ

Listaan on merkitty rakennuksen alkuperäinen ja nykyinen käyttötarkoitus. Vain yksi, jos käyttö on säilynyt samana.

TALLI- JA VARASTOALUE

- 25 Leipomo - Varasto
- 27 Paja, asekorjaamo ja puusepänverstaas - Logistiikkakoulun opetusrakennus
- 33 Varasto - Korjaamo- ja koulutustila
- 34 56 hevosien talli - Varasto
- 36 Rehuvarasto - Kalustohalli- ja korjaamo
- 38 Sokerivarasto - Varasto
- 94 65 hevosien talli - Varasto
- 98 Varasto
- 100 Kylmä varasto
- 101 Kylmä varasto
- 194 Koulutusrakennus
- 196 Ajoneuvohalli
- 210 Katos, varastoalue
- 211 Katos, varastoalue
- 212 Katos, varastoalue
- 220 Katos, varastoalue
- 222 Koulutushalli
- 231 Varasto

UPSEERIEN ASUINALUE

- 40 Rykmentin komentajan asuinrakennus - Varuskuntakerho
- 41 Kolmikerroksinen asuinrakennus viidelle esikuntaupseerille ja kahdelle nuoremmalle upseerille perheineen - Kurssimajoitus
- 43 Kolmikerroksinen asuinrakennus kuudelle vanhemmalle upseerille - Kurssimajoitus
- 55 Jääkellari - Varasto
- 65 Ampumaratarakennus - Varasto, tyhjillään
- 164 Asuinrakennus - Kurssimajoitus
- 165 Asuinrakennus - Kurssimajoitus
- 195 Varasto
- 218 Varasto

KASARMIALUEEN KESKIOSA

- 16 Kaksikerroksinen kanslia ja päävartio - Päävartio
- 17 Kaksikerroksinen pataljoonan kasarmi - Varasto
- 18 Kaksikerroksinen pataljoonan kasarmi - Miehistökasarmi
- 19 Pataljoonan ruokala - Viestijärjestelmien kunnossapito ja radiotekninen mittaustoiminta
- 20 Ruokala (väliaikainen kirkko) - Koulutus- ja toimistorakennus

- 21 Kaksikerroksinen koulutusyksikön kasarmi - Vanha sotilaskoti, tyhjillään
- 22 Kaksikerroksinen erikoisjoukkojen ja aseettomien kasarmi - Harraste- ja varastotiloja
- 23 Kaksikerroksinen esikuntarakennus - Luokkatalo
- 24 Kaalikellari - Kellari
- 26 Sauna - Tutkahalli
- 32 Varasto
- 37 Tiedustelu- ja konekiväärijoukkueen rakennus (varasto)
- 53 Varasto
- 61 Kirkko
- 134 Ajoneuvohalli
- 136 Ajoneuvohalli
- 157 Viestikoulu
- 162 Aliupseerikoulu - Sotilaspoliisikomppanian kasarmi
- 166 Varusvarasto ja sauna
- 171 Esikuntakomppanian kasarmi - Logistiikkakoulun päärakennus
- 172 Varasto
- 201 Rakennuslaitos
- 202 Varasto
- 207 Varasto
- 215 Varuskuntaravintola ja sotilaskoti
- 227 Varasto

AUTOHUOLTOLA

- 187 Ajoneuvohuoltola
- 188 Ajoneuvokatos
- 189 Ajoneuvokatos
- 190 Ajoneuvokatos
- 191 Ajoneuvokatos
- 204 Autokorjaamo

PALJASKALLIO

- 168 Lämpökeskus - Terminaali
- 174 Paljaskallion luolasto
- 184 Suojakatos
- 185 Huoltohalli
- 193 Konttikatos
- 200 Huoltohalli
- 203 Huoltohalli
- 209 Kalustosuoja
- 214 Kalustosuoja
- 216 Ajoneuvokatos

2. Riihimäen kasarmialue 1910–1914

2.1 Riihimäen kasarmialueen perustaminen

Japanin sota vuonna 1905 ja sitä seuranneet levottomuudet suurlakkoineen olivat osoittaneet rautateiden strategisen merkityksen myös maanpuolustuksen näkökulmasta, joten keskeisille rautatieristeyspaikoille

päätettiin 19. joulukuuta 1908 sijoittaa uusi, 3. Suomenmaalainen tarkk'ampujaprikaati. Suomalaisten asevelvollisuus oli vuosisadan alun levottomuuksien vuoksi lakkautettu, joten uudet joukot koostuivat yksinomaan venäläisistä sotilaista. Sijoituspaikoiksi määräytyivät Riihimäki, Kouvola, Lahti ja Tammisaari. Myös Kymijoen rautatiesilta päätettiin turvata Korialle sijoitetuin joukoin. Joukkojen sijoittaminen uusille paikkakunnille merkitsi mittavan rakennusohjelman aloittamista sisältäen myös useiden olemassa olleiden kasarmialueiden täydentämistä.²

Rakennustoiminnan suunnittelusta ja organisoinnista kullakin paikkakunnalla vastasi paikallinen Keisarillisen Venäjän sotilaskasarmien rakennuskomissio. Ensimmäiseksi sen tuli hankkia uuden varuskunnan maa-alue.³

Riihimäen kasarmialue päätettiin sijoittaa pääradan ja Pietariin johtavan rautatien haarakohdan läheisyyteen, rautatieasemalta koilliseen. Pitkä Anttilan perintötilaan n:o 1 kuuluva metsikköinen ja kallioinen alue ei sopinut viljelykseen, joten omistajien sitouduttua maa-alueen myyntiin, se erotettiin elokuussa 1910 Vuorela-nimiseksi lohkotilaksi. Kaupat tästä 125-250 metriä leveästä ja 2,5 kilometriä pitkästä, 42,3 hehtaaria käsittävästä alueesta tehtiin lokakuussa 1910. Samana syksynä Riihimäen rakennuskomissio totesi, ettei ostettu metsäsarka riitä varuskunta-alueeksi ja kasarmien pohjoisosaa varten pakkolunastettiin Torsten Nordensvanilta Karan kartanon maista 14,2 hehtaaria lokakuussa 1910 sekä varuskuntaan johtavaa tietä varten 1,9 hehtaaria tammikuussa 1911.⁴

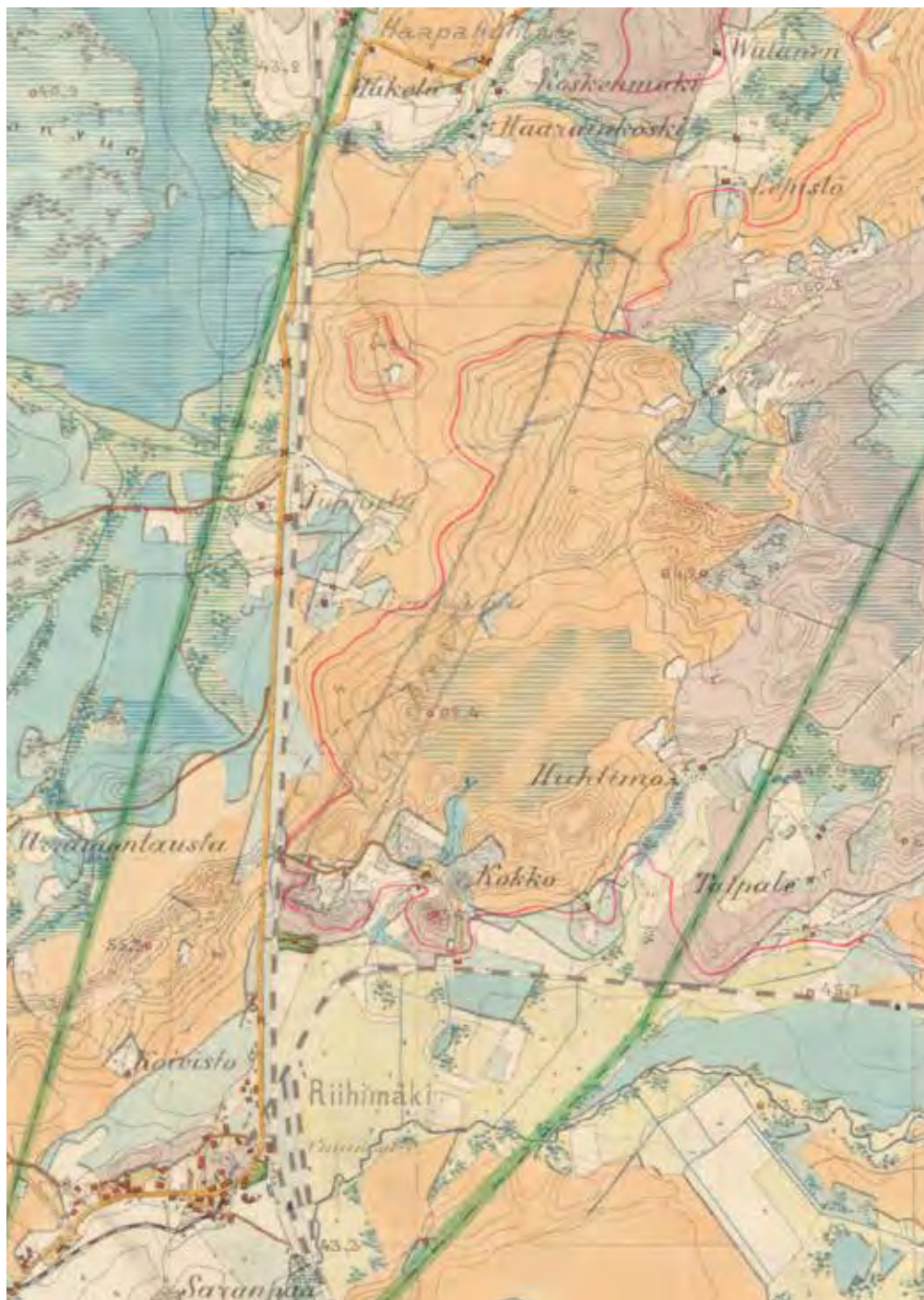
Loppuvuodesta 1909 Riihimäelle siirrettiin Vaasasta ensimmäinen, 210 miehen vahvuinen joukko. Heidät sijoitettiin väliaikaisiin tiloihin – kasarmikäyttöön otettuun karjahalliin sekä valtion majoitusrakennukseen – rautatien läheisyyteen odottamaan kasarmien valmistumista.⁵

² Lehtoväre 2001, 14–20.

³ Lehtoväre 2001, 26.

⁴ Samanaikaisesti muilla uusilla varuskuntapaikkakunnilla maanhankinta ei edennyt yhtä sopuisissa tunnelmissa ja maata hankittiin keisarin käskyllä nopeutetulla maa-alueiden pakkolunastusmenettelyllä. Ilmeisesti menettelyä hyödynnettiin myös Riihimäen pakkolunastuksissa, vaikka varuskunnan ydinosa olikin saatu hankittua vapaaehtoisin kaupoin. Lehtoväre 2001, 27 ja 30.

⁵ Lehtoväre 2001, 26; Uusmaalainen, 03.06.1910, nro 62, s. 3.

↑ Riihimäen kasarmialue hahmoteltuna vuoden 1886 kartalle. Lyijykynämerkintä ei ole täsmällinen. Riihimäen keskuskylä on pieni, vastasyntynyt rautatiepaikkakunta. Senaatin kartta 1886. KA.

2.2 Kasarmialueiden suunnitteluperiaatteita 1910-luvun Suomessa

KASARMIEN SIJOITTAMINEN JA ALUEIDEN SUUNNITTELU

Pietarin puolustukseksi 1910-luvulla perustetut uudet kasarmialueet sijoitettiin strategisiin kohteisiin,

pääasiassa rautateiden varrelle, jotta tärkeät rautatieyhteydet tulisivat suojatuksi ja joukkojen liikuttelu olisi tarvittaessa nopeaa. Viisi uutta kasarmialuetta olivat Riihimäki, Lahden Hennala, Kouvola, Korja sekä Tammisaari (Dragsvik), jonka tuli estää vihollisen maihinnousu.⁶

Aikaisemmin, 1870-luvulla venäläisen pääinsinöörihallinnon laatimat kasarmien tyyppiasemakaavat sommiteltiin symmetrisesti paraatikentän ympärille. Kentän laiduille saatettiin sijoittaa arvorakennuksia, kuten upseerikerho tai upseerien asuinrakennuksia. Tähän aiempaan nk. paraatimalliin verrattuna 1910-luvun kasarmialueiden kaavaratkaisut eivät olleet yhtä hierarkkisia ja rakennukset järjesteltiin pikemminkin toiminnallisiin kokonaisuuksiin maastonmuotoihin mukautuen.⁷ Uusi asemakaavatyyppejä pyrki yhdistämään rationaalisen, toimintojen mukaan järjestetyn aluesuunnittelun 1900-luvun alun ihanteeseen puutarhakaupungin tyyppisestä pittoreskista ympäristöstä. Vaikka rationaalinen suunnittelutapa muutti joitakin suunnitteluperiaatteita, Venäjän armeijan vahva sosiaalinen hierarkia näkyi edelleen esimerkiksi asuintilojen ja asuntojen kokoeroissa.⁸

Yhteistä viidelle Suomeen rakennetulle 1910-luvun kasarmille on niiden asemakaavojen väljä sommittelu sekä eräänlainen kollaasimaisuus. Asemakaavoissa saatettiin soveltaa useita eri ideoita, kuten ruutukavaa, aksiaalista symmetriaa ja maaston myötäisyyttä. Pääasiassa asemakaavat koostuivat kasarmialueelle väljästi sijoitelluista, käyttötarkoituksen mukaan ryhmitellyistä rakennusryhmistä. Usein suurimman miehistökasarmin tai kasarmiparin viereen sijoitettiin edusaukio tai harjoituskenttä, mistä muodostui kasarmialueen luonteva keskuspaikka.⁹

RAKENNUSTEN SUUNNITTELUNORMIT

Tyypipiirustukset oli omaksuttu osaksi venäläistä rakennuskulttuuria 1700-luvulla uusien kaupunkien, kuten Pietarin, rakennuskustannusten hillitsemiseksi sekä Euroopasta tuodun klassisen, yhtenäisen rakennustyylin vakiinnuttamiseksi.

1800-luvun alussa venäläiset kasarmirakennukset rakennettiin kasarmikohtaisten tyyppipiirustusten mukaan klassista tyyliä noudattaen. Krimin sotaa seuranneet reformit toivat mukanaan tieteellistä tietoa hyödyntävän, hygieenisyyteen tähdänneen lähestymistavan kasarmien suunnitteluun.¹⁰ Toinen suunnitteluun vaikuttanut käännekohta oli taudinaiheuttajien löytyminen 1880-luvulla, jonka seurauksena rakennusten hygienian ja muun muassa tuulettamismahdollisuuksiin ryhdyttiin kiinnittämään huomiota ja tuulettamista helpottava terveysikkuna kehitettiin. Rakennussuunnittelussa pölyä ja likaa keräävät rakenteet ja koristeet pyrittiin minimoimaan, jonka lisäksi lattia- ja seinäpinnat tuli suunnitella mahdollisimman sileiksi ja helposti puhdistettaviksi.¹¹

Kasarmialueille suunniteltuihin rakennusryhmiin kuului asuinrakennuksia joukkojen komentajalle ja upseeristolle, joilla oli tilavammat, palvelijansisäkäynnillä varustetut asunnot. Miehistö majoitettiin suuriin kasarmirakennuksiin. Lisäksi alueelle suunniteltiin ruokailutilat, kirkko, upseerikerho, tallit sekä huomattava määrä huolto- ja varastorakennuksia.

6 Haila 1996, 18 ja 23.

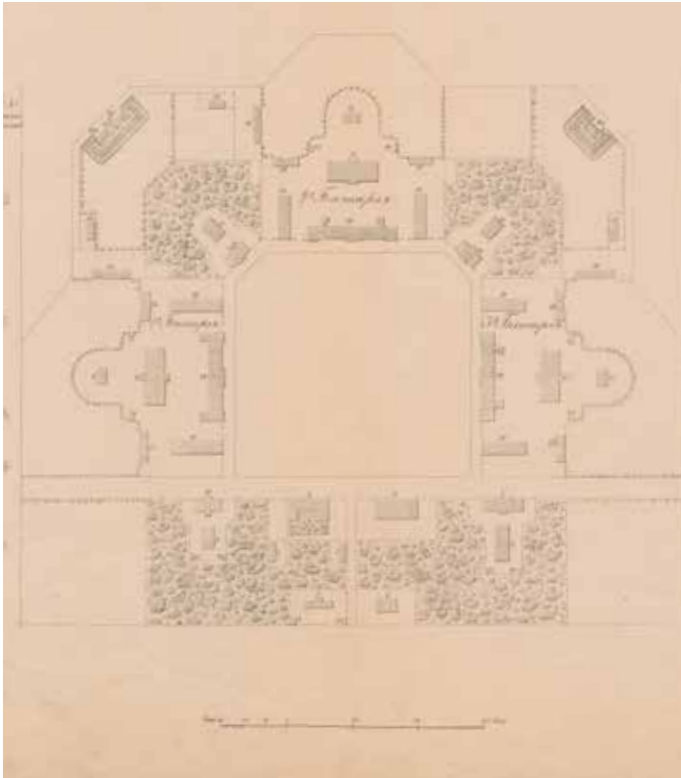
7 Hailan tutkimuksen mukaan 1880-1910-lukujen tyyppiasemakaavoista ei ole säilynyt tietoja, joten tämän aikakauden kasarmialueiden asemakaavoitusta on ollut mahdollista tutkia ainoastaan toteutettuja kasarmialueita vertailemalla. Haila 1996, 58-59.

8 Haila 1996, 134-136.

9 Kasarmialueiden asemakaavat, KA sekä Haila 1996, 27.

10 Aiemmin sotilaiden majoituksesta oli vastannut paikkakunta, jolle armeijan joukko-osasto oli sijoitettu ja sotilaat saattoivat asua paikallisen väestön keskuudessa vaihtelevissa olosuhteissa. Krimin sodassa taudeille menetyt sotilaat sysäsivät Englannissa liikkeelle tieteellisen kaupunkihygienian koskevan tutkimuksen, jonka tulokset levisivät nopeasti ympäri Eurooppaa, myös Venäjälle. Haila 60, 62-63, 76, 133.

11 Haila 1996, 78-79.

← Vielä 1800-luvun lopun kasarmityypissä alue sommiteltiin symmetrisesti paraatikentän ympärille ja edustavimmat rakennukset sijoitettiin lähimmäksi kenttää. Kansallisarkistossa säilytettävä sarja venäläisiä tyyppiirustuksia jalkaväen tykistön kivikasar-meiksi. KA.

↓ Lahden Hennalan kasarmialue suunniteltiin 1910-luvun alussa. Sen aluesuunnitelma on yhdistelmä useita eri aiheita. Rakennusryhmät on sovitettu maastonmuotoihin. Ote Lahden Hennalan kasarmin päi-väämättömästä aluesuunnitelmasta. KA.

Miehistölle suunnitellut kasarmirakennustyyppit ja niiden pohjakaavat vakiintuivat 1800-luvun lopulla nopeasti, kun taas erikoisjoukkojen ja upseeriasuntojen suunnitteluratkaisuissa oli mahdollisuus yksilöllisempiin ratkaisuihin.¹² 1910-luvulle tultaessa kasarmien rakennuttamisesta ja suunnittelustavastanneilla rakennuskomissioilla oli aiempaa vapaammat kädet suunnittelutehtävässään, kun malleina oli mahdollista soveltaa joko päärakennuskomission laatimia tyyppiinrakennuksia, omia piirustusversioita tai muilla kasarmialueilla toteutettuja suunnitelmia. Suunnitelmat saattoivat siis vaihdella tyylistään, mutta niiden oli täytettävä samat normit.¹³

1910-luvulla rakennetut kasarmit olivat asuinmukavuuden ja hygienian kannalta parempia kuin varhaisemmat kasarmirakennukset, joskin rakentamista ohjasivat tiukat normit. Rakennukset suunniteltiin tarkasti tietyn joukko-osaston tarpeita varten, vaikka todellisuudessa rakennuksen käyttäjä saattoi vaihtua useastikin.¹⁴

ARKKITEHTUURI

1800-luvun puolivälissä yleistyi uusi rakenneratkaisu, jossa kantavat tiiliseinät yhdistettiin rautapylväisiin ja -palkkeihin. Myös puhtaaksi muuratut tiilijulkisivut yleistyivät. Tiilen käyttö ja rappaamattomat julkisivukäsittelyt yhdistyivät 1800-luvun lopun Venäjällä erityisesti siviili-insinöörien suunnittelemiin rakennuksiin, kuten sairaaloihin, vuokrataloihin sekä teollisuuden ja kaupan rakennuksiin. Taideakatemiasta valmistuneet arkkitehdit, jotka suunnittelivat arvokkaammat rakennukset, suosivat suunnitelmissaan puolestaan rapattuja klassisistisia julkisivuratkaisuja.¹⁵

Uuden tyyppiset rakenneratkaisut mahdollistivat ikkunoiden suurentamisen ja ikkunoiden välisten tiiliseinien kaventamisen ja johtivat esteettisten ihanteiden muuttumiseen. Julkisivujen vertikaalia luonnetta oli nyt mahdollista vahvistaa ja vaikutelmaa korostettiin käyttämällä pilastereita ja erkereitä.

Insinöörien rationaalinen suunnittelu johti myös sivu- tai keskikäytävän poistamiseen miehistökasarmien pohjakaavoista, sillä näin rakennukset oli edullisinta rakentaa. Miehistökasarmien majoitushuonetyypiksi vakiintuivat peräkkäin asetellut läpikuljettavat huoneet, joita oli helppo valvoa ja tuulettaa.¹⁶

Kasarmirakennuksiin valittiin uusgoottilainen tyyli, jonka Hailan mukaan nähtiin yhdistävän hyödyn ja kauneuden. Koristeellisen tyylin ei nähty olevan ristiriidassa rationaalisen suunnittelun kanssa – eihän julkisivuissa käytetty muototiiliä, vaan koristelussa pitäydyttiin tiilen ominaisuuksien sallimissa rajoissa. Myös julkisivua rytmittävät risaliitit sijoitettiin porras- huoneiden kohdalle, joten niitä ei sijoitettu pelkästään esteettisiin perusteisiin.¹⁷

Punatiilistä, rationaalista arkkitehtonista ilmaisua kehitti ensin Ieronim Kitner, joka toimi 1870-luvulla pääkasarmirakennuskomiteassa sotilaskasarmien suunnittelijana ja suunnittelutyön taiteellisena asiantuntijana.¹⁸ Hailan mukaan todennäköisimmin 1910-luvun kasarmien mallipiirustusten arkkitehtuurista vastasi Pietarin taideakatemiassa koulutettu arkkitehti Aleksandr Kočetov, joka toimi kasarmirakennuskomiteassa vuosina 1881–1911. Tiedot hänen urastaan ovat kuitenkin jääneet vähäisiksi.¹⁹

1900-luvun alussa kasarmirakentamista viitoitti myös sotilasinsinööri Viktor Sokolskij ja hänen kirjoittamansa oppikirja vuodelta 1912 valottaa hierarkian ilmentymistä kasarmisuunnittelussa. Sokolskij jakoi asuinrakennukset koon perusteella kolmeen päätyyppiin, jotka pätivät myös kasarmeihin: suuren joukon asuinrakennus (miehistökasarmit), usean perheen asuinrakennus (kerrostalo) ja yhden perheen asuinrakennus (pientalo). Pientalo oli kasarmikontekstissa varattu vain komentajalle perheineen ja sen esikuvana toimi englantilaiseen puutarhakaupunki Bournevilleen suunnitellut pientalot. Kerrostalot oli suunnattu upseeristolle ja kasarmit miehistölle. Rakennushierarkia näkyi myös rakenteissa: upseerien asuinrakennusten välipohjat olivat puuta, siinä missä miehistökasarmien välipohjat tukivat näkyviin jätetyt rautapalkit.²⁰

12 Haila 1996, 35.

13 Haila 1996, 31.

14 Haila 1996, 24.

15 Haila 1996, 113, 115–116.

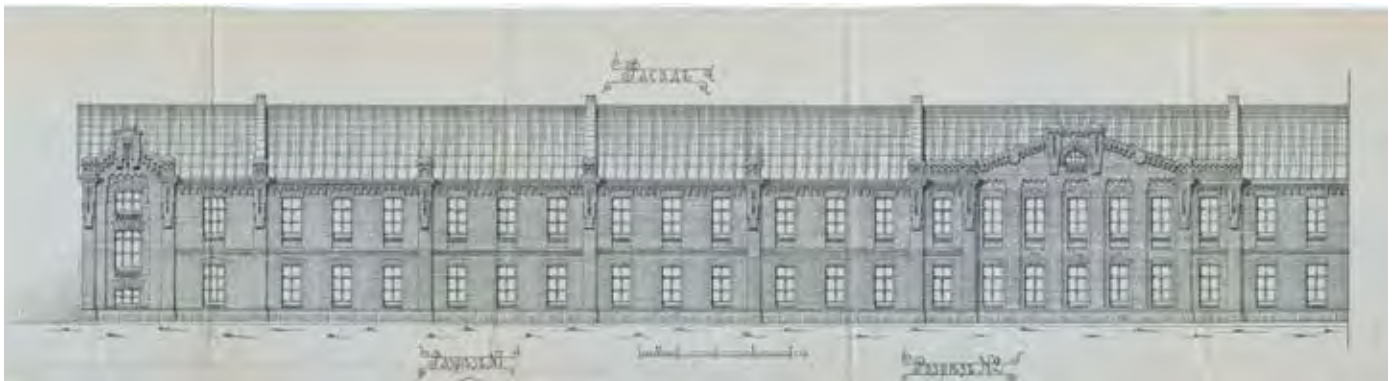
16 Haila 1996, 44, 72–73, 115–116.

17 Haila 1996, 35, 117.

18 Haila 1996, 125.

19 Haila 1996, 64–65.

20 Haila 1996, 31, 39–40.

- ↑ 1910-luvun kasarmirakennusten tyypit Riihimäellä seuraten Sokolskijn asuinrakennushiearkiaa: yläpänä komentajan talo 40 Riihimäen kasarmilta, keskellä upseerien asuinrakennus 41 ja alinna suuri miehistökasarmi 18. KA.

2.3 Riihimäen kasarmialueen suunnittelu ja rakentaminen

Kunkin kasarmialueen suunnittelusta vastasi paikallinen rakennuskomissio ja erityisesti komission teknikko, joka oli tavallisesti siviili-insinööri. Riihimäen komission johtajana toimi eversti Andrefeff ja jäseninä olivat ainakin insinööri-eversti Florinskij, eversti Bjeloff, kontrollööri, hovineuvos Ripinski sekä alikapteeni Bajakin. Komissiolla oli oma kansliarakennus Riihimäen aseman lähellä, mutta rakennus paloi pian kasarmin rakennustöiden päätyttyä vuonna 1914.²¹

Venäjän valtakunnanneuvoston myönnettyä varat Riihimäen kasarmien rakentamiseksi kesäkuun lopulla 1910, komissio ryhtyi toimenpiteisiin maan hankkimiseksi kasarmien rakentamista varten. Maanomistajien, Anttilan Heikkilän perintötilan omistajien kanssa oli neuvoteltu jo loppukeväästä.²² Maan lohkominen, hankinta sekä sitä myöhemmin täydentänyt pakkolunastus saatiin suoritettua syksyn ja talven 1910-1911 aikana.

Alueen maankäyttösuunnitelma laadittiin syksyllä 1910 ja se toteutui lähes täydellisesti – vain muutama rakennus rakennettiin suunnitelmasta poikkeavalla tavalla. Rakennustyöt aloitettiin jo syyskuussa 1910 ennen alueen merkintää maarekisteriin. Alueen varhaisin rakennus on ilmeisesti vartiotupa (rak. 66), jonka seinässä olleeseen kiveen on hakattu päiväys 1.9.1910 peruskiven laskun merkiksi.²³ Vartiotupa sijaitsi tuolin ainoan Riihimäen kylältä kasarmille johtaneen polun varrella.

Vartiotuvan ohella rakennustyöt aloitettiin kasarmialueen pohjoisosasta ja Sairaalanmäellä pienemmästä sairaalarakennuksesta (rak. 60). Takakasarmien rakennusten valmistuessa töitä jatkettiin etelään päin siten, että viimeiset rakennukset valmistuivat hieman ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä.

Rakennustöihin palkattiin paljon paikallisia metsän kaatoon, tarvikkeiden ja maan ajoon sekä muurarien apulaisiksi, mutta rakennustyövoimaa tuotiin runsaasti myös Venäjältä. Muualta töihin tulleet rakennustyöläiset asuivat puisissa parakeissa Sairaalanmäen ja kirkon välisellä alueella.²⁴

Rakennustöitä varten kasarmialueelle rakennettiin talvella 1911 pistoraide, mikä helpotti rakennusmateriaalin kuljetusta alueelle. Tiiliä tuotiin kasarmialueelle junalla lähiseudun tiilitehtaista Jokelasta, Ryttylästä, Oitista ja Leppäkoskelta.²⁵

Sotilaat siirtyivät kasarmille vaihteittain rakennusten valmistuessa; ensimmäiset talvella 1911-12, pääosa vuonna 1913 ja tykistöpatteri vasta etukasarmien rakennusten valmistuttua vuonna 1914.²⁶

²¹ Kasarmialueen suunnitelmat tuli lisäksi hyväksyttävä kasarmia käyttävien joukkojen päälliköllä sekä pääkasarmirakennuskomissiolla ennen kuin rakentaminen saattoi alkaa. Erityisesti julkisivujen tuli noudattaa laadittuja mallipiirustuksia. Lehtoväre 2001, 26; Haila 1996, 26, 37.

²² Hämeen Sanomat 4.6.1910 ja 30.6.1910.

²³ Uusi Aura, 27.9.1910 ja Lehtoväre 2001, 30. Rakennuksen seinässä ollut kaiverrettu kivi on myöhemmin siirretty itsenäiseksi muistomeriksi takakasarmille.

²⁴ Lehtoväre 2001, 32, 62; Työmies 3.10.1910, s.4.

²⁵ Lehtoväre 2001, 62.

²⁶ Lehtoväre 2001, 52.

2.4 Riihimäen kasarmialueen yleissuunnitelma

Riihimäen pitkänomainen ja kapea kasarmialue oli suunniteltu tuollon maan tärkeimmän – ja Pietarin puolustuksen kannalta keskeisen – rautateiden risteyskohdan yhteyteen. Kasarmialueen eteläosa sijoitettiin tykinkantaman päähän kummastakin radasta.

Pitkän koillis-lounaissaunaisen alueen suunnitteluratkaisussa sovellettiin useita sommitteluperiaatteita ja alueelle syntyi eri tyyppisiä rakennusryhmiä, mikä oli tavallista ajan kasarmialueille. Kasarmialueen eteläosassa rakennukset koottiin alueen läpi mutkittelevan tien varteen maastonmuotoihin sovittaen. Tielinja piirrettiin suoraksi pian Sairaalanmäen pohjoispuolella ja tie kulki halki kasarmialueen aina sen pohjoisrajalle sijoitettuun pitkään ampumaratarakennukseen asti. Alueen pohjoisosassa Takakasarmilla kasarmialueen keskusosan rakennukset Viestitien ympäristössä sijoitettiin tietä myötäilevään koordinaatioon ja niiden pääjulkisivut avautuivat tien suuntaan. Osa rakennuksista sijoitettiin vapaammin maastoon. Rakennusten toiminnot ohjasivat niiden ryhmittelyä ja sijoittamista, joskin sekä Tarkk'ampujakomppanialle suunnitellulla Takakasarmilla että Patteristolle suunnitellulla Etukasarmilla upseerien asuinrakennukset muodostivat sotamiesten kasarmirakennuksista erillisen ryhmänsä. Myös Venäjän armeijan hierarkia tuli tehdä näkyväksi kasarmialueen suunnittelussa.²⁷

Joukoille suunnitellut Etu- ja Takakasarmi käsittivät paitsi joukkojen ja upseerien majoitukseen tarkoitettuja rakennuksia, myös esikunta-, huolto- ja varastorakennuksia. Suuremman joukon kokoontumistiloiksi soveltuivat oikeastaan vain ruokalarakennukset, joita oli yksi sekä Etu- että Takakasarmilla. Venäläiset pyrkivät rakentamaan kasarmialueensa mahdollisimman omavaraisiksi yksiköiksi, joten kasarmialueen toiminnot olivat varsin monimuotoisia leipomoineen, pajoineen ja verstaineen.²⁸

Kasarmialueelle kuljettiin pääasiassa kasarmialueen lounaisosaan sijoitetun portin kautta, jossa oli porttivartio. Portille johtanut Istuinkiven silta oli kuitenkin niin kevytrakenteinen, että Etukasarmille pyrkivän tykistön oli kuljettava Takakasarmiin ja Viestitien kautta ja ajettava Sairaalanmäen yli varsin mutkaista tietä.²⁹

²⁷ Lehtoväre 2001, 40.

²⁸ Lehtoväre 2001, 32.

²⁹ Lehtoväre ja Uro 2009, 78 ja 287.

↑ Kasarmialueen yleissuunnitelma vuodelta 1910, johon kirjattu rakennusten käyttötarkoitukset. KA.

Monet kasarmialueen edustavimmista rakennuksista sijoitettiin alueen pohjoisosaan Takakasarmille: upseerikerho ja suurin osa upseeriasunnoista, päävartio, suurimmat miehistökasarit sekä alueen keskiosaan sijoitettu kirkko. Takakasarmi suunniteltiin Tarkk'ampujarykmenttiä varten. Takakasarmin keskiosassa sijaitsivat miehistökasarit ja ruokalarakennukset; upseeriasunnot ja upseerikerho sijoitettiin alueen koillisosaan omaksi ryhmäkseen; samoin talli- ja varastorakennusten ryhmä alueen luoteisosaan.

Eteläinen kasarmialue suunniteltiin Kolmannen vuoristopatterin, siis tykistön, käyttöön. Kasarmi-alueen eteläisimpään kärkeen sijoitettiin upseerien asuinrakennus sekä Patteriston komentajan asuinrakennus. Miehistökasarmi, ruokala, pajarakennus sekä nuorten upseerien asuinrakennus sijoitettiin eteläisen harjoituskentän tuntumaan. Sairaalanmäen ja niin kutsutun Kasakkakallion väliin sijoitettiin pitkänomaisten talli- ja varastorakennusten ryhmä siten, että rakennusten väliin jäi tilava keskuksiha. Tallien pohjoispuolella kohoavalle mäelle sijoitettiin kasarmin sairaala ja sen tarvitsemat huoltorakennukset.

↓ Ote yleissuunnitelmasta Takakasarmin alueelta. KA.

2.5 Riihimäen kasarmirakennusten arkkitehtuuri

Tässä luvussa on esitelty Riihimäen kasarmialueen rakennusten tyypilliset arkkitehtoniset, rakennustekniset ja talotekniset alkuperäisratkaisut. Kappaleessa ei oteta kantaa ratkaisujen säilyneisyyteen tai myöhempiin vaiheisiin.

ARKKITEHTUURI

Alueelle rakennettujen kasarmirakennusten pääasiallinen rakennusmateriaali oli punatiili, mutta sekundäärisiä huolto- ja varastorakennuksia rakennettiin myös puusta. Asuin- ja majoitusrakennukset olivat pääsääntöisesti kahdesta kolmeen kerrosta korkeita, samoin sairaalarakennus. Muut rakennukset olivat tavallisesti yksikerroksisia. Pienempiä noppamaisia varastorakennuksia lukuun ottamatta rakennukset olivat tyypillisesti ulkohahmoltaan pitkänomaisia ja satulakattoisia. Katemateriaalina käytettiin peltiä.

Pitkiä, ristilimityksellä muurattuja julkisivuja rytmitettiin pystysuuntaisilla aiheilla kuten risaliiteilla, pilastereilla ja liseeneillä. Rakennusten päätyihin tai risaliitteihin saatettiin liittää gotisoiva sakaramuuri-aihe. Keskeisempien rakennusten julkisivukäsittely oli rikkaampaa, kun taas sekundääriset rakennukset saatettiin toteuttaa varsin arkisin julkisivuin. Hierarkia ei kuitenkaan ollut jyrkkä tai johdonmukaisesti toteutettu. Julkisivuaiheilla oli mahdollisuuksien mukaan myös käytännön tehtävä, sillä esimerkiksi porrashuoneet sijoitettiin risaliittien taakse.

Kasarmirakennukset suunniteltiin tyypipiirustusten pohjalta ja samaan aikaan Suomeen rakennetuilla kasarmialueilla onkin joitakin toistensa kaltaisia, toisinaan jopa samoilla piirustuksilla, rakennettuja rakennuksia.

Takakasarmin dominanttina on erityisesti alkuperäisessä tilanteessa toiminut miehistökasarmipari, jonka muodostivat identtiset rakennukset 17 ja 18. Ne olivat myös kasarmialueen kookkaimmat rakennukset: molempien kaksikerroksisten rakennusten majoituskapasiteetti oli 608 sotilasta. Rakennusten symmetrinen pohjaratkaisu perustui läpi rungon ulottuviin, läpikuljettaviin makuusaleihin. Neljään vierekkäiseen saliin sai majoitettua komppanian. Makuusalit olivat suurten ikkunoiden ansiosta valoisia. Lisäksi ne olivat läpituuletettavia. Suunnittelunormit määräivät tarkasti kasarmien tilavuuden majoitettavan miehistön vahvuuden mukaan, jotta tauteja torjuva ilmanvaihto olisi riittävää.³⁰

RAKENTEET

Asuin-, majoitus- ja kokoontumisrakennusten rakenteellinen ratkaisu perustui kantaviin tiilimuureihin ja välipohjia kannatteleviin rautapalkkeihin. Ainoastaan upseerien asuinrakennuksissa välipohjat olivat puurakenteisia. Julkisivujen ikkunanylitykset ratkaistiin kii-lamaisilla lukkokiivillä varustetuin suoriin tiilikaarin.

Rakennuksiin ei pääsääntöisesti rakennettu kellareita, vaan kellarirakennukset tehtiin erikseen. Rakennusten sokkelit rakennettiin luonnonkivistä, ilmeisesti paikalta louhitusta graniitista. Tallien, pajojen ja varastorakennusten alapohja oli tyypillisesti kivetty maapohja tai maanvarainen betonilaatta.

Talleissa ja pitkissä yksikerroksisissa varastorakennuksissa (esimerkiksi rak. 98 ja 34) kattorakennetta kannattelivat puiset paripylväät, joissa oli rautainen metallikenkä. Ruokalan (rak. 20) kattoa kannattelivat suuressa ruokailusalissa rautapylväät. Ratkaisu oli kasarmialueella poikkeuksellinen lähinnä siksi, että kokoontumiseen tarvittavia suuria salitiloja rakennettiin kasarmialueelle vain pari.³¹

Suuremmissa tiilirakennuksissa oli umpiräystä, mutta erityisesti yksikerroksiset varastorakennukset saatettiin varustaa avoräystäällä. Näkyviin jääneiden puisten kattokannattimien päät veistettiin koristeellisesti.

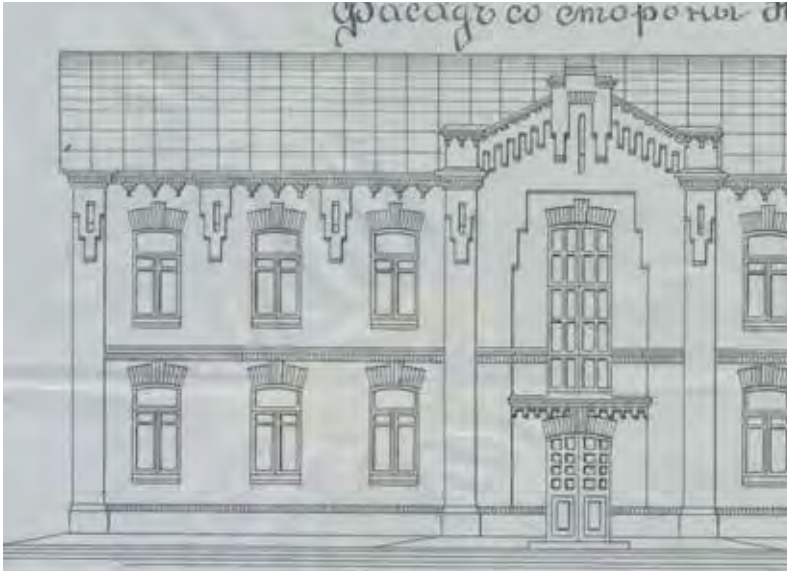
Kasarmirakennuksissa oli eri tyyppisiä ikkunoita: tavallisimmin ne olivat kuusi- tai kahdeksanruutuisia sisään-ulos aukeavia puuikkunoita, mutta myös T-mallisia ikkunoita käytettiin. Usein sulkumekanismina oli pitkäsarpa, espanjoletti. Osa ikkunoista varustettiin avattavalla tuuletusikkunaruudulla, fortuskalla.

LVIS

Kasarmialueen rakennukset lämmitettiin alun perin venäläisillä puu-uuneilla. Lisäksi majoitus- ja asuinrakennuksissa oli sisä-wc:t, joista johti suora putki alimmassa kerroksessa sijainneeseen säiliöön. Vesi- ja viemäriverkostojen rakentamisesta alueelle on ristiriitaisia tietoja; ilmeisesti osaan rakennuksista järjestettiin juokseva vesi kaivosta pumpaamalla. Kaivon toisinaan saastuessa vesi oli haettava Riihimäen kauppalaalta hevosella tai tuotava junalla pistoraidetta pitkin. Jätevedet johdettiin viemäreitä pitkin pois alueelta, mutta varsinaisesta viemärijärjestelmästä ei voi puhua.

³⁰ Lehtoväre 2001, 35.

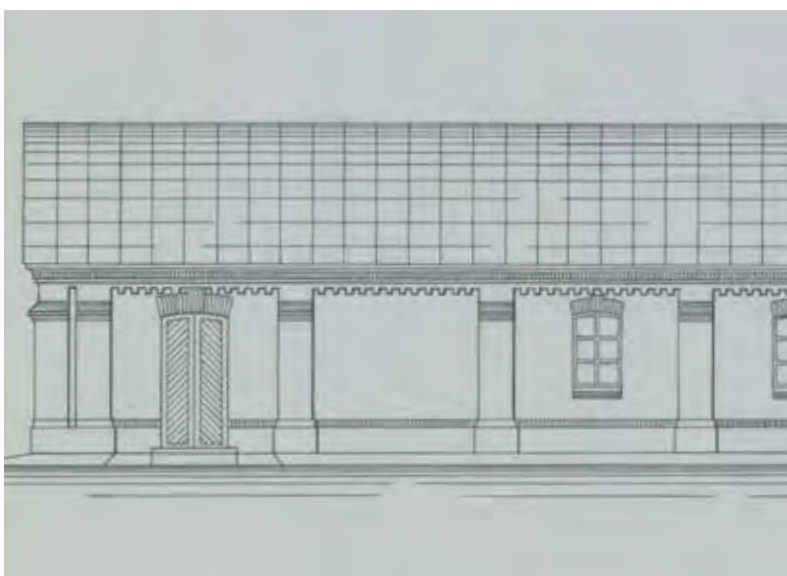
³¹ Haila 1996, 31.

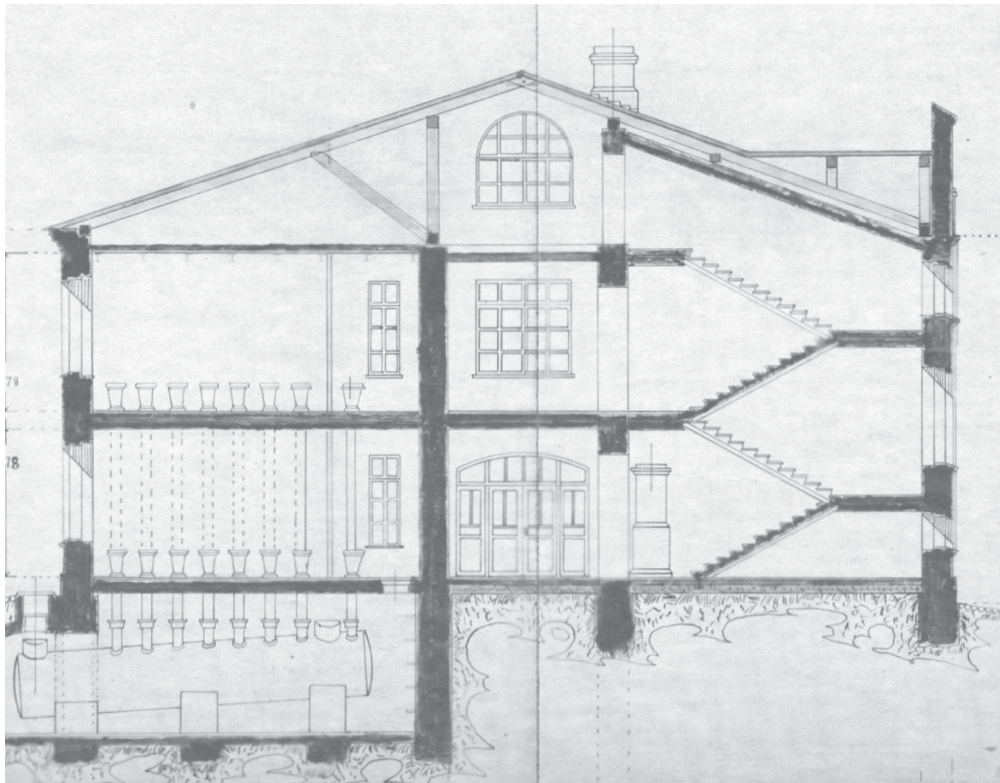
← Etukasarmilla sijainneen upseerien asuinrakennuksen julkisivun pääaihe on sisäänkäyntiä korostava keskirisaliitti, jonka yläosassa, räystäään alla on käytetty muurisakara-aihetta. Risaliittia kehystävät kahden kerroksen korkeiset tiilipilasterit, jotka korostavat rakennuksen vertikaalia luonnetta.

↓ Ruokalarakennuksen poikkipäädyt on koristeltu muurisakara-aiheella sekä koristeellisilla pilastereilla.

← Varikkorakennukseksi suunniteltu rakennus 8 on julkisivultaan huomattavasti majoitus- ja asuinrakennuksia yksinkertaisempi, mutta sen pitkiä julkisivuja rytmittävät tiililiseenit. Räystäään alla on hammastettu koristelista.

↑ 1910-luvulla rakennetun Kouvolan kasarmialueen kookkaan miehistökasarmin leikkauskuvissa näkyvät kasarmirakennuksissa tyypillisesti käytetyt talotekniset ratkaisut: käymälät olivat käytännössä suoria jätesammioon johtavia putkia. KA.

↓ 1910-luvulla rakennetun Kouvolan miehistökasarmin suuret, puoliavoimet makuusallit lämmitettiin kulkuaukkoihin sijoitetuin uunein. KA.

3. Kasarmialueen pohjoisosan käyttöhistoria ja muutokset

3.1 Kasarmialueen käyttöhistoria

VENÄLÄISET JOUKOT JA ENSIMMÄINEN MAAILMANSOTA

Riihimäen kasarmialueelle sijoitettiin ensin 10. Suomenmaalainen Tarkk'ampujarykmentti Takakasarmille ja 3. Suomenmaalaisen Tarkk'ampujapatteriston 3. Vuoristopatteri, joka pääsi muuttamaan Etukasarmille vuonna 1914 valmistuneisiin rakennuksiin juuri ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä. Tällöin kasarmin miesvahvuus oli 1500 sotilasta. Maailmansodan kynnyksellä rakennuksissa majoitettiin jatkuvasti huomattavasti suunniteltua enemmän sotilaita ja kesällä 1917 kasarmialueella oli majoitettuna jopa 4000 sotilasta.³²

Ensimmäisen maailmansodan aikana kasarmialue toimi useiden joukkojen kauttakulkupaikkana. Syksyllä 1917 Venäjän vallankumoukseen liittyvä epävarmuus ajoi venäläiset joukot hajaannuksen tilaan ja joukko-osastot ympäri Suomen menettivät nopeasti jopa puolet vahvuudestaan sotilaiden palatessa oma-aloitteisesti kotimaahansa.³³

SISÄLLISSOTA

Sisällissodan puhjettua tammikuun viimeisellä viikolla 1918 venäläiset sotilaat julistautuivat puolueettomiksi ja poistuivat maasta. Venäläiset luovuttivat kasarmialueen Riihimäellä vallassa olleille punaisille venäläisen sotaväen delegaation ja Suomen Kansankomisariaatin 1.3.1918 solmiman sopimuksen mukaisesti.³⁴ Saksalaisjoukot etenivät Riihimäelle ja valtasivat kaupungin kasarmeineen 22.4.1918. Punaiset olivat koonneet kasarmille joitakin kymmeniä valkoisia vankeja sekä noin 500 lähiseudulta punakaartiin pakko-otettua miestä.

PUNAVANKILEIRI

Sisällissodan päättyttyä valkoisten voittoon kasarmialuetta käytettiin punavankileirinä toukokuusta 1918 aina syksyyn 1918 asti. Riihimäen kasarmin sotavangit sijoitettiin pääasiassa Takakasarmille, alueen pohjoisosaan, miehistökasarmeihin 17 ja 18 sekä niiden läheisyyteen ensimmäisen maailmansodan aikana rakennettuihin puisiin parakkirakennuksiin. Vankileirin sairaaloina toimivat rakennukset 21, 22 ja 23, lisäksi kasarmin sairaala 28 toimi vankileirin yleisenä sairaalana. Upseeriston asuinalueen rakennukset olivat leirin henkilökunnan, vartiopataljoonan ja valtiorikos-oikeuden käytössä.³⁵

Vankimäärä nousi kesäkuun alkupuolella jopa kahdeksaan ja puoleen tuhanteen, kunnes vankeja alettiin vapauttaa, tuomita ja siirtää muihin leireihin. Myös Riihimäen leirillä kuoli, lähteistä riippuen noin 800-1000 vankia heikon hygienian, kulkutautien ja elintarvikkeiden niukkuuden vuoksi. Vuonna 1918 Riihimäellä teloitettiin 141 punaista, joista noin sata vankileirin aikana, loput ennen leirin perustamista.³⁶ Suurin osa menehtyneistä tai telotetuista vangeista haudattiin kasarmialueen luoteispuolella sijainneeseen Lepolaan, joka oli hankittu kasarmin perustamisvaiheessa venäläisten sotilaiden hautapaikaksi. Kasarmialueen kirkon itäpuolella oli muistitiedon mukaan teloituspaiikka, jonka läheisyyteen teloitettuja haudattiin. Joitakin vankeja haudattiin myös kasarmialueelle merkitsemättömiin hautoihin.³⁷

Syksyn 1918 alkuun mennessä tuomittujen määrä leirissä oli noussut huomattavasti suuremmaksi kuin tuomiota odottavien. Syyskuun puolivälissä sotavankilaitos siirtyi vartiopataljoonilta vankeinhoitolaitoksen alaisuuteen ja sotavankileiri muuttui pakkotyölaitokseksi. Lokakuussa vankeja oli noin 2400.³⁸

³² Haila 1996, 23-24.

³³ Lehtoväre 2001, 59.

³⁴ Enqvist 2007, 124.

³⁵ Lehtoväre 2001, 110.

³⁶ Lehtoväre 2001, 104.

³⁷ Auvinen 2009; Auvinen 2018; Lehtoväre 2001, 109, 113-114.

³⁸ Lehtoväre 2001, 123-124.

↑ Riihimäen pakkotyölaitoksen puutyöpaja. TA.

↓ Riihimäen vankileiri takakasarmilla, rakennusten 17 ja 18 itäpuolella, jonna oli myös rakennettu väliaikaisia puuparakkeja. Kyseessä on myös ainoita kuvia, joissa näkyy rakennus 17 (lähempi rakennuksista) alkuperäisessä asussaan ennen tulipaloa. RKM.

PAKKOTYÖLAITOS

Suuri osa vankileirin vangeista armahdettiin syksyn 1918 ja kevään 1919 aikana, mutta pakkotyölaitoksen vankimäärä oli vielä vuoden 1920 alussa yli 1200, sillä vangit Hämeenlinnan ja Hennalan lakkautetuista pakkotyölaitoksista siirrettiin Riihimäelle. Vangeilla teetettiin kasarmin korjaustöitä, minkä lisäksi osa vangeista oli organisoitu työskentelemään kasarmialueelle perustettuihin korjauspajoihin. Tämän ohella vankeja oli sijoitettuna useisiin työsiirtoloihin ympäri Suomea. Pakkotyölaitoksen toiminta Riihimäen kasarmilla jatkui vuoden 1920 loppuun asti, jolloin loput vangit siirrettiin Tammisaareen, Turkuun ja Lappeenrantaan. Virallisesti Riihimäen pakkotyölaitos lopetti toimintansa vasta keväällä 1921.³⁹

SUOMEN PUOLUSTUSVOIMIEN ALKUTAIVAL RIIHIMÄELLÄ

Vankileirin ja pakkotyölaitoksen ohella kasarmialue toimi syksyn 1918 aikana useiden eri joukko-osastojen väliaikaisena majo- ja kauttakulkupaikkana itsenäisen Suomen puolustusvoimia muodostettaessa. Kasarmirakennusten varustetasoa kuvattiin huonoksi, majoitusrakennuksista puuttuivat peitot, osin sängyt ja muut kalusteet sekä peseytymismahdollisuudet.⁴⁰

Syksystä 1918 alkuvuoteen 1919 kasarmialue oli pakkotyölaitoksesta vastanneiden siviiliviranomaisten hallussa. Keväällä 1919 kasarmin eteläosan talleille perustettiin Armeijan Vakinainen Hevossairaala, joka toimi alueella vain vuoden 1920 loppuun.⁴¹ Vuonna 1920 Riihimäen kasarmialueen etuosaan päätettiin sijoittaa vastamuodostettu Kenttälennätinpataljoona. Lappeenrannassa toiminut Kenttätykistörykmentti 3 siirrettiin puolestaan Takakasarmille vuoden 1921 alussa.⁴² Kenttälennätinpataljoona, vuodesta 1930 Viestipataljoona 2, ja Kenttätykistörykmentti olivat 1930-luvulle asti kasarmialueen pääasialliset käyttäjät. Viestipataljoona siirrettiin Viipuriin vuonna 1934 ja Riihimäen varuskunta toimi sodan alkuun asti yksinomaan tykistövaruskuntana.⁴³

TOINEN MAAILMANSOTA

Riihimäki oli sotavuosien suurimpia varuskuntapaikkakuntia Suomessa ja merkittävin koulutusvaruskunta sekä talvi että jatkosodassa.⁴⁴ Se jäi sodan alettua lähes tyhjilleen ja sijaisi junaratojen risteyskohdassa, eli logistisesti erinomaisessa paikassa, mikä mahdollisti koulutustehtävän tehokkaan hoitamisen.⁴⁵ Talvisodan aikana kasarmialueelle sijoitettiin reserviläisistä kootuja kotitäydennysjoukkoja, joista 1. Kevyt T-pataljoona sijoitettiin Takakasarmille. Jalkaväen koulutuskeskuksen toiminta oli niin laajaa, että koulutettavat pataljoonat oli sijoitettava ympärystykuntiin tilapäismajoitukseen. Koulutuskeskuksen esikunta ja toiminnan organisointiin tarvittavat yksiköt toimivat Riihimäen kasarmialueen rakennuksissa 16 ja 18.⁴⁶ Koko kasarmin tallirakennuksilla toimi talvisodan aikana Kotihevosvarikko 10, jonka tehtävänä oli täydennyshevosten vastaanotto, hoito, valmennus ja luovuttaminen kenttäarmeijalle. Miehistö ja upseerit majoittuivat rakennuksissa 40 ja 64.⁴⁷

Jatkosodan aikana, vuosina 1941-1944 Riihimäen varuskunnassa toimi jälleen yhteensä 17 eri joukkoa tai laitosta. Kasarmialueella toimi Jalkaväen koulutuskeskus 3, jonka poistuesssa vuonna 1942 kasarmin täytti Tykistön koulutuskeskus 3. Läpi jatkosodan Takakasarmilla toimivat Merivoimien Esikunnan keskusvarikko ja Raaka-ainevarikko 6.⁴⁸ Sota-aikana varuskunnan toimintaa leimasi äärimmäinen ahtaustilanne, osa henkilökunnasta joutui asumaan työhuoneissaan, kaikki asumiseen soveltuvat rakennukset otettiin käyttöön ja alueelle rakennettiin runsaasti parakkeja. Myös kaikki kauppalan tilapäismajoitukseen soveltuneet rakennukset olivat käytössä.⁴⁹ Tilanpuute helpotti vasta kasarmialueen laajemman korjaus- ja uudisrakennushankkeen myötä 1950-luvun lopulla.

Rautateiden risteysaseman vuoksi Riihimäki oli yksi Suomen pommitetuimmista paikkakunnista, mutta kasarmialueen rakennukset eivät vahingoittuneet pommituksissa.⁵⁰

39 Lehtoväre 2001, 124-126.

40 Lehtoväre 2001, 127.

41 Lehtoväre 2001, 132.

42 Kenttälennätinpataljoona aloitti vartiopalveluksen joulukuussa 1920 ja varuskuntavartio koostui esikuntavartiosta (rak 28), kasarmi-, keittiö- ja varastovartiosta (rak:t 1, 2, 3, 14) sekä varastovartiosta (rak 7). Kenttätykistörykmentti sijoitettiin takakasarmille, jonne siirrettiin myös komendantinkanslia (rakennus 45) ja päävartio (rakennus 16). Lehtoväre 2001, 132-136; Riihimäen Sanomat, 21.10.1920, nro 119, s. 3 sekä Riihimäen Sanomat, 03.03.1921, nro 25, s. 2.

43 Lehtoväre 2001, 157, 168.

44 Lehtoväre ja Uro 2009, 11.

45 Lehtoväre 2005, 268.

46 Lehtoväre 2005, 68.

47 Lehtoväre 2005, 34, 36-38.

48 Lehtoväre 2005, 144, 270.

49 Lehtoväre 2005, 265.

50 Lehtoväre 2005, 269.

SOTIEN JÄLKEEN

Syksyllä 1944 aloitettiin joukkojen kotiuttaminen. Tässä yhteydessä, joulukuun alussa 1944 Viestirykmentti päätettiin perustaa uudelleen Riihimäelle. Se sijoitettiin Etukasarmille ja Sairaalanmäelle.⁵¹ Samaan aikaan perustettiin myös Kenttätykistörykmentti 4, joka sijoitettiin Takakasarmille - tosin kaksi vuotta myöhemmin he vaihtoivat majoitusalueita Viestirykmentin kanssa päätyen Etukasarmille.

Viestirykmentti säilyi säilyi Riihimäen varuskunnan keskeisenä käyttäjänä seuraavina vuosikymmeninä – tykistö siirrettiin Ouluun jo vuonna 1959. Riihimäen varuskuntaan keskitettiin myös muita viestijoukkoihin liittyviä toimintoja: Sähkötekniillinen koulu, Viestikoulu sekä Viestikeskuskorjaamo.⁵²

Hämeenlinnassa vuonna 1941 perustettu Viestikoulu haluttiin siirtää Riihimäelle jo vuonna 1944, mutta määräys piti perua Riihimäen varuskunnan tilanpuutteen vuoksi. Tilaa vapautui lopulta vuonna 1947 ja Viestikoulu siirtyi Riihimäelle joulukuussa 1947. Upseerien koulutus- ja majoitustiloiksi osoitettiin rakennus 23, varusmieskurssille asepararakennus 27 ja teknisen opetuksen tiloiksi entinen sauna- ja pesutuparakennus 98. Esikunta ja laboratoriot sijoitettiin sotilaskodin (rak. 21) yläkertaan.⁵³ Koulun uuden rakennuksen valmistuessa vuonna 1954 luovutettiin rakennukset 27 ja 98 Viestirykmentin käyttöön.

Aiemmin Helsingin Kruununhaassa ja Espoon Kivenlahdessa toiminut Sähkötekniillinen koulu pääsi muuttamaan lähes uuteen Viestirykmentin Aliupseerikouluksi vuonna 1956 valmistuneeseen rakennukseen 162 siirtyessään Riihimäelle vuonna 1959.⁵⁴

Viesti- ja elektroniikkamateriaalin voimakas lisääntyminen ja monipuolistuminen 1950-luvulla kasvattivat merkittävästi vanhan Juupajoella sijainneen Viestivarikon työtaakkaa, joten Pääesikunnassa ryhdyttiin etsimään ratkaisua laajennuksesta tai uuden varikon perustamisesta. (124) Riihimäen kasarmialueen 1950-luvun korjaus- ja uudisrakennusohjelman päätyttyä puolustusministeriön varastokäytössä ollut rakennus 17 vapautui ja se korjattiin Viestikeskuskorjaamon tarpeisiin vuosina 1959-1960.

Viestirykmentin historia itsenäisenä joukko-osatona päättyi vuoden 2014 lopussa, kun se Viestikoulua lukuun ottamatta siirrettiin osaksi Panssariprikaatia.

Näin ollen myös Riihimäen kasarmialue asetettiin hallinnollisesti Panssariprikaatin alaisuuteen. Viestirykmentin toiminnot jäivät kuitenkin pääosin varuskuntaan.

Organisaatiouudistuksen yhteydessä Riihimäen kasarmialueelle siirtyi vuonna 2015 muita yksiköitä, kuten Logistiikkakoulu ja Sotilaslääketieteen keskuksen johto, joka toimii Sairaalanmäellä.⁵⁵ Viesti- ja Sähkötekniillinen koulu yhdistettiin vuonna 2003. Vuodesta 2014 koulun nimi on Viestikoulu ja se on nykyisin osa Maasotakoulua – toimien kuitenkin edelleen Riihimäen varuskunnassa.⁵⁶ Viestikeskuskorjaamon seuraaja on puolestaan vuodesta 2009 toiminut siviiliyritys Millog Oy, joka on keskittänyt toimintojaan varuskunnassa rakennuksen 17 ympäristöstä Paljaskalliolle.

Alueella on ollut myös aktiivista Sotilaskotitointia: Ison ja Pienen Sotilaskodin lisäksi Sotilaskotiyhdistys piti kioskia 1960-luvulla kasarmialueen paraatikentän laidalla. Lisäksi alueella on sijainnut kaupallisia palveluita: Viestikadun ja Tienhaaran pitkään varuskuntaan kuulumattomalla alueella oli yksityisomisteisia taloja, joissa oli 1940-1960-luvulla myös kaupallisia palveluita. Käytännössä kauppa sijaitsi rakennusta 18 vastapäätä.⁵⁷ Muita keskeisiä, pitkäaikaisia toimijoita alueella ovat Puolustushallinnon Rakennuslaitos (aiempi puolustusministeriön rakennustoimisto) ja Leijona Catering (vuoteen 2012 Puolustusvoimien Ruokahuollon Palvelukeskus).

51 Lehtoväre 2005, 209.

52 Korjaamon nimi muuttui Elektroniikkakeskuskorjaamoksi vuoden 1993 alussa ja Elektroniikkalaitokseksi vuoden 2003 alussa. Koulut yhdistettiin vuonna 2003 Viesti- ja sähkötekniilliseksi kouluksi ja vuonna 2009 edelleen Viestikouluksi.

53 Lehtoväre ja Uro 2009, 51.

54 Lehtoväre ja Uro 2009, 118.

55 Puolustusvoimien lääkintähuolto järjestettiin Sotilaslääketieteen keskuksen alaisuuteen vuonna 2008, joten rakennuksessa 28 toiminut varuskunnan terveysasema henkilöstöineen oli siirretty osaksi keskusta jo tällöin. Lehtoväre ja Uro 2009, 237.

56 Helin 2014, 4-6.

57 Lehtoväre ja Uro 2009, 94.

TAKAKASARMIN TOIMIJAT ERI VUOSIKYMMENILLÄ

TOIMIJAT TAKAKASARMILLA	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020
10. Suomenmaalainen tarkk'ampujarykmentti												
18 eri venäläistä joukkoa (1.ms joukkojen siirrot)												
Punavankileiri (suojeluskunnan alaisuudessa) 1918												
Pakkotyölaite (vankeinhoidon alaisuudessa) 1918-1920												
Kenttätykistörykmentti 3 (1934-39 koko kasarmialue)												
Ilmapuolustusjoukkoja 1939-1945												
Eri aselajien täydennysjoukkoja (talvisota)												
Hevosvarikko 10 (talvisota)												
Raaka-ainevarikko 6 (1939-1945)												
Jalkaväen koulutuskeskus 3 (1939-1942)												
Linnoitusmateriaalitoimiston varikko (1941-1944)												
Tykistön koulutuskeskus 3 (1942-1944)												
Ilmatorjuntarykmentti 2:n III patteristo (1944-1947)												
Kenttätykistörykmentti 4 1945-1948 (Etukasarmilla 1948-1959)												
Puolustusministeriön rakennuskonttori (myöh. PhRakL)												
Viestirykmentti 1948-2014 (1944-1948 Etukasarmilla)												
Viestikoulu (1947-)												
Sähkötekniillinen koulu (1959-1985, liitettiin Viestikouluun)												
Logistiikkakoulu (2015-)												
Viestikeskuskorjaamo (1960-2008)												
Millog Oy (2009-)												
Puolustusvoimien ruokahuollon Palvelukeskus (myöh. Leijona Catering)												

3.2 Kasarmialueen muutoshistoria

KASARMIALUEEN 1920- JA 1930-LUKU

Rakennusten siirryttyä Suomen puolustusvoimille niitä korjasivat ensi vaiheessa pakkotyölaitoksen vangit. Vakituisten joukko-osastojen saapuessa 1920-luvun taitteessa kasarmialueelle, vastuu rakennusten korjauksesta ja kunnossapidosta siirtyi osastoille itselleen. Kasarmirakennukset olivat vailla vesijohtoja, pesutiloja tai kunnollisia käymälöitä. Kasarmialueella oli useita kaivoja, mutta ne kuivuivat herkästi ja saattoivat saastua, sillä likavedet laskettiin ympäröivään maastoon. Niinpä vettä oli ajettava paikalle hevosilla Riihimäen rautatieaseman lähistöltä.⁵⁸

Ensimmäiseksi Kenttätukikenttä ja Kenttälennätinpataljoona asettivat rakennusten wc:t käyttökieltoon ja rakensivat alueelle runsaasti käymälöitä. Takakasarmilla venäläisikaikaiset lämmitysunit korvattiin uusilla, rakennus 27 muutettiin asepariksi ja sairaala korjattiin. Kasarmialueen pistoraide jatkettiin Takakasarmin varastojen ja aseparin edustalle, jolloin raskaiden tykkien siirtely helpottui.⁵⁹ Kasarmirakennustoimisto perustettiin sotaministeriöön vuonna 1919 ja rakennusten kunnostus rakennustoimiston toimesta alkoi vaiheittain 1920-luvun alkupuolella.

Kasarmialueen itäpuolelle saatiin 1920-luvun alussa ampumarata paikallisen suojeluskunnan ja lottien talkootyönä.⁶⁰ Suojeluskunta solmi puolustusvoimien kanssa vuokrasopimuksen ampumaradan käytöstä, ja 1950-luvulla ampumarata hankittiin puolustusvoimien omistukseen.

Niukkojen määrärahojen turvin oli mahdollista korjata yksittäisiä rakennuksia tai tehdä pisteittäisiä parannuksia kasarmialueen ympäristöön. Osa rakennuksista rakennettiin viemärintä, joka tosin päättyi avo-ojaan kasarmi-alueen rajalla. Etukasarmilla osa rakennuksista saatiin myös vesijohdot, mutta Takakasarmille vesi pumpattiin Riihimäen vankilan kaivosta. Lisäksi yleisiä alueita kunnostettiin: harjoituskenttiä, teitä ja ampumarataa parannettiin ja aluetta ympäröivä piikkilanka-aita uusittiin. Myös alueen puistojen istutuksiin liikenä määrärahoja.⁶¹

ASUNNOT

Joukko-osastojen asettuessa varuskuntiinsa upseeriston ja sotilasvirkamiesten asuinkysymys oli 1920-luvulla vielä kokonaan ratkaisematta. 180 hengen vahvuuselle henkilöstölle oli 85 asuntoa, joista suurin osa Takakasarmin upseerien asuinalueella. Tilapäisiä asuntoja järjestettiin Takakasarmilla muiden muassa aliupseerikerhon rakennukseen 22 sekä esikunta- ja kirjastorakennukseen 21.⁶²

Kantahenkilökunnan asuntojen kunto tai varustelutaso ei eronnut kasarmin muista rakennuksista: ne olivat puulämmitteisiä ja niistä puuttui tavallisesti vesijohto ja viemäri. Rakennusten käymälät tyhjenivät likakaivoihin, jotka tyhjennettiin jätekärryihin. Kärryt puolestaan tyhjennettiin pääasiassa varuskunnan ”kaatopaikalle” kasarmialueen keskiosan hevostallien läheisyyteen. Koska jätteet päätyivät maastoon, suurin osa kasarmin kaivoista oli saastuneita ja vesi oli tuotava alueelle kaupungista. Kauppalan vesi- ja viemäriverkosto rakennettiin kasarmialueelle vasta 1950-luvulla.⁶³

SOTAVUODET

Kasarmialueen rakennukset säästyivät sotavuosien pommitustuhoilta, mutta kasarmialueen metsät kärsivät pommituksissa vaurioita. Sotavuosina Riihimäen kasarmialueella oli lukuisia käyttäjiä, joita varten oli rakennettava myös runsaasti väliaikaisia varasto- ja majoitusrakennuksia. Viisi väliaikaista miehistökasarmia rakennettiin kesällä 1944 Takakasarmille alueen itälaitaan nykyisen rakennuksen 157 kohdalle. Vuonna 1945 kasarmialueen oli majoitettava entistä enemmän sotilaita, minkä johdosta otettiin käyttöön kaikki mahdolliset tilat: Etukasarmin tallit kunnostettiin majoituskäyttöön ja parakkeja rakennettiin lisää.⁶⁴

Kasarmialueen rakennukset olivat 1940-luvun lopulla huonossa kunnossa. Rakennuksiin ei oltu tehty lainkaan korjauksia, eikä alkeellisia mukavuuksia oltu parannettu. Pääosa rakennuksista lämpesi edelleen uuneilla, eikä läheskään kaikissa rakennuksissa ollut juoksevaa vettä. Tuvat olivat pääasiassa suuria, jopa kymmenien miesten yhteistupia.⁶⁵

⁵⁸ Lehtoväre 2001, 164.

⁵⁹ Lehtoväre 2001, 164, 170.

⁶⁰ Lehtoväre 2001, 173.

⁶¹ Lehtoväre 2001, 173; Lehtoväre 2005, 264-265.

⁶² Lehtoväre 2001, 173.

⁶³ Lehtoväre ja Uro 2009, 91.

⁶⁴ Parakkeja rakennettiin lisää vielä sotavuosien jälkeenkin. Ne olivat pääasiassa puulämmitteisiä ja sijoitettiin pääasiassa Etukasarmille. Lehtoväre 2005, 265-266.

⁶⁵ Lehtoväre ja Uro 2009, 81.

ALUEEN LAAJENTAMINEN

Vuonna 1956 puolustusministeriö osti ampumara-ta-alueen kauppalalta. 1950-luku oli muutenkin ka-sarmialueen laajentumisen vuosikymmen: pientä kasarmi- ja harjoitusalueita laajennettiin pakkolunas-tuksin vuosina 1957 ja 1958 ja kasarmialueen pinta-ala nousi 175 hehtaariin, mikä paransi erityisesti ampu-ma-alueen turvallisuutta.⁶⁶ Seuraava merkittävä laa-jennus oli niin sanotun Tienhaaran alueen liittäminen varuskuntaan vuonna 1972, kun puolustusministeriö osti alueen Riihimäen kaupungilta. Samalla varuskun-taan liitettiin pieni maa-alue Sairaalanmäen länsi-puolelta, jolloin varuskunnan kokonaispinta-ala nousi 205,5 hehtaariin.⁶⁷

KASARMIALUEEN KORJAUS- JA UUDISRAKENNUSOHJELMA

1950-luvulla kasarmialueella käynnistyi viimein mit-tava peruskorjaus- ja uudisrakennusohjelma. Myön-teinen kehitys kasarmialueella johtui Riihimäen kauppalan vaikeasta työttömyystilanteesta, jonka hoitamiseksi valtio oli myöntänyt Riihimäelle varo-ja. Rakennusohjelmaa jatkettiin puolustusministeriön rahoituksella pitkälle 1950-luvun lopulle. Takakasarm-in kannalta keskeisimmät kohteet olivat Viestikou-lun (157), Viestirykmentin Aliupseerikoulun (162) ja ruokalan lisäsiiven (20) rakentaminen sekä miehistö-kasarmin (18) peruskorjaus. Myös muita rakennuksia korjattiin.

Tähän aikaan käynnistyivät myös ponnistelut jo purkutuomion saaneen kirkon pelastamiseksi. Hanketta ajoivat varuskunnan päällikkö Turunen ja Riihimäen seurakunnan kirkkoherra Lauri Palva. Tämän seurauksena kirkko vuokrattiin Riihimäen seurakunnalle⁶⁸ vuodeksi korjaustöitä ja ylläpitoa vastaan. Korjaustyöt saatiin käyntiin ja kirkko vihittiin luterilaiseksi kirkoksi syksyllä 1960.⁶⁸

Kasarmialueen korjausohjelmaan liittyi myös huonokuntoisten rakennusten purkutöitä. Entinen ampumaratarakennus, joka oli sittemmin muutettu varastoksi, myytiin huutokaupalla purettavaksi vuon-na 1960. Siitä jäi jäljelle vain itäpääty, jota käytettiin myöhemmin räjähdysainevarastona. Myös 1940-lu-vulla rakennetut huonokuntoiset parakkirakennuk-set purettiin siten, että vuonna 1956 jäljellä oli enää yksi parakkirakennus. Asepajan ja varastojen eteen ulottunut pistoraide purettiin siten, että se päätyi

rakennuksen 17 edustalle. Aiempi ratapohja muutettiin tieksi.⁶⁹ Vuosikymmenen aikana kiinnitettiin aiempaa enemmän huomiota kasarmialueen yleisiin alueisiin varuskunnan päällikkönä vuosina 1954-1959 toimineen eversti Viljo Turusen aloitteesta. Niinpä alueelle teh-tiin paljon istutuksia ja kaltevaksi ja kiviseksi kuvattu harjoituskenttä rakennuksen 18 vieressä tasoitettiin paraatikentäksi.⁷⁰

Kantahenkilökunnan asunto-olot paranivat huo-mattavasti 1950-luvun työllisyystöinä toteutettujen rakennushankkeiden seurauksena. Takakasarmille, upseerien asuinalueen läheisyyteen rakennettiin kaksi pistetaloa (164,165). Rakennukset suunnitteli puo-lustusministeriön rakennusosaston arkkitehti Heidi Vähäkallio-Hirvelä.⁷¹

1960-luvulla varuskunnassa käynnistettiin vielä toi-nen mittava peruskorjaus- ja uudisrakennusohjelma, joka käsitti useiden punatiilisten kasarmirakennusten korjaustyöt. Suunnittelijana oli puolustusministeriön arkkitehti Timo Suomalainen. 1950-luvulla korjaamat-ta jääneet rakennukset saatiin nyt peruskorjattua ja liitettyä vesi- ja viemäriverkkoon sekä kaukolämpö-verkkoon. Korjausten yhteydessä rakennusten alku-peräiset ikkunat vaihdettiin uusiin ja myös ulko-ovia vaihdettiin. Laaja korjausohjelma ei kuitenkaan toteutunut kokonaisuudessaan ja korjaamatta jäivät Takakasarmilta edelleen rakennukset 41 ja 43.⁷²

UUSIA SUUNITELMIA

1960- ja 1970-luvulla kasarmialueen pitkän tähtäimen kehittämiseksi laadittiin useita suunnitelmia, joiden tähtäimessä oli kasarmialueen keskittäminen Taka-kasarmille. Suunnitelmat eivät kuitenkaan johtaneet mainittaviin toimenpiteisiin. 1970-luvun merkittäviin rakennustöihin lukeutuu Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema Esikuntakomppanian kasarmi (171), jo-ka valmistui vuonna 1978. Vilkkana ajanjakson päätyt-tyä Riihimäen varuskunnassa seurasi kymmenkunta vuotta kestänyt ajanjakso, jolloin rakennuskantaa pi-dettiin kunnossa pelkillä vuosikorjausmäärärahoilla.⁷³

1970-luvulla varuskunta lämmitettiin neljällä lämpökeskuksella, joissa käytettiin polttoaineena halkoja ja öisin polttoöljyä. Vanhoilla uuneilla lämpeni tuolloin vielä neljä rakennusta. 1980-luvulla varuskun-ta liitettiin kaukolämpöön ja omat lämpökeskukset lakkautettiin vaiheittain. Viimeisetkin rakennukset saatiin kaukolämmön piiriin 1990-luvulla.⁷⁴

66 Lehtoväre ja Uro 2009, 80-81.

67 Lehtoväre ja Uro 2009, 162.

68 Lehtoväre ja Uro 2009, 83, 86-88.

69 Lehtoväre ja Uro 2009, 90.

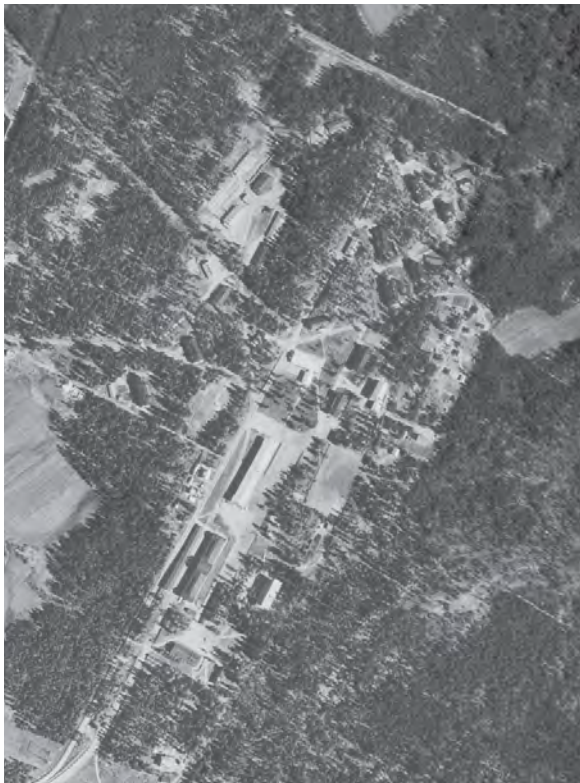
70 Lehtoväre ja Uro 2009, 81.

71 Lehtoväre ja Uro 2009, 92.

72 Lehtoväre ja Uro 2009, 147-148.

73 Lehtoväre ja Uro 2009, 261.

74 Lehtoväre ja Uro 2009, 154, 160.

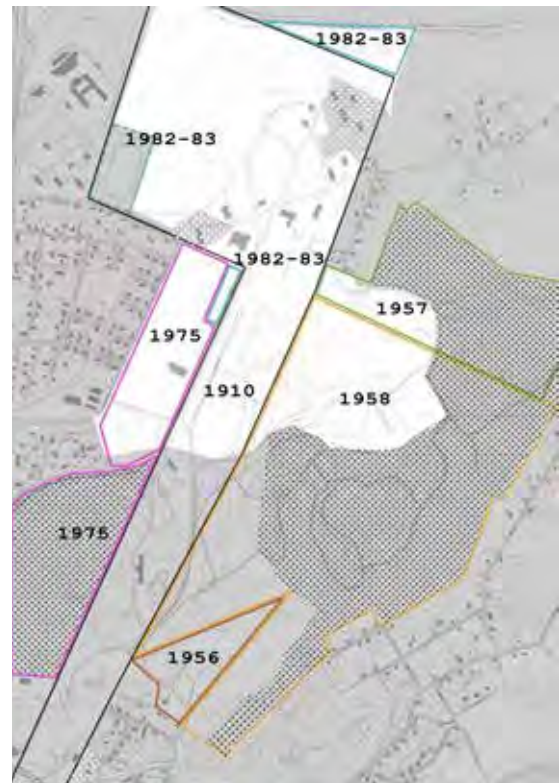
↑ Ilmakuva 1956.
MML.

↓ Ilmakuva 2017.
Riihimäen kartta-
palvelu.

↑ Ilmakuva 1975.
Riihimäen kartta-
palvelu.

↓ Kaavioesitys ka-
sarmialueen laa-
jentumisen vai-
heista. Nyt tutkit-
tava alue esitetty
valkoisella.

Hämeen työsuojelupiiri totesi kasarmialueella tehdyn tarkastuksen perusteella muiden muassa Takakasarmen ruokalan, Viestikoulun ja Sähköteknillisen koulun rakennukset huonokuntoisiksi. Tätä seurasi aktiivisen toiminnan kausi, jota siivitti erityisesti Riihimäen varuskunnan valinta kehitettävien varuskuntien joukkoon. 1990-luku oli aktiivista rakennus- ja korjaushankkeiden toteuttamisaikaa. 1990-luvulla toteutettiin myös uudet autohallit Takakasarmille, minkä johdosta Etukasarmen vanhoilla hevostalleilla sijainneet huolto-, korjaus- ja säilytystilat voitiin tyhjentää.⁷⁵ Jo hieman aiemmin oli ryhdytty kehittämään Paljaskallion vuosikymmeniä aiemmin kesken jääneitä luolastoja sekä alueen rakennussuunnitelmaa. Vielä 1990-luvun lopulla rakennettiin Takakasarmille uusi ruokalarakennus arkkitehti Raimo Teränteen suunnitelmien mukaan. Uusi rakennus valmistui Viestikadun varteen vuonna 1998.

Puolustusministeriö teetti Riihimäen varuskunnalle vuonna 1996 maankäyttö- ja maisemanhoitosuunnitelman, jonka mukaan varusmiesmajoitus tulisi siirtää Etukasarmilta Takakasarmille ja pitkänomaisen kasarmialueen keskivaiheille rakennettaisiin uudet hallintotilat. Hallintotilojen rakentamista lukuunottamatta suunnitelmat toteutuivat. Tiukentuneiden turvallisuusvaatimusten vuoksi vuosikymmeniä aitaamatta ollut varuskunta-alue aidattiin. Talteentie yleisenä tienä sekä alueen asuinkäytössä oleva koillisosa jätettiin aitaamatta.⁷⁶

75 Lehtoväre ja Uro 2009, 262-263.

76 Suunnitelmaa päivitettiin vuonna 2002. Lehtoväre ja Uro 2009, 269-270, 288.

Myös kasarmialueen tieyhteydet muuttuivat 1990-luvulla, kun Riihimäen kaupunki päätti korjata Istuinkiven sillan ja tieyhteydelle tarvittiin tilapäinen kiertotie. Tarkoitusta varten rakennettiin varuskunta-alueen halki osin uusi tie, joka myöhemmin ristittiin Tykkikentäntieksi. Uusi tie toteutettiin kaupungin ja puolustusministeriön yhteistyönä.⁷⁷

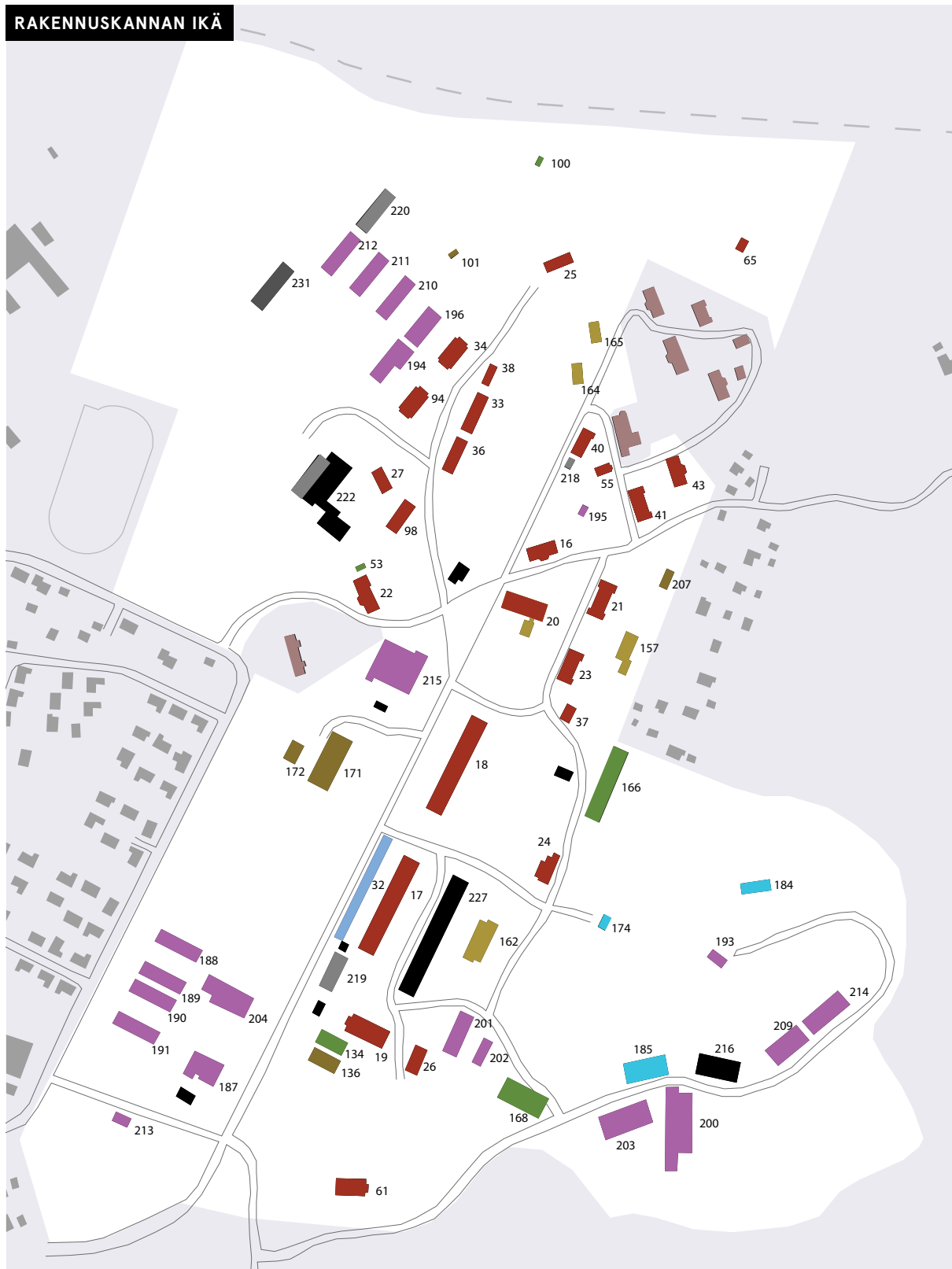
Riihimäen varuskunta-alueen omistussuhteet ovat muuttuivat huomattavasti 2000-luvun ensimmäisinä vuosina, kun puolustushallinnon kiinteistötoimi integroitiin valtion muuhun kiinteistötoimeen. Vuoden 2002 alussa maa- ja vesialueet siirtyivät maa- ja metsätalousministeriölle ja työsuhteasunnot Kruunuasunnot Oy:lle. Seuraavana vuonna rakennukset lähialueeseen siirtyivät Senaatti-kiinteistöille.⁷⁸

77 Lehtoväre ja Uro 2009, 271, 273.

78 Nieminen, 2002; Lehtoväre ja Uro 2009, 272.

← 1950-luvulla kasarmialueen puisto- ja viheralueisiin panostettiin. Valokuvissa haluttiin esitellä erityisesti siistejä yleisiä alueita ja 1950-luvun uudisrakennuksia. Kuvassa ruokalarakennuksen 20 laajennuksineen. MM.

4. Rakennuskortit

Alueen rakennukset inventointiin lokakuussa 2020. Osassa rakennuksista ei ollut mahdollista vierailla sisällä, joten ne katselmoitiin ulkoa, tästä on merkintä kohteen tiedoissa. Aikataulun puitteissa ei ollut mahdollista tutustua kaikkiin rakennuksiin, joten inventoinnissa keskityttiin varuskunta-alueen keskeisiin kohteisiin. Pääosa inventoimattomista rakennuksista

oli iältään nuoria varistorakennuksia.

Inventoidut kohteet on esitetty kaaviossa mustalla, hyvin lyhyesti kuvatut rakennukset harmaalla - ne on sijoitettu inventointilistauksen loppuun. Pelkillä ääriviivoilla merkityjä rakennuksia ei inventoitu. Rakennusten tunnistaminen on niiden alkuperäinen käyttötarkoitus.

PÄÄVARTIO

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

Venäläinen insinöörikomennuskunta (VIK)

BRUTTOALA

925,7

RAKENNUSTUNNUS

310294

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Päävartio

KÄYTTÖHISTORIA

1914–2014 Rykmentin esikunta, päävartio

2014– Päävartio

MUUTOSHISTORIA

1990-luku: Saneeraava peruskorjaus

2000-luku: Pintoja, valaistusta uusittu toisessa kerroksessa

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Päävartio on kaksikerroksinen punatiilinen rakennus, jonka pitkän pääjulkisivun keskellä on koristeellinen risaliitti.

Rakennuksen sokkeli on harmaata graniittia ja julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut. Kerrostilat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu rikkain tiilistä muuratuin koristeistoin ja yksityiskohdin. Julkisivujäsentely tiiliornamentteineen on symmetrinen.

Rakennuksen pohjaratkaisu on myös lähes sym-

metrinen: porrashuone on sijoitettu risaliitin kohdalle keskelle ja pitkänomaisen rakennusrungon pohjakäytävä on ratkaistu keskeiskäytävällä. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsee päävartio arestihuoneineen, toinen kerros käsittää toimistotiloja.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee lähellä kasarmialueen Talteentien ja Viestitien yhtymäkohtaa kolmiomaisen puistomaisen aukion laidalla, jonka muilla laidoilla sijaitsevat miehistökasarmi (myöhemmin sotilaskotina toiminut rakennus 21) ja pitkään miehistöruokalana toiminut rakennus 20.

MUUTA

Päävartio lienee toteutettu samojen tyyppiirustusten mukana kuin Lahden Hennalan päävartio.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla eräänlaisen paikallisen merkkirakennuksen tavoin. Samalla rakennus on osa kolmen rakennuksen ryhmää, joiden keskelle on muodostettu edustava puistomainen aukiotila.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppiirustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa julkisivukäsittelyltään ja ornamenteiltaan erittäin edustava ja huolellisesti detaljoitu.

HISTORIA

Rakennus on alkuperäisessä käytössään. Rakennuksen historiasta todistavat muun muassa ensimmäisessä kerroksessa säästyneet putkatilat, joissa on varustettu vain pienillä yläikkunoilla.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on ulkohahmoltaan säilynyt erittäin hyvin. Rakennuksen ikkunat ovat alkuperäiset. Sisätilojen huonejärjestys on säilynyt pääasiassa alkuperäisenä ja porrashuoneissa on alkuperäisiä pintoja sekä alkuperäiset kaiteet. Rakennuksessa on eriaikaisia ovia, esimerkiksi putkatiloihin johtavat myöhemmät teräsovet.

↑ Rakennus sijaitsee kolmiomaisen puiston laidalla. Puiston ja rakennuksen välistä kulkee Talteentie, joka ei ole erityisen vilkkaasti liikennöity. .

↓ Rakennus 1950-luvulla. Tuulo Lehtinen. MM.

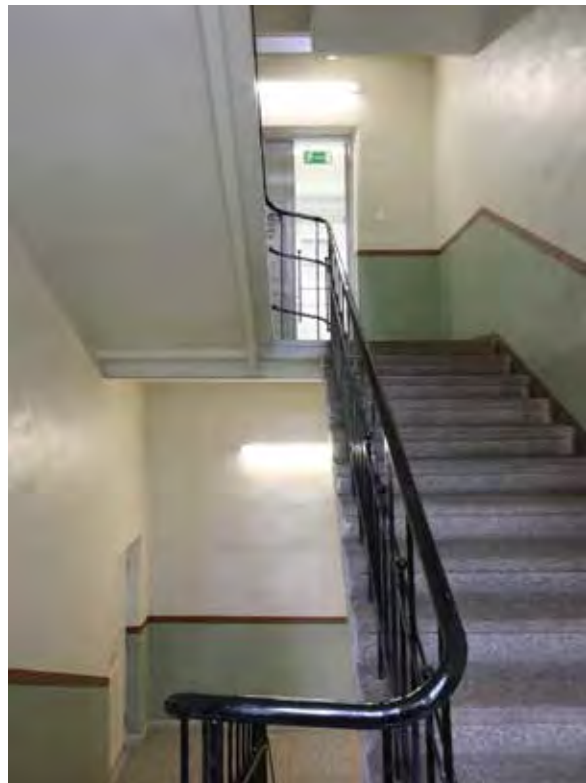

↑ Toisessa kerroksessa, rakennuksen keskiakselilla on säilynyt alkuperäinen sivuosallinen ja yläikkunallinen puuovikokonaisuus.

← Toisessa kerroksessa on alkuperäinen keskikäytäväratkaisu, jonka pinnat on uusittu. Esimerkiksi alakatto, vinyylimatto ja lattialistat ovat myöhemmät.

↑ Ensimmäisessä kerroksessa on säilynyt alkuperäisiä, putkamaisia päävartion arestihuoneita, joissa on vain yläikkunat.

↑ Kuten monissa muissakin rakennuksissa, päävartion parhaiten alkuperäisasussa säilynyt sisätila on porrashuone. Takorautainen porraskaide, hakatusta graniitista tehdyt askelma sekä holvatut väli- ja porrastasanteet.

KASARMIRAKENNUS

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

5124,0

RAKENNUSTUNNUS

310295

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Varastorakennus, toimistokerros tyhjiin

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1917 Kasarmirakennus

1918–1919 Vankilarakennus

1925–1950 Varastorakennus

1960–2008 Viestikeskuskorjaamo (myöh. Elektroniikkakeskuskorjaamo ja Elektroniikkalaitos)

2009–2016 Varastorakennus, Millog Oy

2017– Varastorakennus, Panssariprikaati

MUUTOSHISTORIA

1925 tulipalon jälkeiset korjaukset

1960 peruskorjaus, arkkitehti Timo Suomalainen; palkkivilipohjat muutettu betonisiksi, 3.krs lisäys

1980 sosiaalitulojen lisääminen, puolustusministeriön rakennusosasto

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on kolmikerroksinen varikko- ja varastorakennus. Alun perin rakennus oli samanlainen kasarmirakennus kuin viereinen kasarmirakennus numero 18.

Muutosten myötä rakennuksen ulkoarkkitehtuuri on hieman vaatimattomampaa ja rationaalisempaa kuin naapurinsa tiiliornamenttien lähes puuttuessa. Rakennuksen pohjaratkaisu on myöhempien muutosten seurauksena lähes vapaa plaani, jota on jaettu kevyin väliseinän pääasiassa varastohuoneiksi. Kolmas kerros on suunniteltu toimistokäyttöön, mutta on tyhjiin.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus on sijoitettu varuskunta-alueen halkovan Viestitien varrelle pariin suuren miehistökasarmille (rak 18). Rakennuksen vieressä on ollut rautatie ja lastauslaituri sekä useita puisia apurakennuksia. Rautatie ja lastauslaituri on kadotettu, mutta apurakennuksia on edelleen runsaasti.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti erittäin keskeisellä paikalla varuskunta-alueella ja se muodostaa symmetrisen rakennusparin viereisen miehistökasarmin (rak 18) kanssa.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa nykyisessä asussaan ulkohahmoltaan venäläisaikaista kasarmirakennusta, mutta sen julkisivujäsentelyssä näkyy myös 1950-luvun rationaalinen suunnittelu. Rakennuksen pohjaratkaisu on uudistettu lähes vapaaksi plaaniksi ja se on arkisessa varastokäytössä.

HISTORIA

Rakennus toimi venäläisaikana miehistökasarmina. Vankileirin aikana se oli vankilakäytössä ja paloi pahoin vuonna 1919. Rakennus korjattiin vasta 1920-luvulla varastokäyttöön. Rakennus oli pitkäaikainen toimipaikka Viestikeskuskorjaamolle.

SÄILYNEISYYS

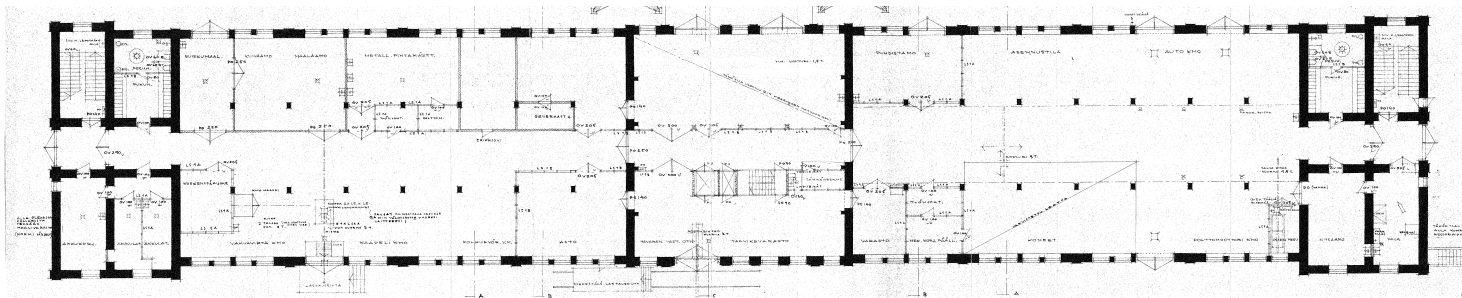
Rakennus jouduttiin rakentamaan uudestaan 1920-luvulla tulipalon jälkeen, jolloin sen julkisivukäsittelyä yksinkertaistettiin ja ikkunamäärää lisättiin. Myös rakennuksen käyttötarkoitus muuttui. Rakennusta myös korotettiin siten, että viiston katon alla on puolikas kolmas kerros. Ulkohahmoltaan rakennus kuitenkin muodostaa edelleen parin viereiselle kasarmirakennukselle.

- ↑ Miehistökasarmi 17 korjattiin tulipalon jälkeen vuonna 1925, jolloin sen ulkohahmo muuttui Keskiosan poikkipääty muutettiin katto-
muodoltaan kaarevaksi ja aiempaa korkeammaksi. Rakennuksen ik-
kunat ovat peräisin vuonna 1960 valmistuneesta korjauksesta.

- ↑ Rakennuksen sisätilat ovat tuotantotila- ja varastotyyppisessä käy-
tössä. Suurta yhtenäistä tilaa on jaettu osiin kevyin väliseinän.

↑ Muutospiirustukset vuodelta 1960. Timo Suomalainen. PhRakL.

← 1960-luvulla rakennukseen lisätty betoninen, linjakas avoporras, joka sijaitsee rakennuksen keskiosassa.

↓ Rakennuksen keskiosan ylin kerros on ollut viimeksi toimistokäytössä. Nyt tila on tyhjiällään.

↑ Viestikeskuskor-
jaamolta 1960-lu-
vulta. MM.

↓ Viestikeskuskor-
jaamon rakennus
ennen 1960-lu-
vun alun korja-
ustöitä. Raken-
nuksen edustalla
kulkee junaraide.
Viestikeskuskor-
jaamon osastoilta
1960-luvulta. MM.

KASARMIRAKENNUS

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

4885,3

RAKENNUSTUNNUS

310296

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Eteläpääty on toimisto- ja koulutuskäytössä; pohjoispääty kasarmikäytössä.

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1917 Miehistökasarmi

1918–1919 Vankilarakennus

1920– Kasarmi- ja koulutusrakennus

MUUTOSHISTORIA

1932–33 keskuslämmitys, peruskorjaus

1950-luku peruskorjaus

1990-luku peruskorjaus

2016–2017 peruskorjaus

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on kasarmialueen suurin miehistökasarmi. Se on kaksikerroksinen ja harjakattoinen. Katto on uudehko peltikatto, alkuperäiset koristeelliset tiilihormit katolta on purettu. Kasarmirakennuksen suunnitteluratkaisu on symmetrinen niin julkisivujen kuin pohjaratkaisunkin osalta. Erityisesti ikkunoita ja räystäs-

listoja on korostettu koristeellisin tiilimuurauksin. Pitkän julkisivun keskellä on leveä plastisesti koristeltu risaliitti ja julkisivujen päissä on kapeammat risaliitit. Rakennuksen porrashuoneet on sijoitettu näille kohdin. Kasarmin molemmilla sivuilla oli alun perin neljä suurta läpikuljettavaa majoitussalia. Ratkaisu muutettiin myöhemmin keskikäytäväratkaisuksi ja majoitus-tilat sijaitsevat käytävän molemmiin puolin. Käytävälle tulee valoa moniruutuisista sisäyläikkunoista. Rakennuksen tuli alun perin majoittaa 600 miestä.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus on sijoitettu varuskunta-alueelta halkovan Viestitien varrelle pariksi toiselle suurelle miehistökasarmille (rakennus 17). Paikka on varuskunta-alueella erittäin näkyvä ja keskeinen.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti erittäin keskeisellä paikalla varuskunta-alueella ja se muodostaa symmetrisen rakennusparin viereisen rakennus 17 kanssa.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa julkisivukäsittelyltään ja ornamenteiltaan erittäin edustava ja huolellisesti detaljoitu. Rakennuksen sisätiloissa näkyvät kerrokselliset eri aikakausien ratkaisut.

HISTORIA

Rakennus on toiminut miehistökasarina läpi koko historiansa – lukuunottamatta vankila vaihetta vankileirin aikana.

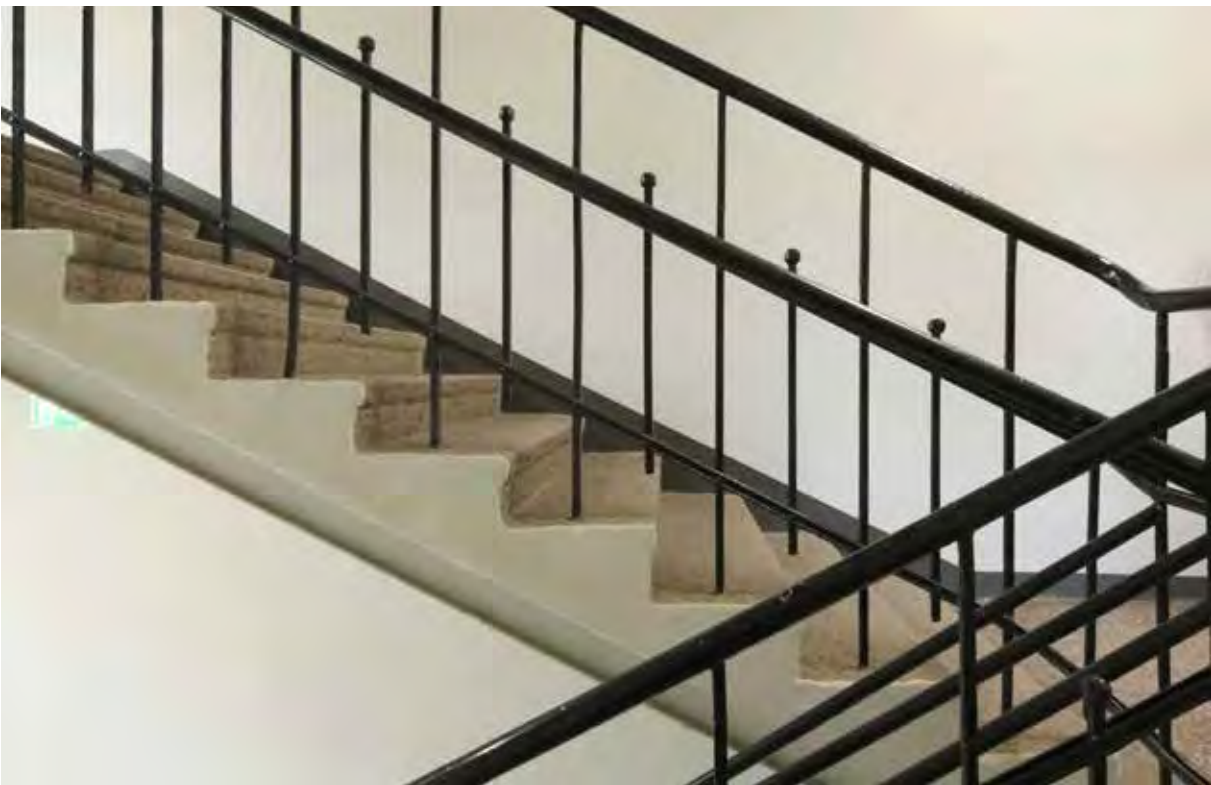
SÄILYNEISYYS

Ulkohahmo ja julkisivut ovat säilyttäneet alkuperäisen asunsa myöhemmin uusittuja ikkunoita lukuunottamatta. Sisätilojen tilahahmoja on muutettu hallisarjasta keskikäytäväratkaisuksi. Välipohjien alkuperäinen I-palkkirakenne on säilynyt. Porrashuoneet rakennuksen päissä ovat säilyneet pintoineen alkuperäisinä.

↑ Miehistökasarmin ikkunat uusittiin 1950-luvulla.

↓ Porrashuoneet ovat rakennuksen parhaiten säilyneitä sisätiloja.

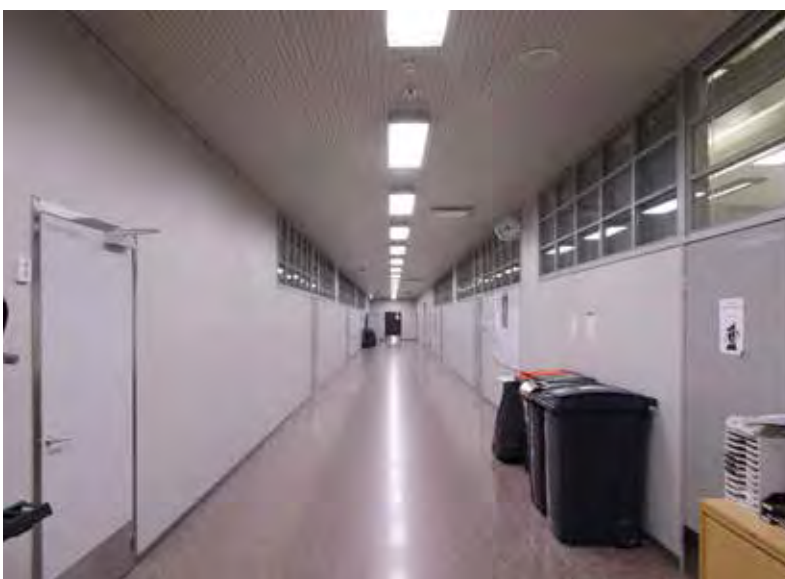

← Pieni porrashuone rakennuksen päädyssä.

← Varusmiestupa ja näkyvissä oleva alkupe-
räinen I-palkkien kannattama puurakentei-
nen välipohja.

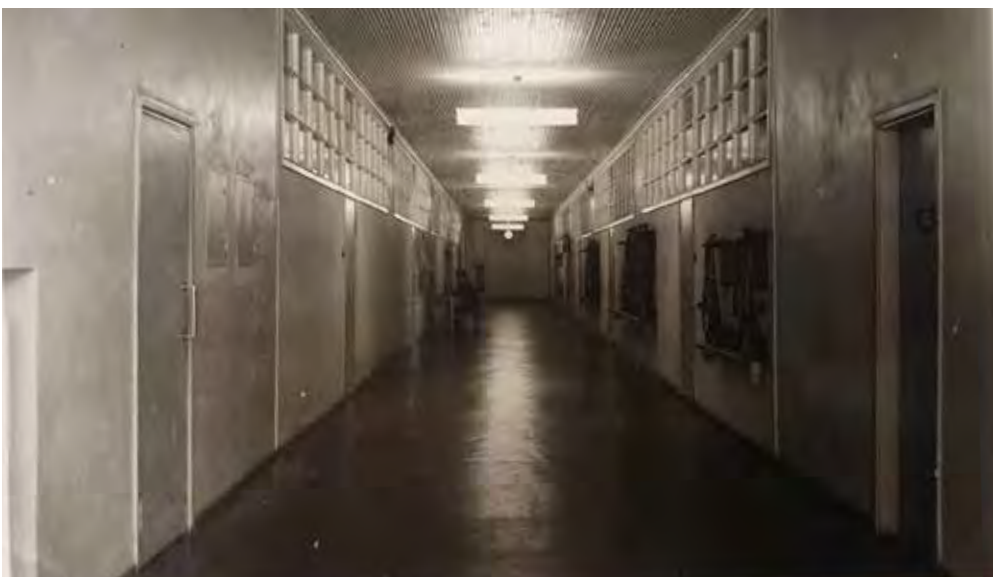
← Kasarmirakennuksen sisätilat koostuivat
aiemmin läpikuljettavista majoitussaleista.
Ilmeisesti jo 1930-luvulla sisätiloihin raken-
nettiin keskikäytävä. Tuon ajan suunnittelu-
periaatteet ovat säilyneet, mutta ovia, lis-
toituksia ja lattioita on uusittu 2010-luvun
korjaustöissä.

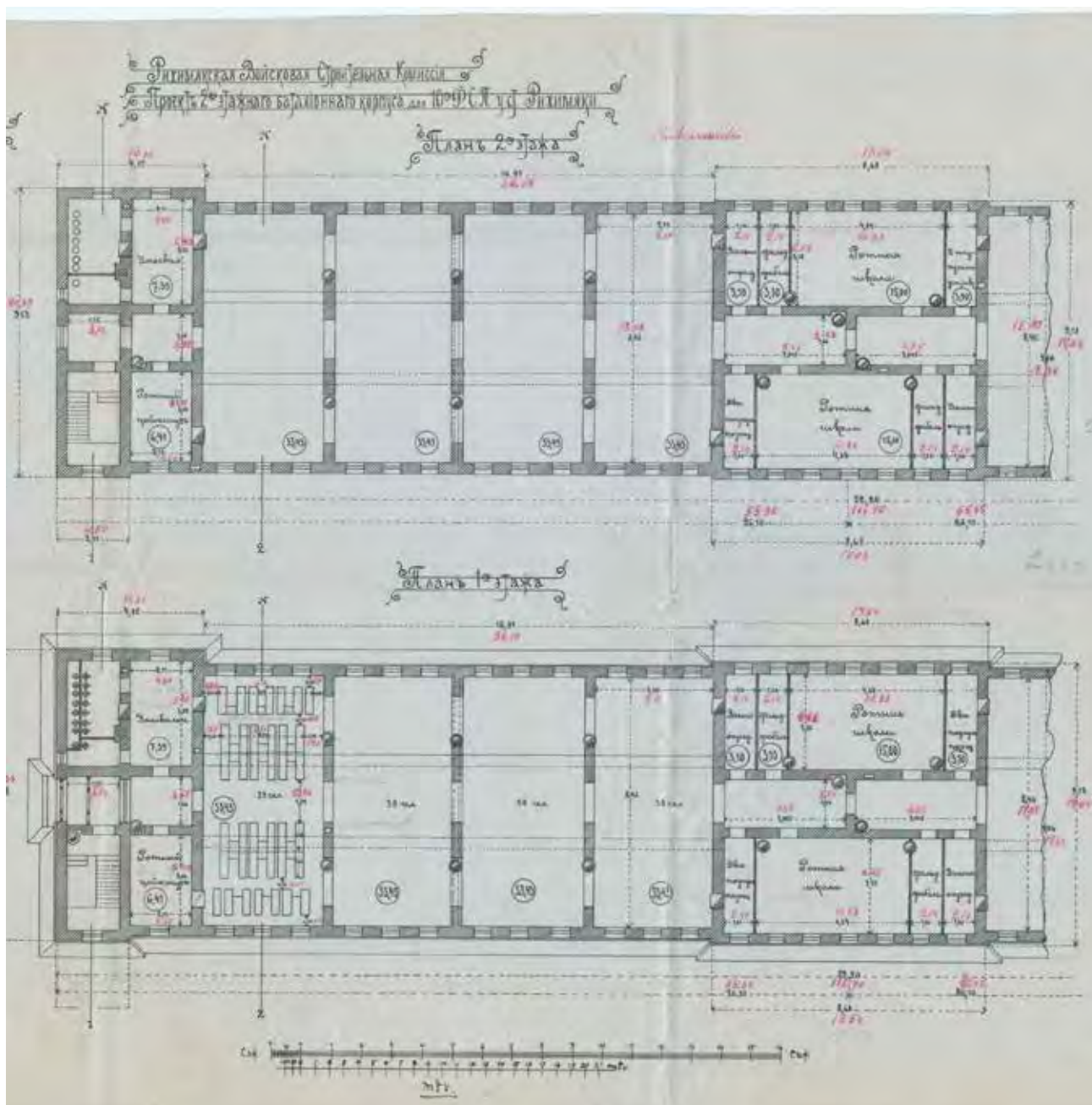
← Miehistökasarmi ennen 1950-lukua, jolloin rakennuksen ikkunat olivat alkuperäiset. Eversti Liesi. MM.

← Miehistökasarmin majoitustupa 1950-luvulla. MM.

← Miehistökasarmi 18:n kesikäytävä 1950-luvulla. MM.

↑ Kasarmin alkuperäiset pohjapiirustukset (vain toinen puolisko esitetty). KA.

PATALJOONAN RUOKALA

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

787,4

RAKENNUSTUNNUS

310297

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Viestijärjestelmien kunnossapito ja radiotekninen mitaustoiminta

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1930 Ruokala (vankileirillä vankien ruokala)

1930–1960 Miehistökasarmi

1960–2000 Viestikeskuskorjaamon varastorakennus, puutyöhuone

2000– Korjaamo

MUUTOSHISTORIA

1961 Peruskorjaus, Timo Suomalainen

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on yksikerroksinen punatiilinen kasarmi-rakennus. Rakennuksessa on harjakatto, jossa on uusittu peltikate ja nykyaikaisia hormoneja. Vanhat koristeelliset tiilihormit on purettu. Rakennuksen julkisivujäsentely on yksinkertainen: pitkiä julkisivuja

rytmittävät tiilipilasterit joka toisessa ikkunavälissä. Rakennuksen ikkunoita on uusittu ja niiden paikoille on asennettu useita ovia.

Rakennusta ei katselmoitu sisältä.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti sekundäärisellä paikalla rakennuksen 17 takapihamaisella alueella varastohallien ympäröimänä.

MUUTA

Rakennettu samojen piirustusten mukaan kuin rakennus nro 20.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti sekundäärisellä paikalla. Kaupunkikuvallisesti rakennus yhdistyy varuskunta-alueen 1910-luvun punatiiliseen kasarmiarkkitehtuuriin.

ARKKITEHTUURI

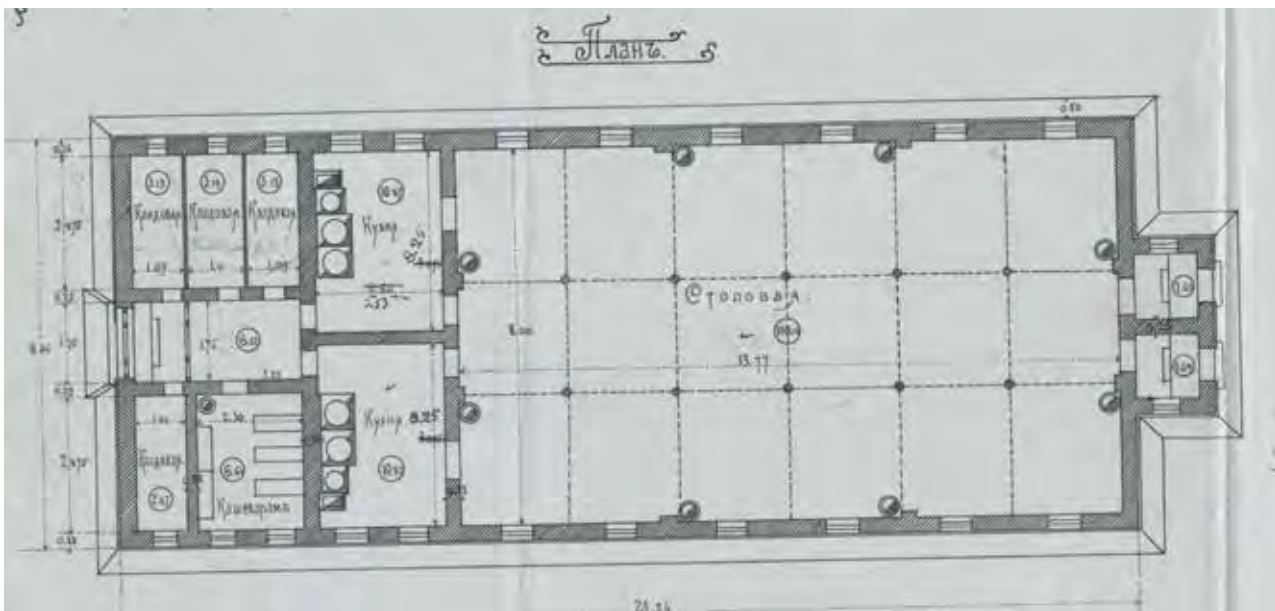
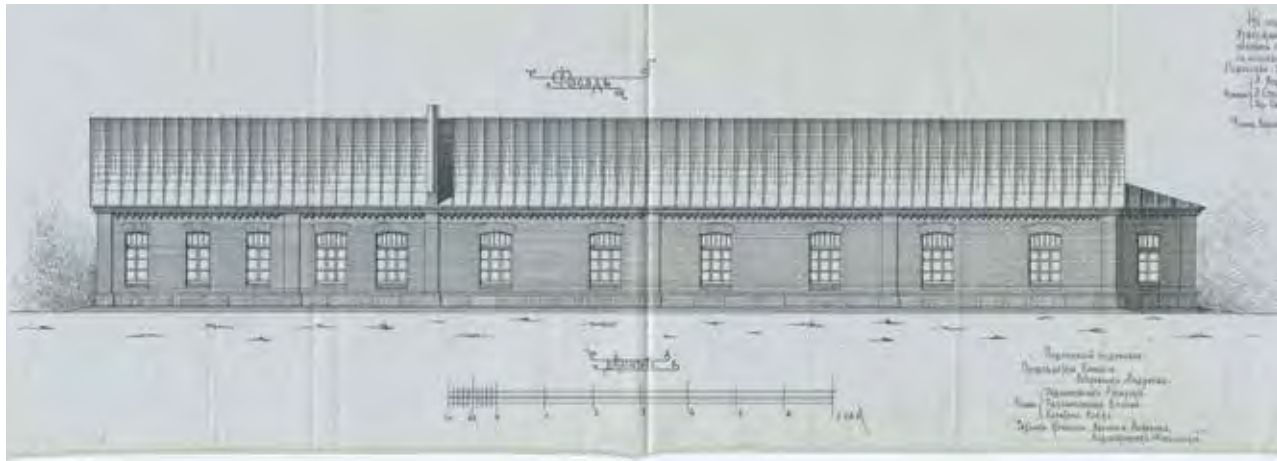
Rakennus edustaa 1910-luvun venäläistä kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa arkkitehtuuriltaan melko tavanomainen, sen julkisivukäsittely on yksikertainen ja vaatimaton.

HISTORIA

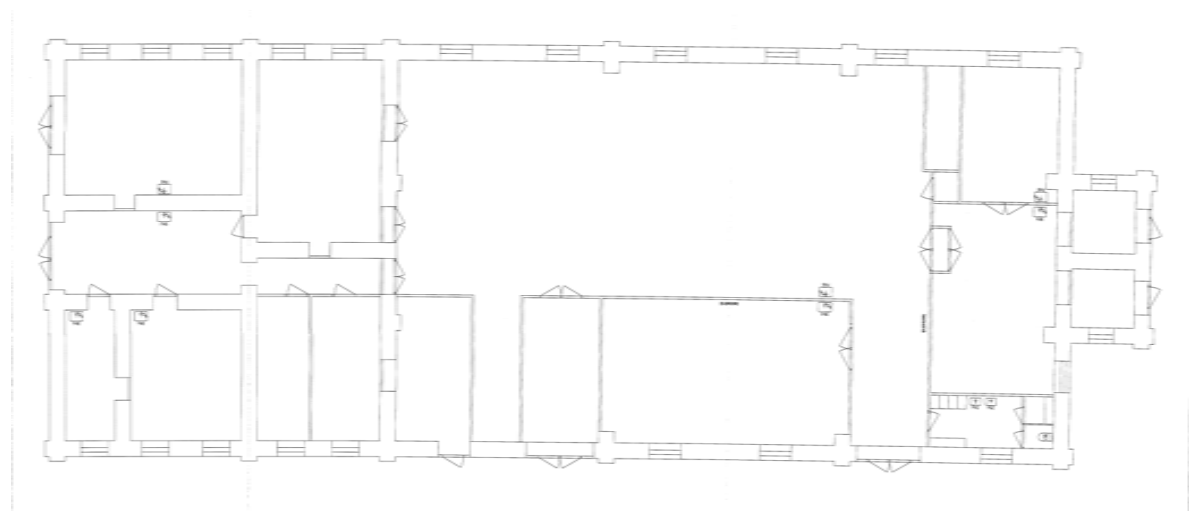
Rakennus toimi alun perin julkisluonteisena kokoon-tumISRakennuksena, sittemmin sen käyttö on vaihtunut arkipäiväiseen varastointi- ja verstastoimintaan.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on ulkohahmoltaan melko säilynyt. Kuitenkin ikkunat ja ovet on vaihdettu ja katto uusittu, minkä myötä myös koristeelliset tiilihormit on purettu. Piirustusten perusteella sisätilojen tilahahmot ovat säilyneet tai palautettavissa

↑ Miehistöruokalan alkuperäiset pohjapiirustukset. Rakennus 20 rakennettiin samojen piirustusten mukaan. KA.

↑ Rakennuksen pohjapiirustus 2005. PhRakL.

MIEHISTÖRUOKALA

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK, 1950-luvulla Heidi Vähäkallio-Hirvelä

BRUTTOALA

1884,3

RAKENNUSTUNNUS

310298

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Koulutus- ja toimistotila

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1916 Kasarmin väliaikainen kirkko
1916–1990-lukujen lopulle Miehistöruokala
n. 2000– Koulutustiloja

MUUTOSHISTORIA

1950-luvulla peruskorjattu, ikkunat uusittu sekä rakennettu laajennussiipi, jossa keittiön henkilökunnan asuntoja ja sosiaalitilat
1990-luvun lopulla käyttötarkoituksen muutos koulutustiloiksi

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on yksikerroksinen punatiilinen kasarmirakennus. Rakennuksessa on harjakatto, jossa on uusittu peltikate ja nykyaikaisia hormoneja. Vanhat koristeelliset tiilihormit on purettu. Rakennuksen julkisivujäsentely on yksinkertainen: pitkiä julkisivuja rytmittävät tiilipilasterit joka toisessa ikkunavälissä. Rakennuksen

ikkunat on uusittu yksiruutuisiksi suuriksi ikkunoiksi. Rakennukseen on yhdistetty nivelosalla kaksikerroksisen laajennusosa 1950-luvulla. Se on harjakattoinen ja vaaleaksi rapattu noppamainen rakennusosa.

Rakennusta ei katselmoitu sisältä.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kasarmialueella keskeisellä paikalla kolmiomaisen puistoalueen laidalla. Rakennuksen lyhyt länsijulkisivu avautuu Viestikadulle ja L-mallinen rakennus muodostaa pienen piha-alueen Viestikadun edustalle.

MUUTA

Rakennus rakennettiin samojen piirustusten mukaan kuin rakennus nro 19.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kasarmialueella keskeisellä paikalla kolmiomaisen puistoalueen laidalla ja Viestikadun varrella. Kasarmialueen aidan sijoittuminen aivan rakennuksen viereen on muuttanut sen asemaa ja lähestymistapaa alueella.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläistä kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa arkkitehtuuriltaan melko tavanomainen, sen julkisivukäsittely on yksikertainen ja vaatimaton.

HISTORIA

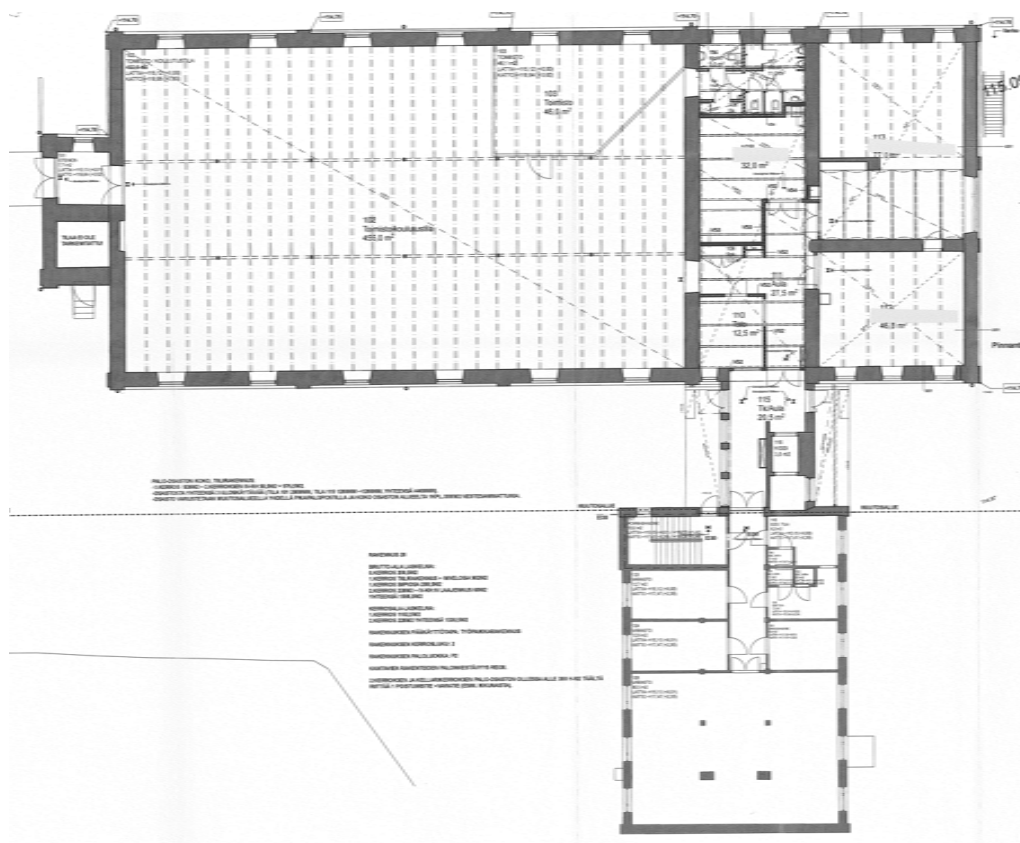
Rakennus on palvellut vuosikymmeniä kasarmialueen keskeisenä julkisena kokoontumisrakennuksena. Sen käyttö muuttui ratkaisevasti uuden ruokalarakennuksen valmistuttua 2000-luvulla.

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen ulkohahmo on vanhoja tiilihormoja ja uusittuja ikkunoita lukuunottamatta hyvin säilynyt. 1910-luvun ja 1950-luvun rakennusvaiheet ovat rakennuksesta selvästi luettavissa. Suunnitelmien perusteella rakennuksen sisätilojen huonejärjestelyt ovat säilyneet osapuilleen alkuperäisinä, mutta pinnat ovat uusia.

↑ Rakennuksen 1950-luvulla valmistunut laajennusosa, jossa oli alun perin henkilökunnan asuntoja ja sosiaalitilat.

↑ Pohjapiirustus 2015. Ylempänä näkyvää vanhaa rakennusosaa voi vertailla rakennuksen 19 alkuperäiseen pohjapiirustukseen, ne on rakennettu samojen piirustusten mukaan. PhRakL.

KAKSIKERROKSIINEN KOULUTUSYKSIKÖN KASARMI

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

1330,9

RAKENNUSTUNNUS

310299

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Rakennus on tyhjillään

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1917 Miehistökasarmi

1918 Sotavankileirin naisvankila, sittemmin sairaala

1920–1948 KTR patteriston esikunta

1948–2018 Sotilaskoti

MUUTOSHISTORIA

Noin **1950-luku** lisätty vesikiertopatterit

2000-luku Alapohjarakenteita uusittu

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Kookas kaksikerroksinen miehistökasarmi on pitkä punatiilinen rakennus, jonka molemmissa päissä on koristeelliset risaliitit. Sisäänkäynnit rakennukseen on sijoitettu risaliittien sisänurkkiin.

Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut. Kerroslistat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu rikkain tiilistä muuratuin koristelistoin ja yksityiskohdin. Julkisivujäsentely tiiliornamenteineen on symmetrinen.

Rakennuksen pohjaratkaisu on myös lähes sym-

metrinen: rakennuksen päädyissä risaliittien kohdalla sijaitsevat porrashuoneet sekä pienemmät huonetilat ja risaliittien välissä rakennuksen keskiosa on jaettu neljään suureen huonetilaan, jotka ovat olleet alun perin miehistön majoitustiloja. Ensimmäisessä kerroksessa on tehty myöhempiä väliseinäjakoja. Suuret salit muutettiin myöhemmin sotilaskodin käyttöön. Alaker- taan on myöhemmin lisätty koneellinen ilmanvaihto.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kolmiomaisen puistomaisen aukion laidalla, jonka muilla laidoilla sijaitsevat päävartio ja vanha miehistöruokala. Samalla rakennus muodostaa parin rakennuksen 23 kanssa, joskaan rakennuspari ei hahmotu nykytilanteessa, jossa varuskunta-alueen aita erottaa rakennukset toisistaan.

MUUTA

Yläkerrassa perinnehuone, jossa säilytetty alkuperäisiä pintamateriaaleja ja pönttöuuni.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla ja muodostaa parin viereisen rakennuksen 23 kanssa. Samalla rakennus on osa kolmen rakennuksen ryhmää, joiden keskelle on muodostunut edustava puistomainen aukiotila.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa julkisivukäsittelyltään ja ornamenteiltaan edustava ja huolellisesti detaljoitu.

HISTORIA

Rakennus on toiminut kasarmialueen keskeisenä koontumistilana, joka on ollut avoin myös suurelle yleisölle. Sen rooli osana kasarmialueen myöhempää historiaa on keskeinen.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on ulkohahmoltaan säilynyt erittäin hyvin. Rakennuksen ikkunat ovat alkuperäiset. Sisätilojen huonejärjestys on säilynyt pääasiassa alkuperäisenä ja rakennuksessa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä puupeiliovia, porrashuoneissa myös alkuperäisiä pintoja. Tiloissa on myöhemmin lisättyjä alakattoja ja lattia- pintoja.

↑ Rakennus sijaitsee kolmiomaisen puiston laidalla, edustavalla paikalla.

← Toinen rakennuksen sisäänkäynneistä holvattuine kattoineen. Rakennuksessa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä ovia..

- ↑ Useassa eri käytössä ollut sali on säilynyt 1950-luvulla lisättyjä vesi-kiertopattereita ja valaisimia lukuunottamatta alkuperäisessä asussaan. Ikkunat fortuskoineen ovat alkuperäiset. Katossa näkyy alkuperäinen I-palkki-puu -rakenne.

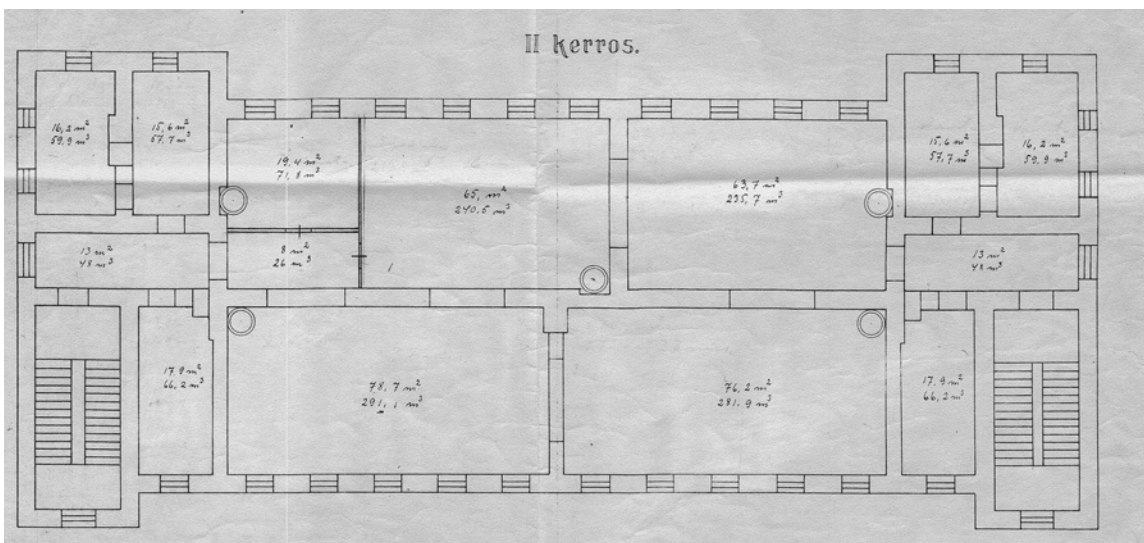
- ↑ Porrashuone on säilynyt alkuperäisenä. Portaat ovat hakattua graniittia, tasanteiden lattiapinnat massalattioita. Ikkunapenkit ovat puiset.

- ↑ Toisessa kerroksessa sijaitseva perinnehuone, jossa on säilytetty yksi vanhoista pöytäuuneista. Lattiamateriaalina on lauta. Katto on kuitenkin tässä huoneessa alaslaskettu.

← Pitkään sotilaskotina toiminut rakennus 1950-luvulla. Pihalla on istutuksia ja penkkejä. MM.

↑ Toisen kerroksen pohjapiirros 1930- tai 1940-luvulta. PhRakL.

KAKSIKERROKSIINEN ERIKOISJOUKKOJEN RAKENNUS

RAKENNUSVUOSI
1914

SUUNNITTELIJA
VIK

BRUTTOALA
1219,4

RAKENNUSTUNNUS
310300

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Useita käyttötarkoituksia: kuntosali, sauna, bänditila ja varastotiloja.

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1917 Erikoisjoukkojen kasarmirakennus
1918 Sotavankileirin tulirokkosairaala
1920 (noin) Käsityöläisrakennus
1922–1950 Kasarmirakennus
n. 1950–1990 Toimiupseerikerho
1990– untosali; saunatila; bänditila

MUUTOSHISTORIA

1950-luku: muutoksia toimiupseerikerhoa varten, avotakan rakentaminen
1980-luku: saunan rakentaminen toiseen kerrokseen; lvi-saneeraus

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on pitkänomainen kaksikerroksinen punatiilinen kasarmirakennus. Sen sokkeli on graniittia ja se on katettu mustalla peltikatolla. Rakennusmassaa rytmittävät keskiakselin molemmille puolille sijoitetut risaliitit, joissa porrashuoneet sijaitsevat. Rakennuksen sisäänkäynnit on sijoitettu risaliittien ulkosivuille.

Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut. Kerroslistat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu rikkain tiilistä muuratuin koristelistoin ja yksityiskohdin. Julkisivujäsentely tiiliornamenteineen on tiukan symmetrinen. Reunimmaisat ikkuna-aukot ovat umpeen muuratut, sillä niiden takana sijaitsivat alun perin käymälätilat.

Rakennuksen pohjaratkaisu on niin ikään symmetrinen: sivuilla on keskikäytävään perustuvat osiot, ja porrashuoneiden väliin on sijoitettu suuremmat salimaiset tilat, jotka alun perin toimivat sotilaiden makuusaleina. Myöhemmin nämä suuret tilat olivat toimiupseerikerhon käytössä ja nyt liikuntatiloina.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijoitettiin kasarmialueen toisen pääasiallisen saapumisreitit varrelle mäenrinteeseen. Se ei muodosta rakennusryhmää tai -sommitelmaa muiden kasarmirakennusten kanssa. Nykyisin rakennuksen ohittava tie on sisäisen tieyhteyden sijaan yleinen varuskunta-alueen halki kulkeva Talteentie.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä, näkyvällä paikalla Talteentien varressa ja sen eteen muodostuu pieni edusaukio. Rakennuksen kaupunkikuvallinen asema on alkuperäisen ratkaisun mukainen.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipii- rustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria, joka oli edustavaa ja huolellisesti detaljoitua.

HISTORIA

Miehistökasarina toimimisen jälkeen rakennus oli pitkään julkisluonteisena kokoontumisrakennuksena ja toimi siten yhtenä kasarmialueen seuralämän keskuspaikoista.

SÄILYNEISYYS

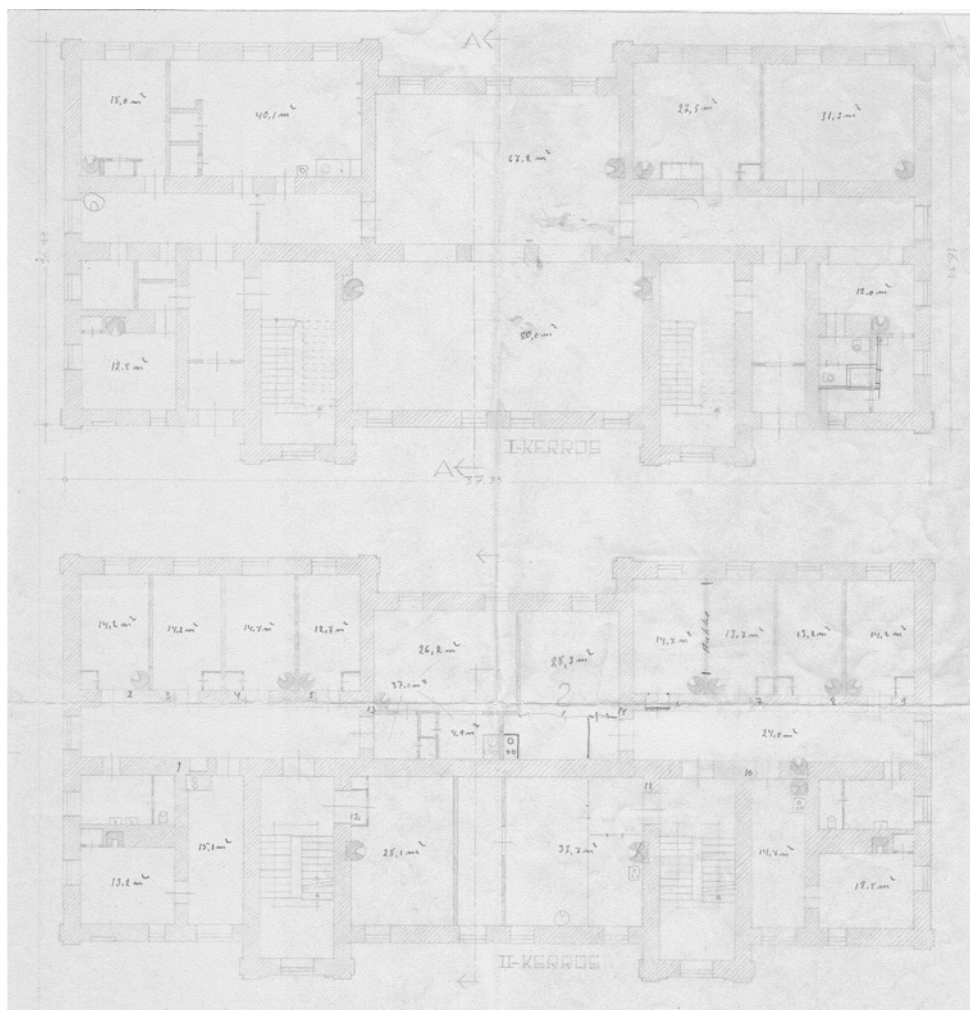
Rakennus on ulkohahmoltaan säilynyt erittäin hyvin. Sen ikkunat ovat alkuperäiset. Sisätilojen huonejärjestys on säilynyt pääasiassa alkuperäisenä ja rakennuksessa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä puupeiliovia ja listoja. Porrashuoneet ovat hyvin säilyneet. Rakennusta ei ole koskaan varsinaisesti peruskorjattu. Tiloissa on myöhemmin lisättyä alakattoja ja lattiapintoja.

↑ Rakennuksen keskiosan salitilat ovat nykyisin liikuntakäytössä. Ku-
vassa toisen kerroksen pihan puoleinen huonetta.

↑ Ensimmäisen kerroksen keskikäytävän ka-
tossa on holvirakenne. Ovet ja pinnat ovat
pitkälti alkuperäisiä.

↑ Rakennuksen pohjapiirustukset 1940-luvun lopusta, jolloin raken-
nus toimi miehistökasarmina. Rakennus lämpeni edelleen uuneilla
PhRakL.

KAKSIKERROKINEN ESIKUNTARAKENNUS

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

1304,4

RAKENNUSTUNNUS

310301

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Luokkatalo

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1917 Tarkk'ampujarykmentin esikunta

1918–1919 Vankileirin vatsatautisairaala

1920–1939 Kenttälennätinpataljoonan käsityöläisrakennus ja soittokuntarakennus

1940–1944 Varusvarasto ja työhuoneet

1945–1991 II ViestiR miehistökasarmi

1992– Luokkatalo

MUUTOSHISTORIA

1992 Peruskorjaus H ja T Seppälä, vanhat ikkunat säilytetty, alkuperäiset portaat säilytetty

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on kompakti kaksikerroksinen punatiilinen kasarmirakennus. Sen sokkeli on graniittia ja se on katettu mustalla peltikatolla. Rakennusmassaa rytmittävät pitkien julkisivujen päihin sijoitetut risaliitit, itäjulkisivulla ne työntyvät ulos ja ovat varustettu päätykolmioin. Länsijulkisivulla risaliitit eivät ole yhtä

plastiset, mutta niiden yläosat on muotoiltu rikkaasti hammastaen. Rakennuksen sisäänkäynnit on sijoitettu risaliittien kohdalle, länsijulkisivulle.

Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut. Kerroslistat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu rikkain tiilistä muuratuin koristelistoin ja yksityiskohdin. Julkisivujäsentely tiiliornamenteineen on lähes symmetrinen.

Rakennuksen pohjaratkaisu rakentuu porrashuoneiden väliin jäävistä suurista luokkatiloista. Huonejärjestystä on todennäköisesti muutettu.

Rakennusta ei katselmoitu sisältä.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla. Loivassa rinteessä sijaitsevan rakennuksen länsijulkisivu aukeaa puistomaiselle aukiolle. Se muodostaa rakennusparin saman suuntaisen rakennuksen 21 kanssa. Rakennuksen yhteys läheisiin rakennuksiin on hieman hämärtynyt alueen aitaamisen myötä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla varuskunnassa ja sen pääjulkisivu aukeaa puistomaisen alueen yli pääväylälle, Viestitielle. Rakennus muodostaa parin viereisen rakennuksen 23 kanssa.

ARKKITEHTUURI

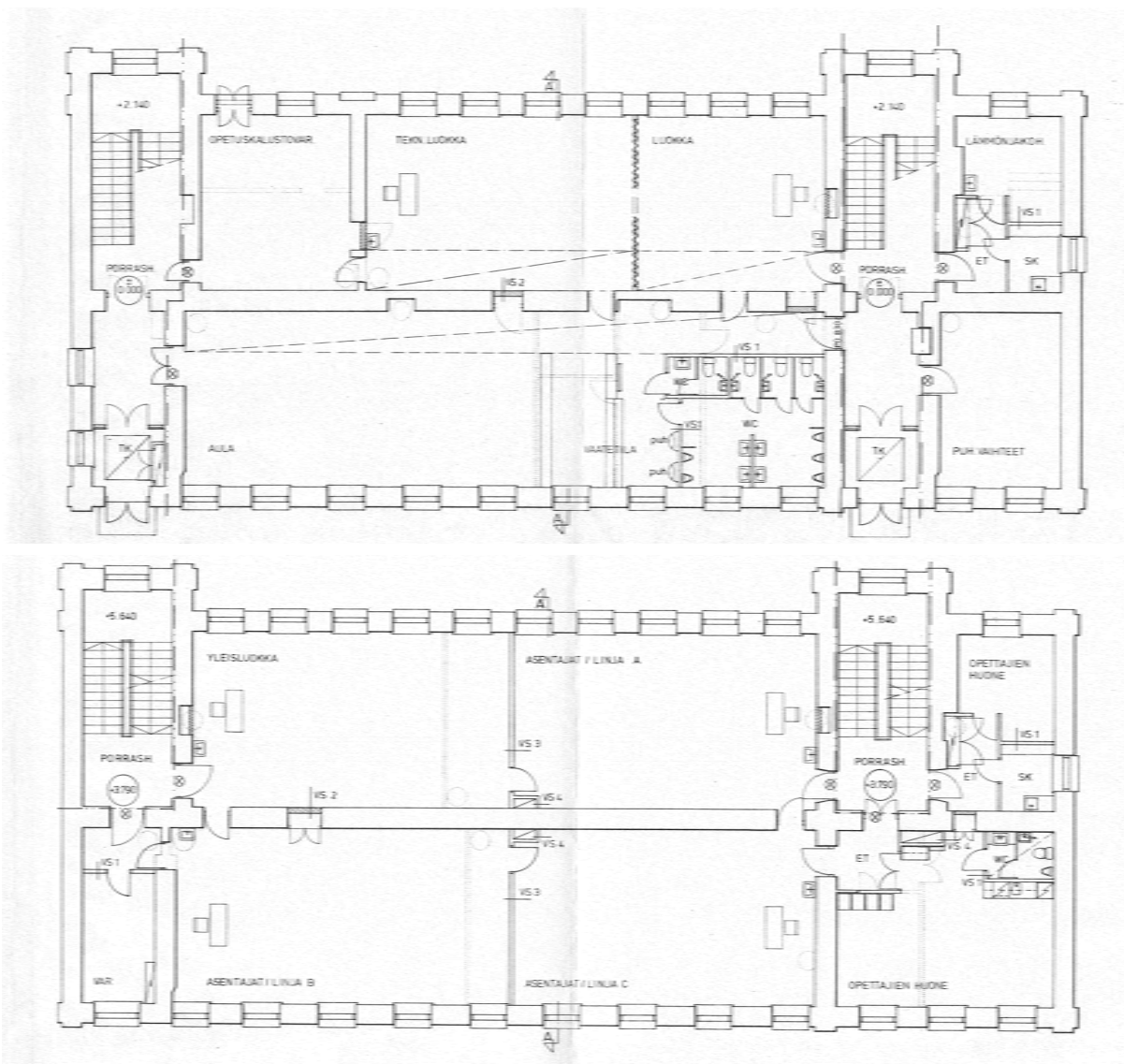
Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen kasarmirakennusten joukossa julkisivukäsittelyltään ja ornamenteiltaan erittäin edustava ja huolellisesti detaljoitu, mikä viestii rakennuksen alkuperäisestä arvokkaasta esikuntatehtävästään.

HISTORIA

Rakennuksella on ollut useita eri käyttötarkoituksia. Pisimpään se on toiminut miehistökasarmina sekä koulutuskäytössä.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on säilynyt ulkohahmoltaan ja julkisivuiltaan hyvin. Alkuperäiset ikkunat on kunnostettu ja alkuperäiset koristeelliset tiilihormit ovat katolla pääosin säilyneet. Sisätiloja ei voitu katselmoida.

↑ Pohjapiirustukset 1990-luvun alun muu-
tostöistä. Arkkitehtitoimisto H ja T Seppä-
lä. PhRakL.

TARKK'AMPUJARYKMENTIN SAUNA

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

327,9

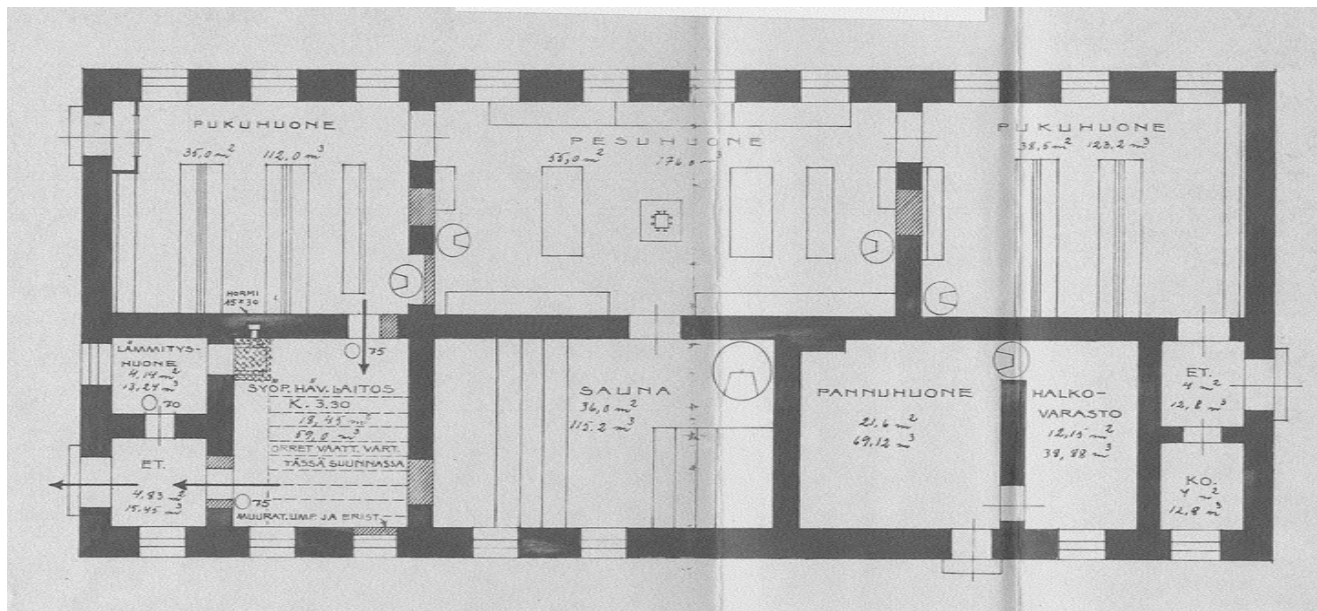
RAKENNUSTUNNUS

310304

KUVAUS

Tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu paja- ja miehistösauna korjattiin vuonna 1967 tutkahalliksi arkkitehti Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnitelmien mukaan.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen. Julkisivut ovat sileäksi muuratut ja niitä rytmittää rivi suorakulmaisia uusittuja ikkunoita. Rakennuksen oviaukotusta on myöhemmin muutettu. Rakennuksen katto on uusittu ja tiilihormit hävitetty. Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

↑ Pohjapiirustukset vuodelta 1949. PhRakL.

TARKK'AMPUJARYKMENTIN PAJA

KUVAUS

Tyypipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu paja- ja verstasrakennus on nykyisin Logistiikka-koulun opetuskäytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää ja sijaitsee sen eteläosassa.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen. Julkisivut ovat sileäksi muuratut ja niitä rytmittävät pariovet ja alkuperäiset t-ikkunat. Katto on uusittu ja alkuperäiset koristeelliset tiilihormit ovat säilyneet.

Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

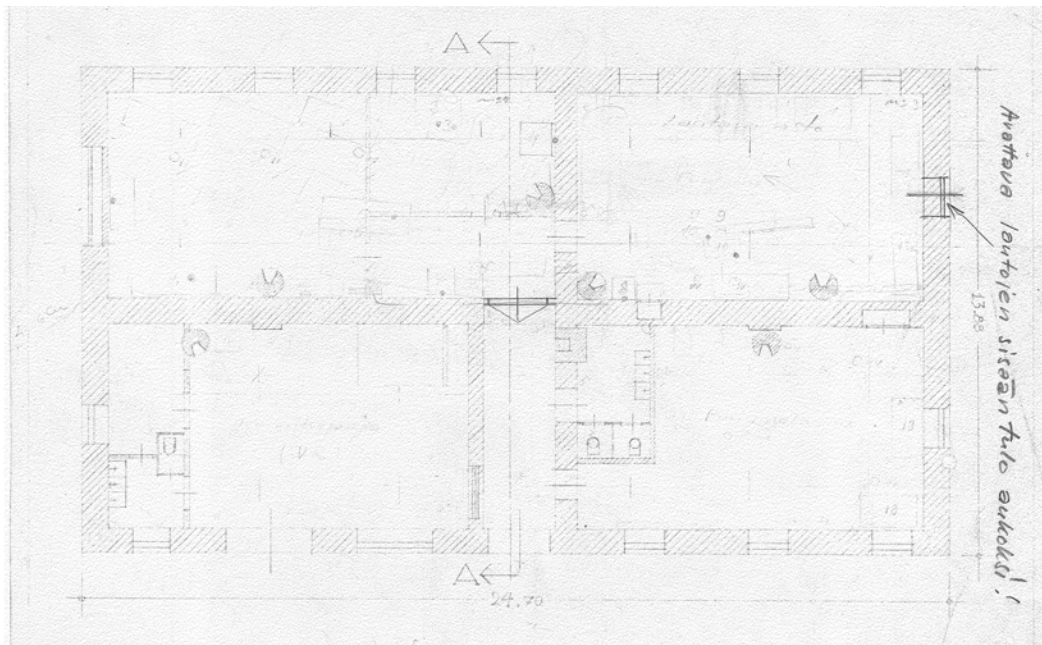
VIK

BRUTTOALA

343,7

RAKENNUSTUNNUS

310305

↑ Pohjapiirustukset vuodelta 1949. PhRakL.

KORJAAMO

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

576,6

RAKENNUSTUNNUS

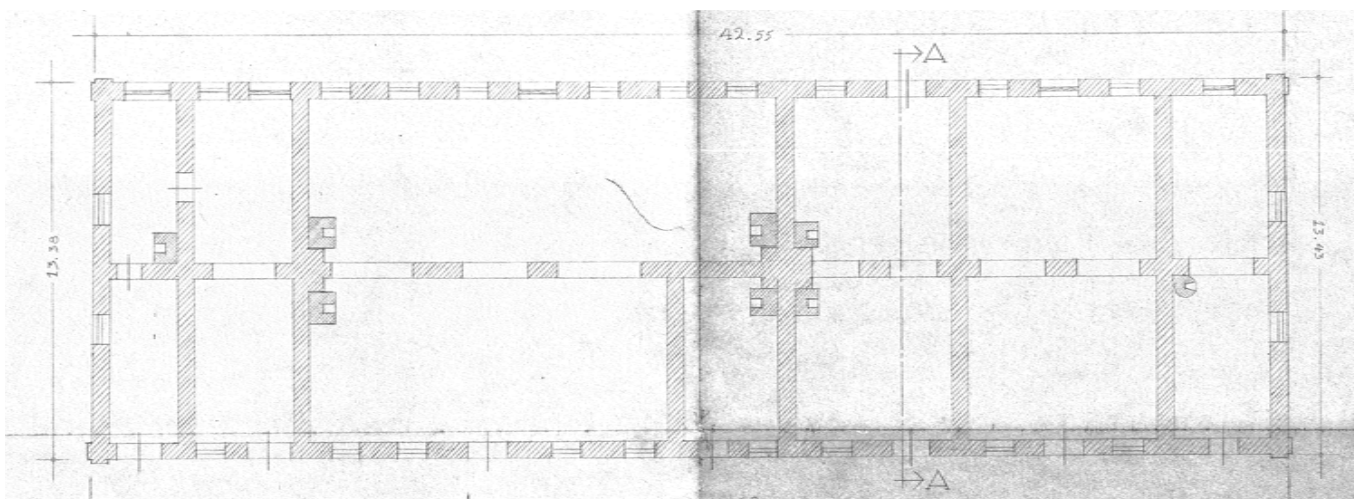
310310

KUVAUS

Tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu varistorakennus on nykyisin korjaamo- ja koulutus-käytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää, joka alun perin käsitti hevostalleja, pajoja ja varastoja – siis aikansa logistiikkakeskus.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen. Julkisivut ovat sileäksi muuratut ja niitä rytmittävät pariovet ja alkuperäiset t-ikkunat. Katto on uusittu ja mahdolliset tiilestä muuratut hormit on hävitetty. Rakennuksen alkuperäiset huonetilat ovat pääasiassa säilyneet, pinnat ovat eriaikaisia.

Paikoitellen on esillä alkuperäinen I-palkkien kantama puupaneelikatto.

↑ Pohjapiirustukset vuodelta 1949. PhRakL.

HEVOSTALLI

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

595,4

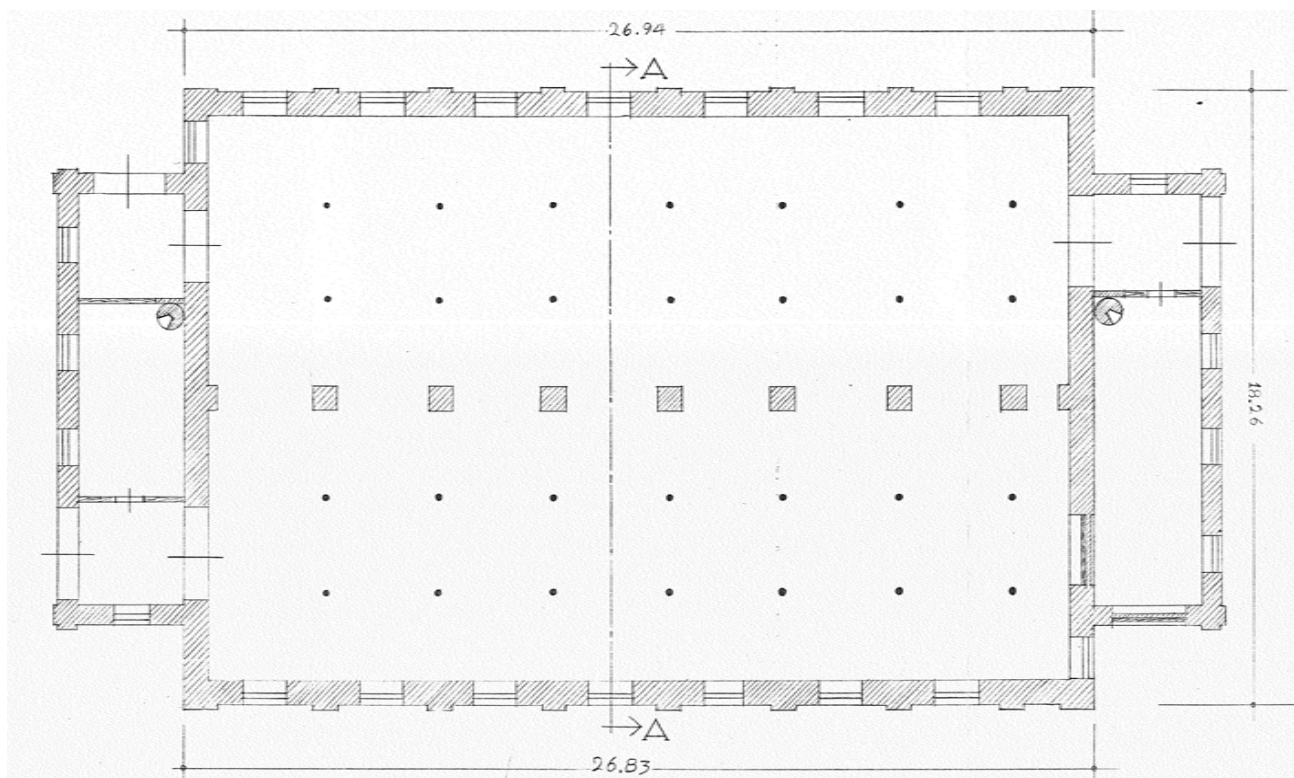
RAKENNUSTUNNUS

310311

KUVAUS

Tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu tallirakennus on ollut 1960-luvulta lähtien varastokäytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää, joka alun perin käsitti hevostalleja, pajoja ja varastoja – siis aikansa logistiikkakeskus. Lisäksi se muodostaa rakennusparin viereisen, myös alun perin hevostalliksi suunnitellun rakennuksen 94 kanssa.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen ja pitkiä julkisivuja rytmittävät muuratut pilasterit. Peltikatto on uusittu ja mahdolliset tiilestä muuratut hormit on hävitetty. Rakennuksen sisätiloissa on hyvin säilyneitä elementtejä, kuten tallin puupilarit, heinäparvirakenne sekä puinen yläpohja. Suurta tallitilaa on myöhemmin jaettu väliseinillä osiin ja rakennuksen ikkunoita on levytetty umpeen.

↑ Pohjapiirustukset vuodelta 1949. PhRakL.

- ↑ Tallissa on säilynyt alkuperäinen puinen parvirakenne. Lattia on todennäköisesti ollut alun perin kivetty ja valettu betonista myöhemmin.

REHUVARASTO

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

459,7

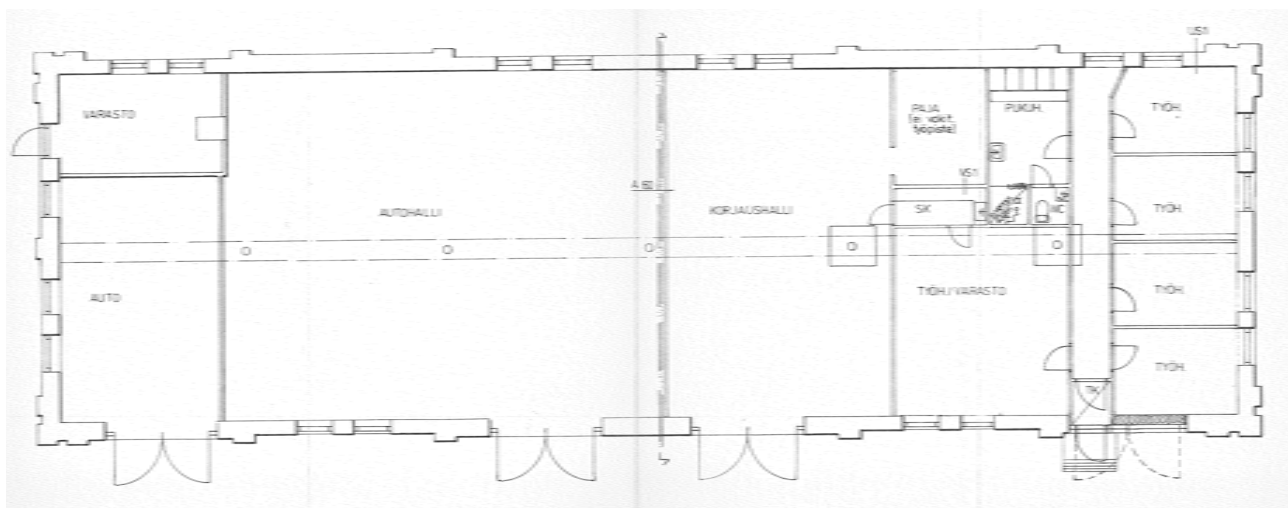
RAKENNUSTUNNUS

310312

KUVAUS

Alun perin rehuvarastoksi tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu rakennus on nykyisin kalustohalli- ja korjaamokäytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää, joka alun perin käsitti hevostalleja, pajoja ja varastoja – siis aikansa logistiikkakeskus.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen. Julkisivut ovat sileäksi muuratut ja niitä rytmittävät suuret ajo-ovet ja muuratut puolipilasterit. Rakennuksen pienet ikkunat ovat alkuperäiset. Katto on uusittu ja mahdolliset tiilestä muuratut hormit on hävitetty. Rakennuksen sisätiloja on muutettu myöhemmin väliseiniä rakentamalla. Muutostöitä mm. 1990-luvun alussa ja 2014.

↑ Muutospiirustus vuodelta 1989. Arkkitehtuuritoimisto Hja T Seppälä. PhRakL.

VARASTORAKENNUS

KUVAUS

Varastorakennukseksi suunniteltu kompakti yksikerroksinen punatiilirakennus. Yksikerroksinen rakennus on katettu harjakatolla, josta on hävitetty mahdolliset vanhat tiilihormit. Rakennuksen julkisivuratkaisu katkaistuine pilastereineen on saman tyyppinen kuin varastorakennusten 38 ja 36. Rakennus on muutettu luokkarakennukseksi 2000-luvun alussa. Rakennuksen ulkohahmo on säilynyt melko hyvin: hävitettyjen tiilihormien ja alkuperäisten ulko-ovien ohella muut rakennusosat ovat hyvin säilyneet.

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

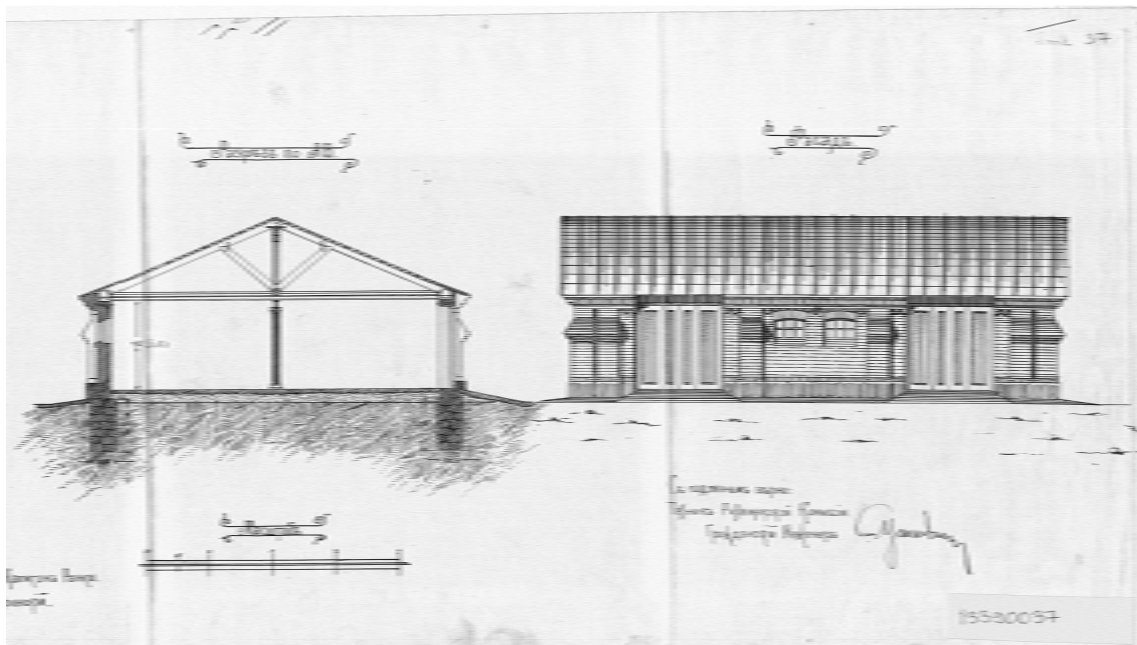
VIK

BRUTTOALA

198,9

RAKENNUSTUNNUS

310313

↑ Rakennuksen alkuperäiset piirustukset. KA.

SOKERIVARASTO

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

193,5

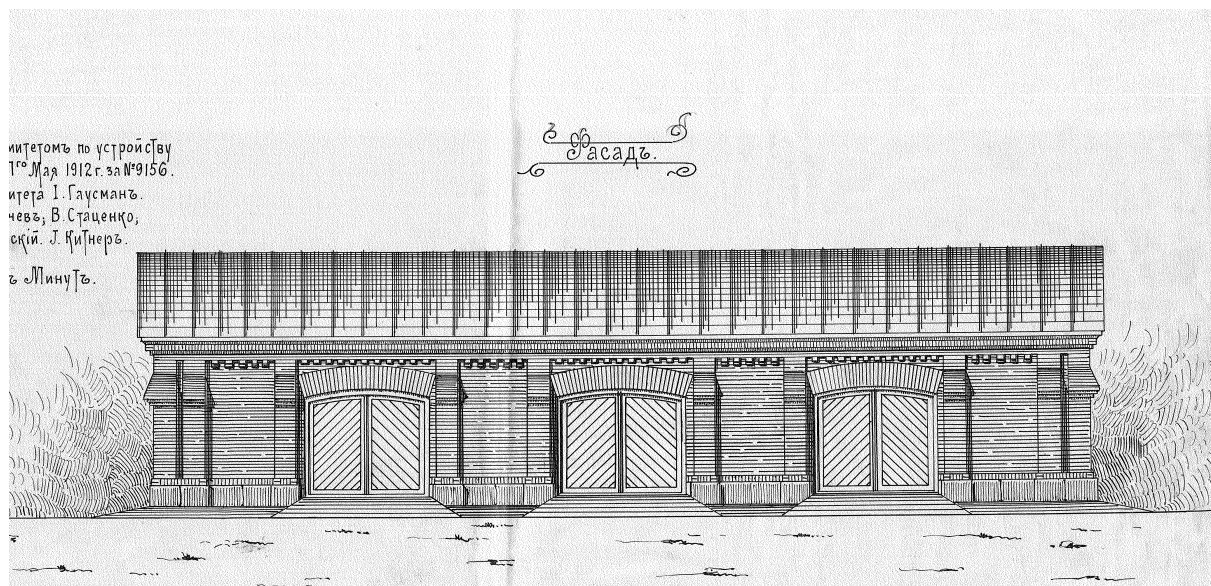
RAKENNUSTUNNUS

310314

KUVAUS

Alun perin sokerivarastoksi tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu rakennus on nykyisin korjaamokäytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää, joka alun perin käsitti hevostalleja, pajoja ja varastoja – siis aikansa logistiikkakeskus.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen. Julkisivut ovat sileäksi muuratut ja niitä rytmittävät suuret ajo-ovet ja muuratut puolipilasterit, joiden kaltevat yläosat on pellitetty. Katto on uusittu ja mahdolliset tiilestä muuratut hormit on hävitetty. Rakennuksessa ei käyty sisällä.

↑ Rakennuksen alkuperäiset julkisivupiirustukset. KA.

RYKMENTIN KOMENTAJAN ASUNTO

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

393,9

RAKENNUSTUNNUS

310315

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Varuskuntakerho, tilausravintola

KÄYTTÖHISTORIA

1916–1917 Rykmentin komentajan asunto

1918–1919 Vartiopataljoona

1920-luvulla Rykmentin komentajan asunto

1940-luvulta lähtien Upseerikerho

MUUTOSHISTORIA

1993 pieniä kunnostustöitä

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Asuinrakennukseksi hyvin kookas yksikerroksinen punatiilinen rakennus. Rakennuksessa on graniittisokkeli ja musta peltinen harjakatto. Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut ja sileät. Räystäslastat, rakennuksen nurkat, päädyt sekä sisäänkäynnit ja ikkunat on koristeltu rikkain tiilistä muuratuin koristelistoin ja kreneloinnein.

Rakennuksen pohjakaava on suorakaiteen mallinen. Kenraalimajurin arvoiselle upseerille suunniteltu asunto oli sisätiloiltaan hyvin runsas ja käsitti muun muassa ruokasalin, kabinetin, salin, palvelijahuoneen ja keittiön aputiloineen.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee alun perin upseeriston asumiseen varatun rakennusryhmän osana, kuitenkin hieman erillään muista. Rakennus sijaitsee asuinrakennuksista kaikkein lähimpänä alueen keskusväylää, Viestikatua.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennuksen sijainti Viestikadun varrella on kaupunkikuvallisesti keskeinen ja soveltuu hyvin komentajan asunnon sijaan julkisluonteiselle rakennukselle, kuten Varuskuntakerho.

ARKKITEHTUURI

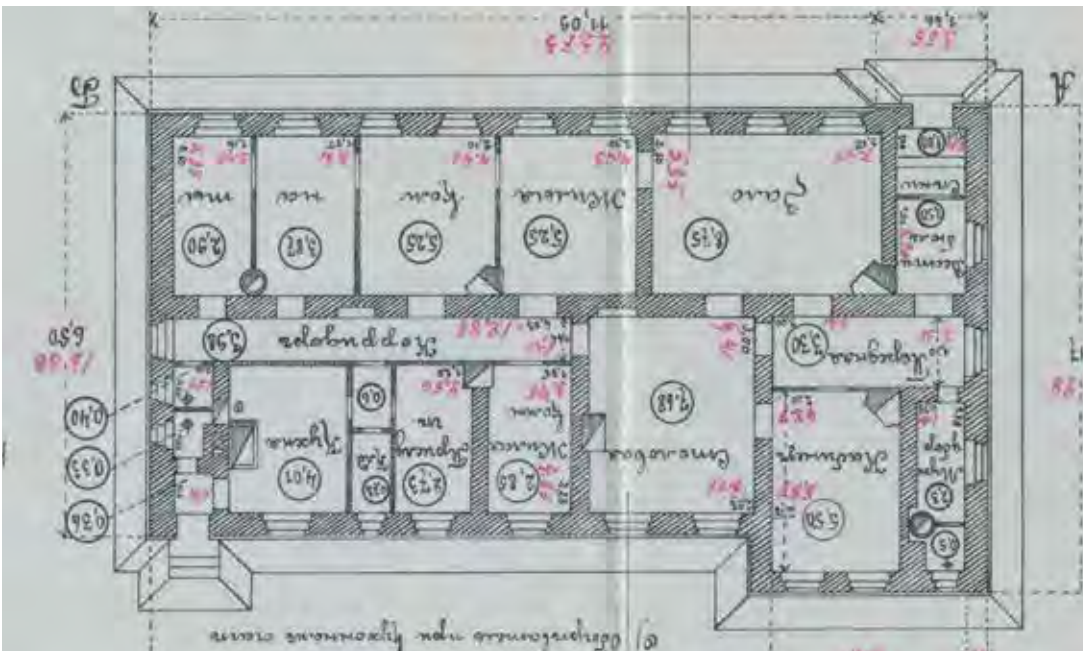
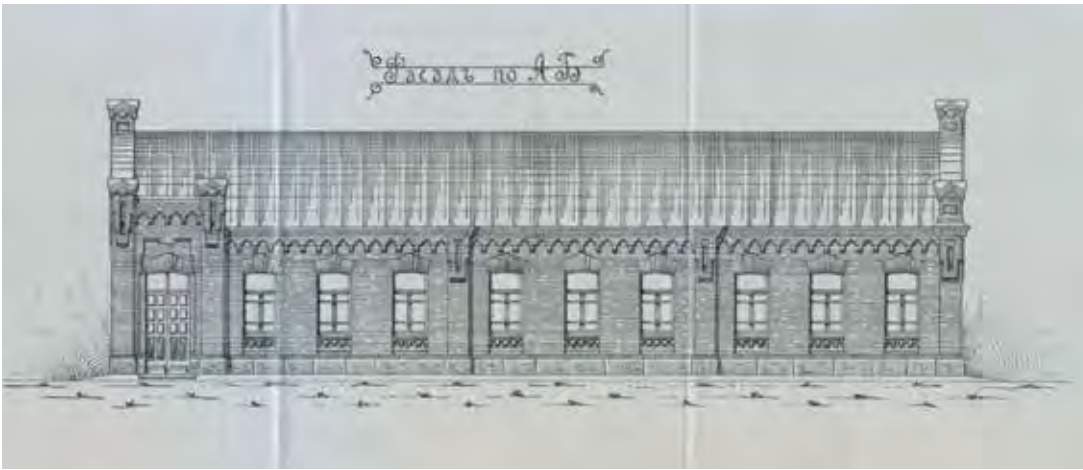
Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua kasarmiarkkitehtuuria. Rakennus on Riihimäen upseeriston asuinrakennusten joukossa julkisivukäsittelyltään ja ornamenteiltaan erittäin edustava ja huolellisesti detaljoitu, mikä viestii rakennuksen asukkaan korkeasta asemasta. Lisäksi komentajan asuinrakennus on ainoita huvila-tyyppejä yhden perheen asuinrakennuksia alueella.

HISTORIA

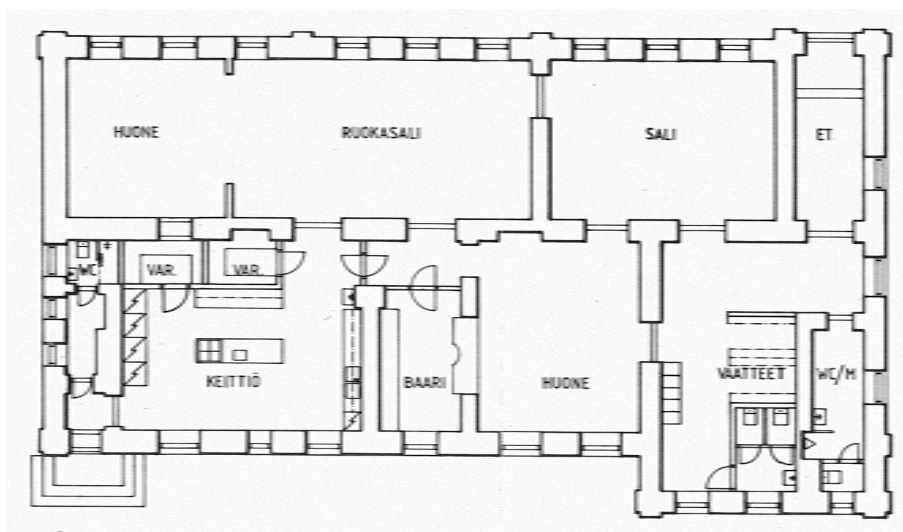
Tarkk'ampujarykmentin ensimmäinen komentaja Fjodor Znamenski asui rakennuksessa. Rakennuksella on kuitenkin pitkä historia varuskunnan upseerikerhona ja varuskuntakerhona. Huolimatta sen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta, rakennus tunnetaan pääasiassa julkisluonteisena kokoontumisrakennuksena.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on säilynyt erittäin hyvin ulkohanmoltaan: julkisivujäsentely ja ikkunat ovat alkuperäiset. Katon koristeelliset tiilihormit ovat säilyneet. Myös rakennuksen huonejärjestys on hyvin säilynyt, vaikka pinnoja onkin uusittu.

↑ Komentajan asunnon alkuperäiset julkisivupiirustukset. Pohjapiirustus käännetty ylösalaisin, jotta sitä on helpompi verrata ao. piirustukseen. KA.

↑ Muutospiirustukset 1993. Puolustusministeriön rakennustoimisto. PhRakL.

UPSEERIASUNTOLA

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

1550,8

RAKENNUSTUNNUS

310316

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Kurssimajoitus

KÄYTTÖHISTORIA

1916–1917 Kolmikerroksinen asuinrakennus 5 esikuntaupseerille ja kahdelle nuoremmalle upseerille perheineen

1918–1919 Vankileirin kanslia ja leirin johtajan rakennus

1920–1970 Upseeriasuntoja

1976– Oppilasasuntoja, kurssimajoitus

MUUTOSHISTORIA

1976 peruskorjaus Viestikoulun ja Sähköteknillisen koulun oppilasasuntolaksi, arkkitehdit Timo ja Tuomo Suomalainen

2003 pieniä korjaustöitä (LVI-kalusteet, keittiöt)

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on kookas kolmikerroksinen punatiilinen asuinrakennus. Sen pitkän julkisivun keskiakselilla on voimakkaasti ulostyöntynyt keskirisaliitti, johon pääsisäänkäynti ja pääporras on sijoitettu. Vastakkaisen

julkisivun laitoihin on sijoitettu pienemmät poikkipäädty, joiden takana ovat pienemmät, alun perin palvelijoille tarkoitetut porrashuoneet.

Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut. Jäsentely on symmetrinen. Kerroslisat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu tiilistä muuratuin koristelistoin ja yksityiskohdin. Erityisesti räystäslisan krenelointia ja risaliittien aiheita on korostettu.

Rakennuksen pohjaratkaisu on myös symmetrinen: pääportaan kerrostanteelta on käynti neljään asuntoon – kuten alkuperäisessä ratkaisussa. Asuntojen huonejärjestys on myöhemmin muutettu sivukäytäväliseksi soluasunto-ratkaisuksi.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus on sijoitettu osaksi alun perin upseeriston asuntojen rakennusryhmää, myöhemmin kantahenkilökunnan asuntojen rakennusten ryhmää. Rakennukset 41 ja 43 muodostavat saman tyyppisinä rakennuksina parin, joka on sijoitettu em. alueen etuosaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennukset sijaitsevat upseeriston asuntojen rakennusryhmän etuosassa, melko näkyvällä paikalla. Rakennukset 41 ja 43 muodostavat sommitellun parin.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua asuntoarkkitehtuuria, joka oli edustavaa ja huolellisesti detaljoitua.

HISTORIA

Rakennus on ollut asuinkäytössä valmistumisestaan lähtien, poislukien vankileiriajan.

SÄILYNEISYYS

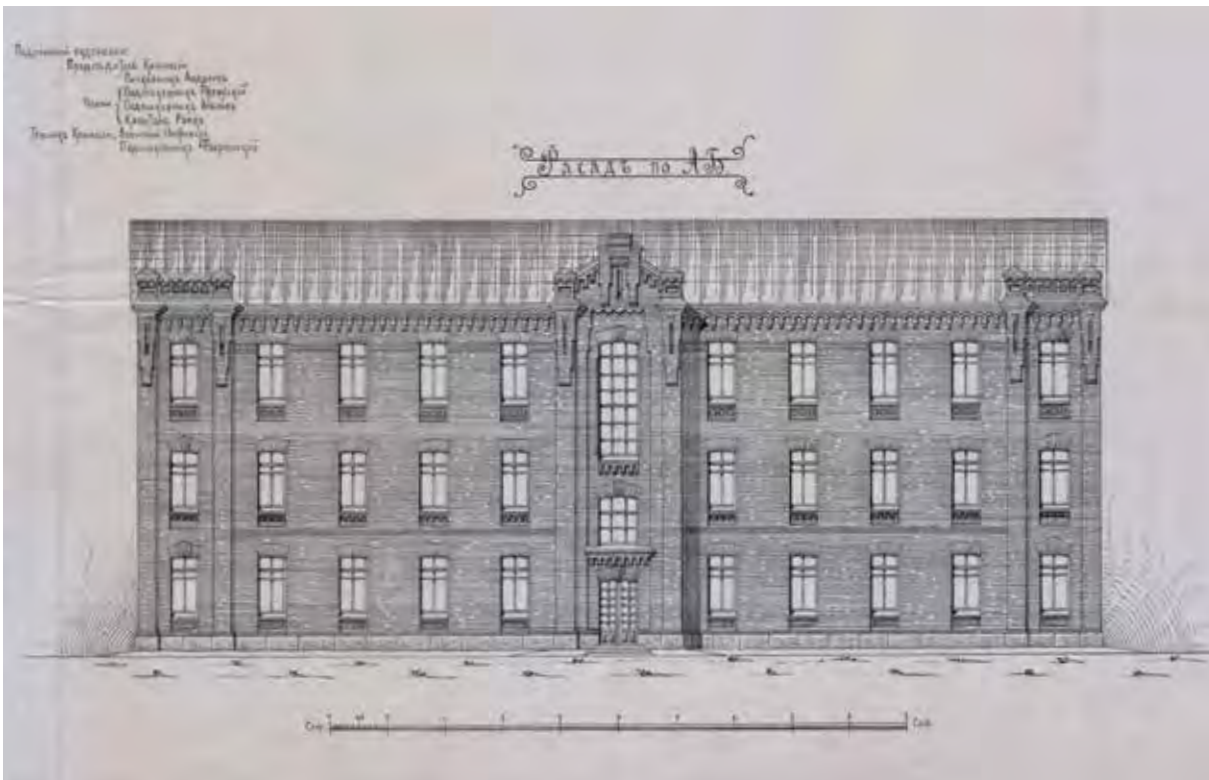
Rakennus on ulkohahmoltaan hyvin säilynyt, ikkunat ovat alkuperäiset ja katolla on säilytetty alkuperäiset koristeelliset tiilihormit. Ulko-ovet on uusittu. Sisätiloissa parhaiten säilyneet tilat ovat porrashuoneet, joissa on myös alkuperäisiä pintamateriaaleja. Asuntojen tilahahmot on muutettu täysin asuntojen huonejaosta sivukäytävälliseksi soluhuoneistoksi.

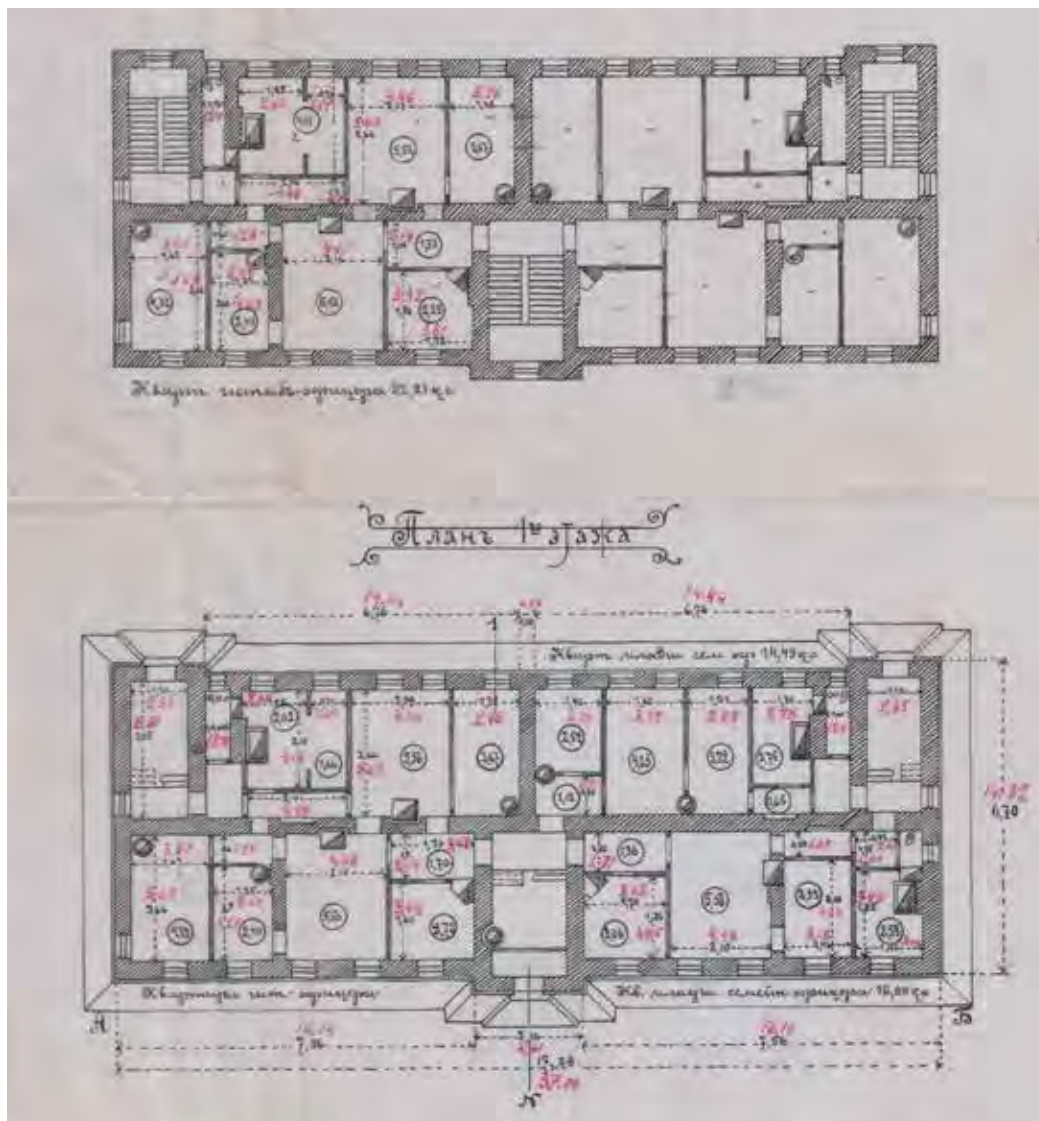

↑ Graniittiportaassa on säilynyt kaunis, alkuperäinen jugend-vaikutteinen rautakaide, johon on kiinnitetty puinen käsijohde.

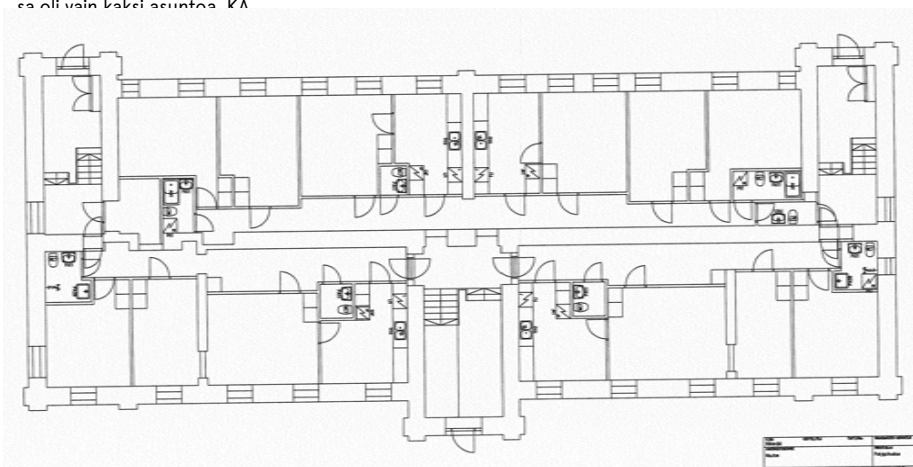
↑ Alun perin upseerien asuinrakennukseksi tehdyn rakennuksen parhaiten säilynyt sisätila on porrashuone.

↓ Alkuperäinen julkisivupiirustus. KA.

- ↑ Alkuperäiset pohjapiirustukset, pääsääntöisesti kussakin kerroksessa oli vain kaksi asuntoa. KA

- ↑ Rakennuksen pohjaratkaisu muutettiin jo 1970-luvulla soluasuntotyyppiseksi keskikäytäväratkaisuksi. Muutospiirustus 2003. PhRakL.

UPSEERIASUNTOLA

RAKENNUSVUOSI

1912

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

1114,3

RAKENNUSTUNNUS

310317

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Kurssimajoitus

KÄYTTÖHISTORIA

1912-1917 Upseeriasuntoja

1918-1919 Vankileirin valtiorikosoikeus

1920-1980-luku Upseeriston ja henkilökunnan asuntoja

1993 – Sähkötekniillisen koulun oppilassuntola

MUUTOSHISTORIA

1991 Peruskorjaus, Arkkitehtuuritoimisto

H ja T Seppälä

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on kookas kolmikerroksinen punatiilinen asuinrakennus. Sen pitkän julkisivun keskiaksellilla on voimakkaasti ulostyöntynyt keskirisaliitti, johon pääsisäänkäynti ja pääporras on sijoitettu. Vastakkaisen julkisivun laitoihin on sijoitettu pienemmät poikkipäädty, joiden takana ovat pienemmät, alun perin palvelijoille tarkoitettut porrashuoneet.

Rakennuksen julkisivut ovat ristilimityksellä puhtaaksimuuratut ja sileät. Kerroslistat, räystäät, rakennuksen nurkat sekä risaliitit on koristeltu tiilistä muuratuin koristelistoin ja yksityiskohdin. Erityisesti räystääslistan krenelointia ja risaliittien aiheita on painotettu. Julkisivujäsentely tiiliornamenteineen on tiukan symmetrinen.

Rakennuksen pohjaratkaisu on myös symmetrinen: pääportaan kerrostasanteelta on keskikäytävälle, josta on käynti majoitushuoneisiin. Asuntojen huonejärjestys ei ole säilynyt, kun rakennus on muutettu oppilassuntolakäyttöön.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus on sijoitettu osaksi alun perin upseeriston asuntojen rakennusryhmää, myöhemmin kantahenkilökunnan asuntojen rakennusten ryhmää. Rakennukset 41 ja 43 muodostavat saman tyyppisinä rakennuksina parin, joka on sijoitettu em. alueen etuosaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennukset sijaitsevat upseeriston asuntojen rakennusryhmän etuosassa, melko näkyvällä paikalla. Rakennukset muodostavat sommitellun parin.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1910-luvun venäläisten tyyppipiirustusten mukaan rakennettua asuntoarkkitehtuuria, joka oli edustavaa ja huolellisesti detaljoitua.

HISTORIA

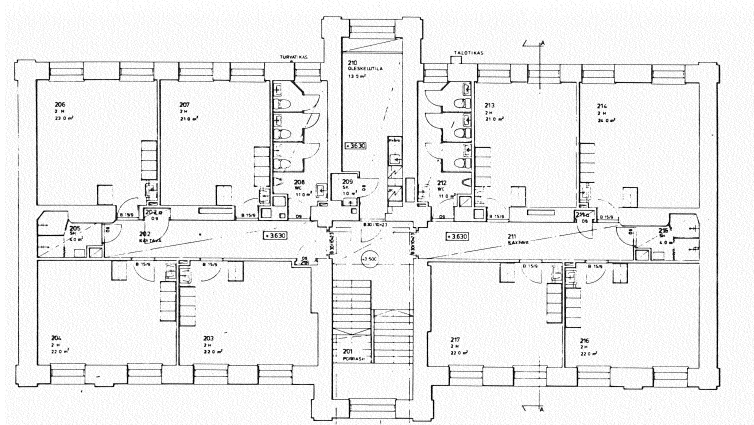
Rakennus on ollut asuinkäytössä valmistumisestaan lähtien, poislukien vankileiriajan.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on ulkohaamoltaan hyvin säilynyt, ikkunat ovat alkuperäiset ja katolla on säilytetty alkuperäiset koristeelliset tiilihormit. Ulko-ovet on uusittu. Sisätiloissa parhaiten säilyneet tilat ovat porrashuoneet, joissa on myös alkuperäisiä pintamateriaaleja. Asuntojen tilahahmot on muutettu täysin asuntojen huone-jaosta sivukäytävälliseksi soluhuoneistoksi.

← Julkisivupiirustukset. Arkkitehtuuritoimisto H ja T Seppälä 1991. PhRakL.

← Rakennuksen pohjaratkaisu muutettiin 1990-luvun alussa solutyypiseksi keskikäytäväratkaisuksi. Arkkitehtuuritoimisto H ja T Seppälä 1991. PhRakL.

↑ Alun perin upseerien asuinrakennukseksi tehdyn rakennuksen parhaiten säilynyt sisätila on porrashuone.

KIRKKO

RAKENNUSVUOSI

1913-15

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

510,1

RAKENNUSTUNNUS

310321

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Kirkkorakennus

KÄYTTÖHISTORIA

1916-1917 Kristuksen kirkastumisen kirkko, kasarmien kirkko

1918-1950 Hevostalli, sittemmin varasto

1950-2009 Kirkko vuokrattu Riihimäen seurakunnalle ylläpitoa vastaan

1960 Kirkoksi vihkiminen

MUUTOSHISTORIA

1918 Länsi-itäpäädyn tornit sekä kirkon sisustus tuhoitiin

1950-luku Kirkon korjaustyöt arkkitehti Kalevi Väyrysen suunnitelmien mukaan

2009-2010 lattian ja alttarin valaistuksen kunnostus

2012 kellotapulien kunnostus

2018-2020 julkisivumuurausten kunnostustöitä, katon huolto, lämmönsäätimen uusiminen

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Kirkkorakennus on tiilestä muurattu yksikerroksinen,

pitkänomainen rakennus. Sen ulkohahmoon vaikuttivat alun perin voimakkaasti rakennuksen itä- ja länsipään kookkaat tornit sekä pienemmät kupolitornit. Tornien yläosat on hävitetty. Julkisivuja on jäsennelty sekä sisäänkäyntejä (pohjois-, etelä- ja länsijulkisivuilla) ja ikkunoita korostettu runsain tiilistä muuratuin ornamentein. Nykyisin julkisivuissa on myös valkoisella rappauksella korostettuja osia.

Sisätilat koostuvat kirkkosalista ja sen aputiloista, eteisestä ja sivuhuoneista. Kirkkosali on yksi suuri tila, jota kattaa loivasti taitteinen levykatto. Alttarilla ei ole alttarimaalausta, vaan tausta-aiheen alttarille luo kirkkosalin etuosassa sijaitseva torni, jonka yläikkunoista siivilöityy luonnonvaloa alttarin taakse.

Myös kirkkosalissa ikkunoita ja sisäänkäyntejä on korostettu rappauskoristelulla, joka ei ole yhtä plastista kuin julkisivuornamentiikka. Seinät on lähes kokonaan maalattu vihertävällä sävyllä, joka tuskin muistuttaa alkuperäistä ratkaisua.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee pienen mäen päällä kasarmialueen keskivaiheilla. Pian valmistumisen jälkeen kirkon edusta oli raivattu puustosta, joten se näkyi kasarmialueen pääväylälle. Nyt ympäristö ja edusta ovat metsittyneemmät.

MUUTA

Kirkko on rakennettu samojen tyyppiipiirustusten mukaan kuin Kouvolan varuskunnan edelleen käytössä oleva varuskuntakirkko. Historiikki- ja historiatietojen mukaan kirkon ympäristöön on haudattu venäläisiä upseereja ja kirkon itäpuolella sijaitsee punavankileirin teloituspaikka.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennuksen paikka mäellä kasarmialueen keskivaiheilla on luonteva ja arvokas paikka hengelliselle rakennukselle. Kasarmien metsäisestä luonteesta ja asemakaavaratkaisusta johtuen paikka ei kuitenkaan ole kaupunkikuvassa erityisen näkyvä.

ARKKITEHTUURI

Rakennus on edustava, tyyppiipiirustusten mukaan toteutettu paikallinen merkkirakennus. Runsaat tiilistä muotoillut julkisivuornamentit sisäänkäyntien ja ikku-

noiden ympärillä sekä räystäslinjoissa antavat viitettä myös sisätilojen alkuperäisestä, kadonneesta detaljimaailmasta. Tornien puute vaikuttaa merkittävästi rakennuksen kokonaissommitelmaan.

HISTORIA

Venäläisten rakentama ortodoksinen varuskuntakirkko alennettiin varastokäyttöön kymmeniksi vuosiksi. Kirkkoa on korjattu 1950-luvulta lähtien ja se on nykyisin käytössä luterilaisena kirkkona.

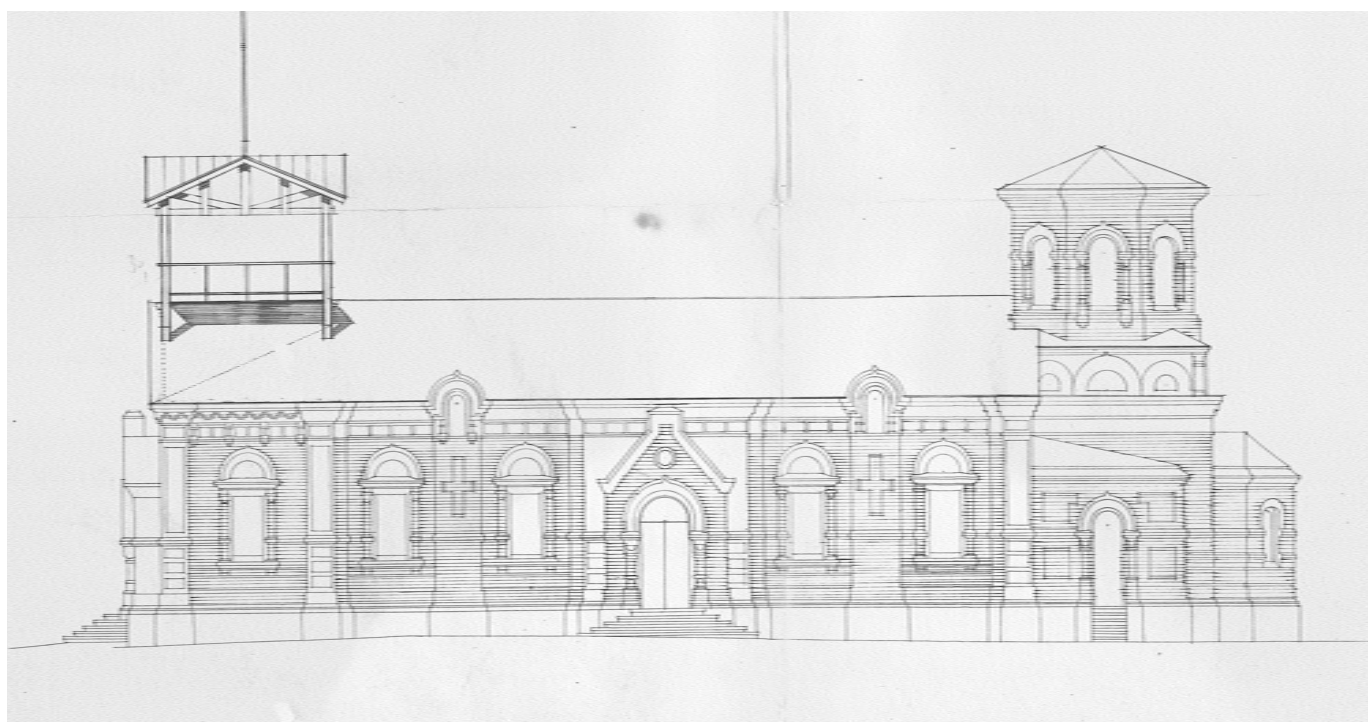
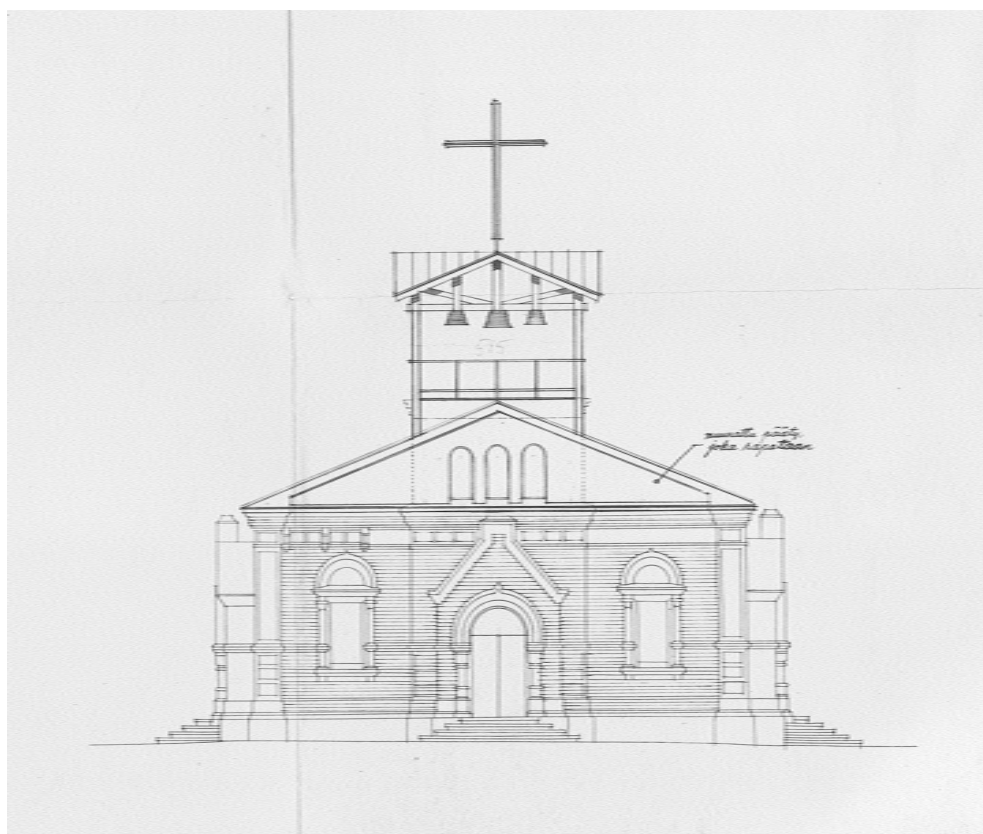
SÄILYNEISYYS

Kirkon ulkohahmo on muuttunut merkittävästi, kun tornit on hävitetty. Niiden myöhemmät korjausratkaisut 1950-luvulta eivät muistuta alkuperäisiä torneja. Kirkon julkisivujäsentely on pääosin säilynyt tiiliornamentteineen. Valokuvien perusteella kirkon julkisivussa ei ole alun perin käytetty lainkaan rapattuja vyöhykkeitä. Sisätilojen tilahahmot ovat säilyneet osittain: suurin muutos on ortodoksisen kirkkotilan muuttaminen luterilaiseksi kirkkosaliksi. Kaikki pinnat, pääosin myös ovet ja ikkunat on uusittu 1950-luvulla.

↑ Pääosa kirkon interiööriratkaisuista on peräisin 1950-luvulla toteutetuista muutoksista, jolloin lähes rauniona ollut rakennus korjattiin talkootöinä luterilaiseksi kirkoksi. Vesikiertopatterit on integroitu kirkon penkkeihin. Nykyinen lattia on vinyylilaattaa – alkuperäisen mainitaan olleen hollantilaista klinkkeriä.

↑ Varuskuntakirkko vankileirin aikana vuonna 1918, kun rakennuksen kupolit olivat vielä alkuperäisessä asussaan. TA.

↑ Arkkitehti Kalevi Väyrysen korjaus- ja muutossuunnitelmat vuodelta 1959. PhRakL.

AMPUMARATARAKENNUS

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

106,3

RAKENNUSTUNNUS

310324

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Rakennus on tyhjiillään

KÄYTTÖHISTORIA

1914–1920 Ampumaratarakennus

1920–2000 Varastorakennus

2010– tyhjiillään

MUUTOSHISTORIA

1960 rakennus purettu itäpäätyä lukuunottamatta

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Alkuperäisestä, pohjakaavaltaan poikkeuksellisen pitkäst (300 m) ampumaratarakennuksesta on jäljellä enää noppamainen yksikerroksinen tiilestä muurattu itäpääty, joka on katettu aaltopellillä. Rakennuksen ikkunat on muurattu umpeen. Rakennus on erittäin huonossa kunnossa. Rakennuksen arkkitehtoninen luonne on hyvin yksinkertaisen käyttörakennuksen tyyppinen: julkisivut ovat sileäksi muuratut eikä rakennuksen nurkkia ole korostettu pilasteriaihein, kuten useissa muissa kasarmirakennuksissa. Rakennuksen sisällä

on säästynyt alkuperäinen särmikäs pönttöuuni, jonka nurkissa on kiinnostavat pilasteriaiheet. Uuni on erittäin ruosteinen ja osin tuhoutunut.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee varuskunta-alueen pohjoisosassa etäällä muista rakennuksista. Alkuperäinen pitkä ampumaratarakennus käytännössä muodosti kasarmi-alueen pohjoisrajan. Jäljellä oleva rakennuksen pääty sijaitsee pienessä notkelmassa ympäröivää maastoa matalammalla.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Kasarmin reuna-alueella sijaitsevan, pääasiassa purettun rakennuksen kaupunkikuvalliset arvot ovat hyvin vaatimattomat.

ARKKITEHTUURI

Ampumaratarakennus suunniteltiin arkiseksi käyttö-rakennukseksi, rakennuksen julkisivuratkaisu on pelkistetty. Arkkitehtonisesti rakennus muodostaa osan Riihimäen varuskunnan vanhinta 1910-luvun rakennuskantaa.

HISTORIA

Rakennus on muistuma kiinnostavasta, kasarmialueen toimintaan kiinteästi liittyneestä rakennuksesta. Ampumaratatoiminta päättyi kuitenkin melko pian, minkä jälkeen rakennus oli varastona ja lopulta pääosin purettiin.

SÄILYNEISYYS

Pääosa rakennuksesta on purettu. Säilytetty itäpääty on erittäin huonokuntoinen; sisätilojen pinnat ovat tuhoutuneet tai hävinneet. Rakennuksen alkuperäinen luonne on kadotettu purkutöiden ja rakennuksen tyhjiillään olon seurauksena.

65 HEVOSEN TALLI

RAKENNUSVUOSI

1913

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

681

RAKENNUSTUNNUS

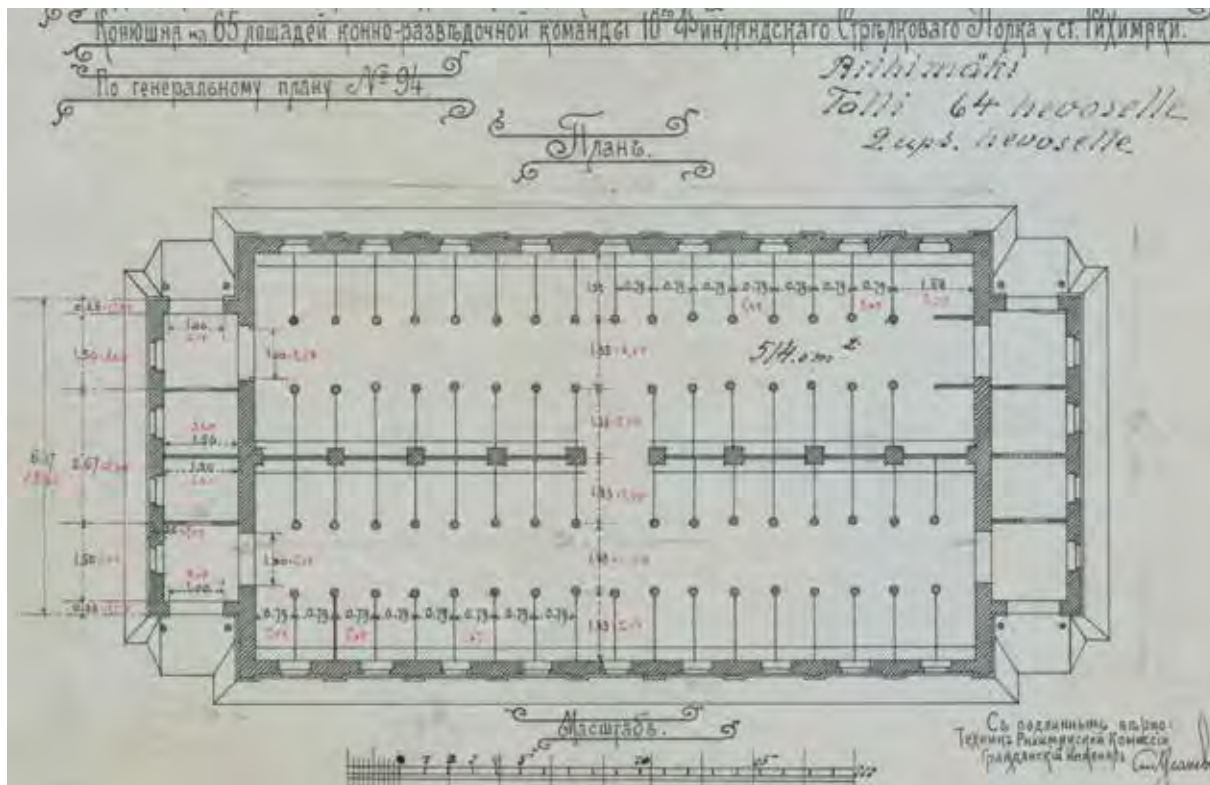
310326

KUVAUS

Tyyppipiirustusten mukaan 1910-luvulla rakennettu tallirakennus on ollut 1960-luvulta lähtien varastokäytössä. Rakennus on osa varuskunta-alueen pohjoisosan 1910-luvun rakennusryhmää, joka alun perin käsitti hevostalleja, pajoja ja varastoja – siis aikansa logistiikkakeskus.

Yksikerroksisen harjakattoisen tiilirakennuksen julkisivujäsentely on kasarmirakennusten joukossa arkisen yksinkertainen ja pitkiä julkisivuja rytmittävät muuratut pilasterit. Katto on uusittu ja mahdolliset tiilestä muuratut koristeelliset hormit on hävitetty. Rakennuksen sisätiloissa ovat erittäin hyvin säilyneet: tallin puupilarit, heinäparvirakenne sekä puinen yläpohja ovat alkuperäisiä. Suurta tallitilaa on myöhemmin jaettu väliseinillä osiin.

↓ Tallin alkuperäinen pohjapiirustus. KA.

↑ Osa vanhasta tallirakennuksesta toimii polkupyörävarastona. Alkuperäinen puinen pilttuu- ja heinäparvirakenne on hyvin säilynyt.

VARASTO

RAKENNUSVUOSI

1914

SUUNNITTELIJA

VIK

BRUTTOALA

523,6

RAKENNUSTUNNUS

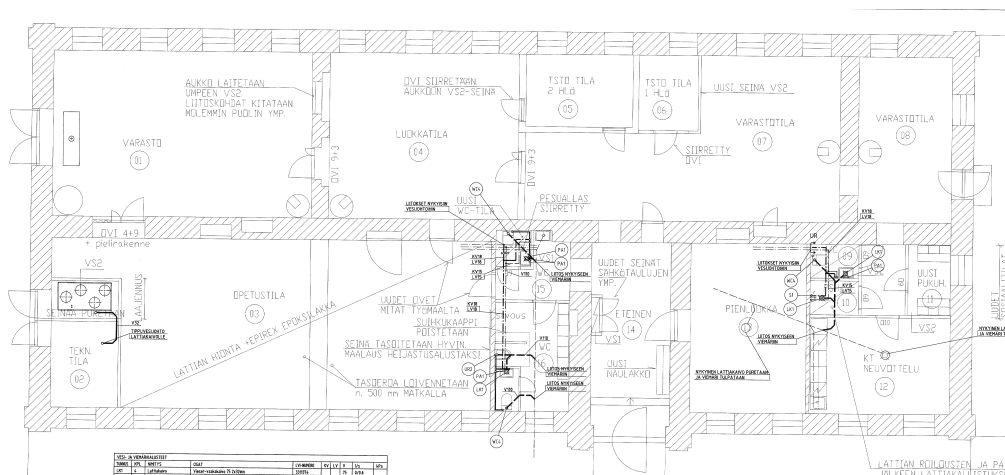
310327

KUVAUS

Yksikerroksisen punatiilisen rakennuksen alkuperäiseksi käyttötarkoitukseksi on merkitty varasto, mutta rakennus on huomattavasti huolitellummin detaljoitu ja koristeltu kuin kasarmialueen muut varastot. Mahdollisesti kyseessä on voinut olla läheisen talli- ja varastoalueen kirjaamo. Erityisesti rakennuksen pääsisäänkäyntiä, nurkkia ja päätyjulkisivun keskiosaa on korostettu plastisin muurauskoristeluin.

Myöhemmin rakennus on toiminut saunana ja pesutiloina sekä puuverstaana ja autotoimistona, kunnes se on jälleen palannut varastokäyttöön. Rakennus on ulkohahmoltaan hyvin säilynyt ja siinä on alkuperäiset ikkunat. Katon uusimisesta huolimatta katon koristeelliset tiilihormit ovat säilyneet.

Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

- ↑ Muutospiirustukset 2015. Tilarakenne on pääosin säilynyt alkuperäisenä. PhRakL.

VIESTIKOULU

RAKENNUSVUOSI

1958

SUUNNITTELIJA

Heidi Vähäkallio-Hirvelä

BRUTTOALA

2746,1

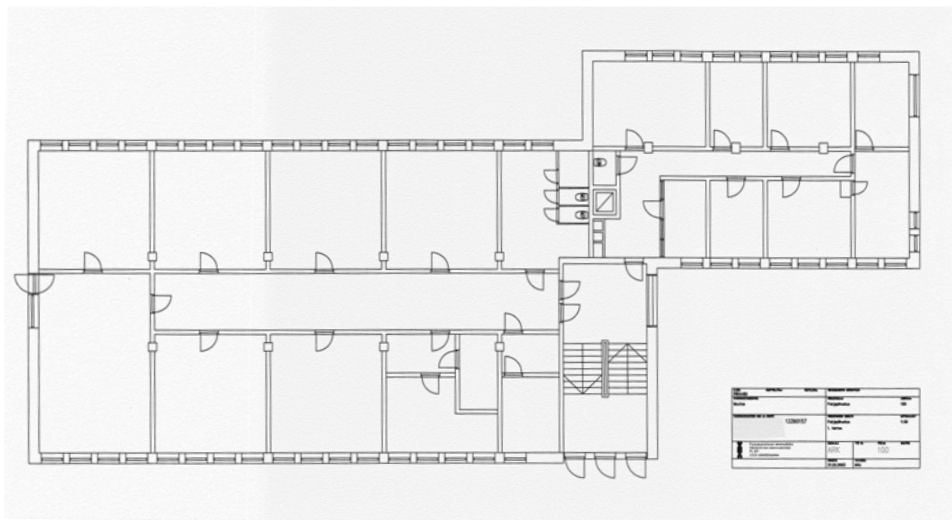
RAKENNUSTUNNUS

310338

KUVAUS

Viestikoulua varten suunniteltu rakennus koostuu kahdesta toisiinsa niveltävästä massasta: suuresta kolmikerroksisesta ja pienemmästä kaksikerroksisesta osasta. Myös rakennuksen kellari sekä korkeamman osan ullakko otettiin koulutuskäyttöön. Rakennus on harjakattoinen ja sen julkisivut on rapattu kellertävällä sävyllä. Rakennusten nivelkohdassa, kolmikerroksisessa osassa sijaitsee rakennuksen pääsisäänkäynti, jonka yläpuolelle umpinaiseen julkisivupintaan on sijoitettu Viestikoulun tunnus. Neliömäiset, kapealla tuuletusikkunalla varustetut ikkunat on sommiteltu lähes rakennuksen mittaiseksi nauhamaiseksi aiheeksi, jota on korostettu valkoisella rappausvyöhykkeellä.

Rakennuksen pohjakaava perustuu keskikäytävään, jonka molemmin puolin majoitushuoneet on sijoitettu. Rakennus sijaitsee näkyvällä paikalla kasarmialueen keskustan läheisyydessä ja se muodostaa symmetrisen sommitelman rakennusten 21 ja 23 kanssa. Rakennus on säilynyt ulkohahmoltaan alkuperäisenä. Sisätiloissa ei vierailtu.

↑ Kasarmirakennuksen pohjaratkaisu perustuu keskikäytävään. Muutospiirustus 2003. PhRakL.

ALIUPSEERIKOULU

RAKENNUSVUOSI

1956

SUUNNITTELIJA

Heidi Vähäkallio-Hirvelä

BRUTTOALA

4517,1

RAKENNUSTUNNUS

310340

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Sotilaspoliisikomppanian kasarmirakennus

KÄYTTÖHISTORIA

1956–1959 Viestirykmentin aliupseerikoulu

1959–2003 Sähköteknillinen koulu

2003– Viesti- ja sähköteknillinen koulu

2009– Viestikoulu

MUUTOSHISTORIA

2000-luvun alku vähäisiä muutos- ja korjaustöitä

2020 ilmanvaihdon parannustöitä

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennus on pitkänomainen kolmikerroksinen rakennus, jossa on lapekatto. Rakennuksen julkisivut on rapattu kellertävällä sävyllä ja pitkillä julkisivuilla on nauhaikkunat. Kellarikerros on puoli kerrosta maan alla, kellarin matalat yläikkunat on sijoitettu betoniin sokkeliin. Rakennuksen pääsisäänkäyntiä on korostettu käyttämällä klinkkeriä seinässä.

Rakennuksen pohjaratkaisu perustuu keskikäytävään, jonka molemmiin puoliin opetustilat ja miehistötuvat

on sijoitettu. Rakennuksessa on kaksi u-porrasta. Portaiden ja käytävien lattiat ovat punaista mosaiikkibetonit. Käytävien seinustat ovat lakattua sormipaneelia. Ikkunat ja ovet ovat alkuperäiset.

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee suurten miehistökasarmien (17 ja 18) läheisyydessä osana varuskunta-alueen keskuksen rakennusryhmää, mutta se ei sijaitse erityisen näkyvällä paikalla. 2000-luvun alussa rakennettu varastorakennus 227 peittää näkymän Viestikadulle.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla kasarmialueella, mutta paikka ei ole kovin näkyvä. Ympäristön lisärakentaminen on muuttanut näkymäakseleita esimerkiksi rakennuksen pääsisäänkäynniltä Viestikadulle.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa 1950-luvun huolellisesti suunniteltua, arkisen niukkaa mutta laadukasta kasarmiarkkitehtuuria. Suunnittelijana oli puolustusministeriön rakennusosaston arkkitehti, joten rakennustyyppi oli suunnittelijalle tuttu ja toteutus varmaotteista.

HISTORIA

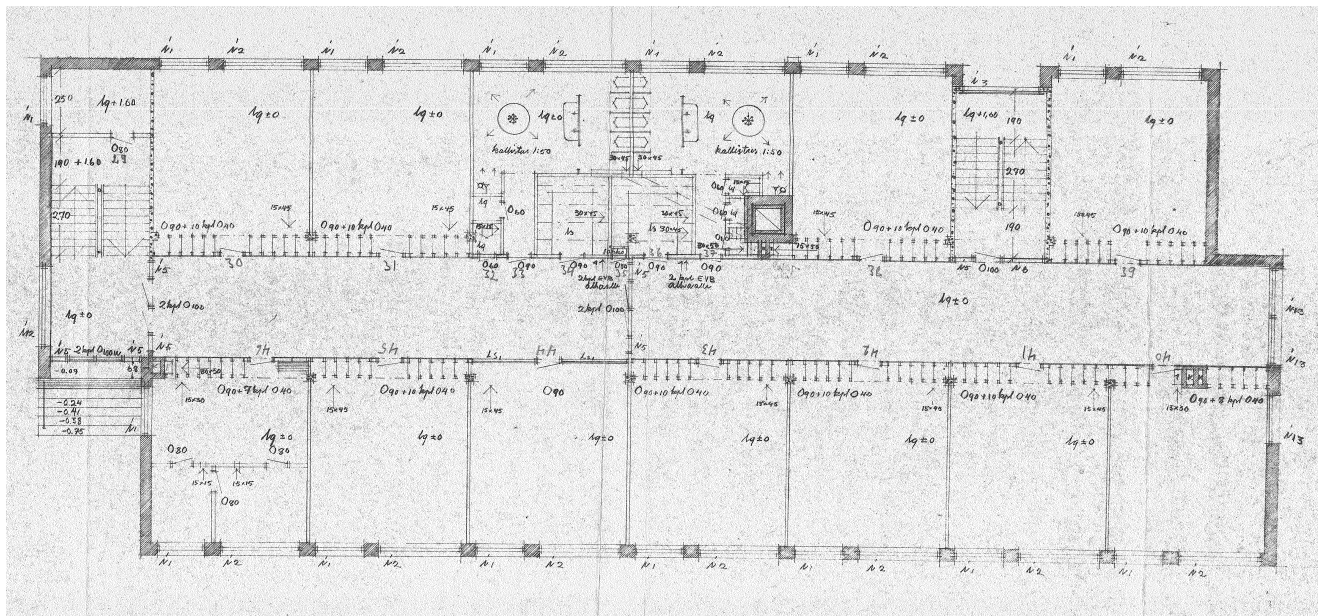
Rakennus toimi pitkään Sähköteknillisen koulun keskuspaikkana ja edelleen varuskunnassa toimiva Viestikoulu jatkaa koulun tehtäviä.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on säilynyt erittäin hyvin sekä ulkohahmonsa, julkisivujen että sisätilojen osalta. Sisätiloissa on tehty vähäisiä korjaus- ja muutostöitä, mutta jäljellä on alkuperäiset ikkunat ja ovet sekä runsaasti alkuperäisiä pintoja.

← Rakennuksen keskivaiheilla sijaitseva toinen porrashuone on 1950-luvulle tyypillisesti vähäeleinen kaidetta ja portaan muotokieltä myöten. Portaan ratkaisut ovat säilyneet alkuperäisinä.

↑ Alkuperäinen pohjapiirustus 1954. Heidi Vähäkallio-Hirvelä. PhRakL.

← Alimman kerroksen auditorio- ja elokuvastalina toiminut tila on edelleen alkuperäisessä käytössään. Vuosien varrella tuolit on uusittu ja ilmanvaihtoa parannettu.

← Myös majoitustuvat ovat säilyttäneet alkuperäisen tilalahmonsan.

← Rakennuksen keskikäytävillä on 1950-luvulle tyypillisiä elementtejä kuten seinien lakattu sormipanelointi. Tila on säilynyt erittäin hyvin alkuperäisessä asussaan..

ASUINRAKENNUS

RAKENNUSVUOSI

1958

SUUNNITTELIJA

Heidi Vähäkallio-Hirvelä

BRUTTOALA

1465,8 (per rakennus)

RAKENNUSTUNNUS

310341, 310342

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Kurssimajoitus

KÄYTTÖHISTORIA

Rakennukset ovat olleet rakentamisestaan lähtien asuinkäytössä

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Rakennukset ovat kolmikerroksisia, ulkohahmoltaan kuutiomaisia pistetaloja. Rakennuksissa on sementti-tiilillä katettu harjakatto. Rakennusten julkisivupinta on rapattu vaalean kellertävällä sävyllä ja neliömäiset kapealla tuuletusikkunalla varustetut ikkunat on aseteltu tasavälein luoden rauhallisen julkisivusommitelman. Itä- ja länsijulkisivuilla on avoparvekkeet. Rakennusten betoninen sokkeli on rapattu harmaaksi.

Rakennusten pohjakaavat ovat identtiset: rakennuksen keskellä sijaitsevasta porrashuoneesta on käynti neljään asuntoon kerrostasannetta kohden. Kussakin kerroksessa on kaksi kaksiota ja kaksi kolmiota. Saunatilat ja varastokomerot sijaitsevat kellarikerroksessa.

KAUPUNKIKUVA

Rakennukset sijaitsevat Viestikadun itäpuolella hie-
man vinottain kadun suhteen asetettuna. Rakennukset
sijotettiin kantahenkilökunnan asuinrakennuksista
koostuneen rakennusryhmän tuntumaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennukset sijaitsevat kaupunkikuvallisesti näkyväl-
lä paikalla kasarmialueen pohjoisosassa. Alueella on
enemmän asuinkorttelin kuin julkisen tilan luonne.

ARKKITEHTUURI

Rakennukset kuuluvat varuskunnan 1950-luvun ajalli-
seen kerrostumaan, joka tunnuspiirteitä ovat raken-
nusten selkeä massoittelu sekä kellertävät rappauspin-
nat. Rakennukset edustavat ajalleen tyypillistä, huolel-
lisesti suunniteltua arkista asuinrakentamista.

HISTORIA

Rakennukset ovat toimineet läpi historiansa asuin-
käytössä. Valmistuessaan ne helpottivat varuskunnan
henkilöstön kriittistä asuntopulaa. Rakennus 164 oli
alun perin päällystötalo ja 165 alipäällystötalo, mutta
jakoa ei voitu noudattaa kovin pitkään.

SÄILYNEISYYS

Rakennukset ovat säilyneet ulkohahmoltaan ja julkisi-
vuratkaisultaan erittäin hyvin. Porrashuone on alku-
peräisessä asussa ja rakennuksen ulko-ovet ja ikkunat
ovat alkuperäiset. Asunnoissa on säilynyt alkuperäisiä
keittiökaappeja ja kiintokaappeja pukinsarvipainikkei-
neen.

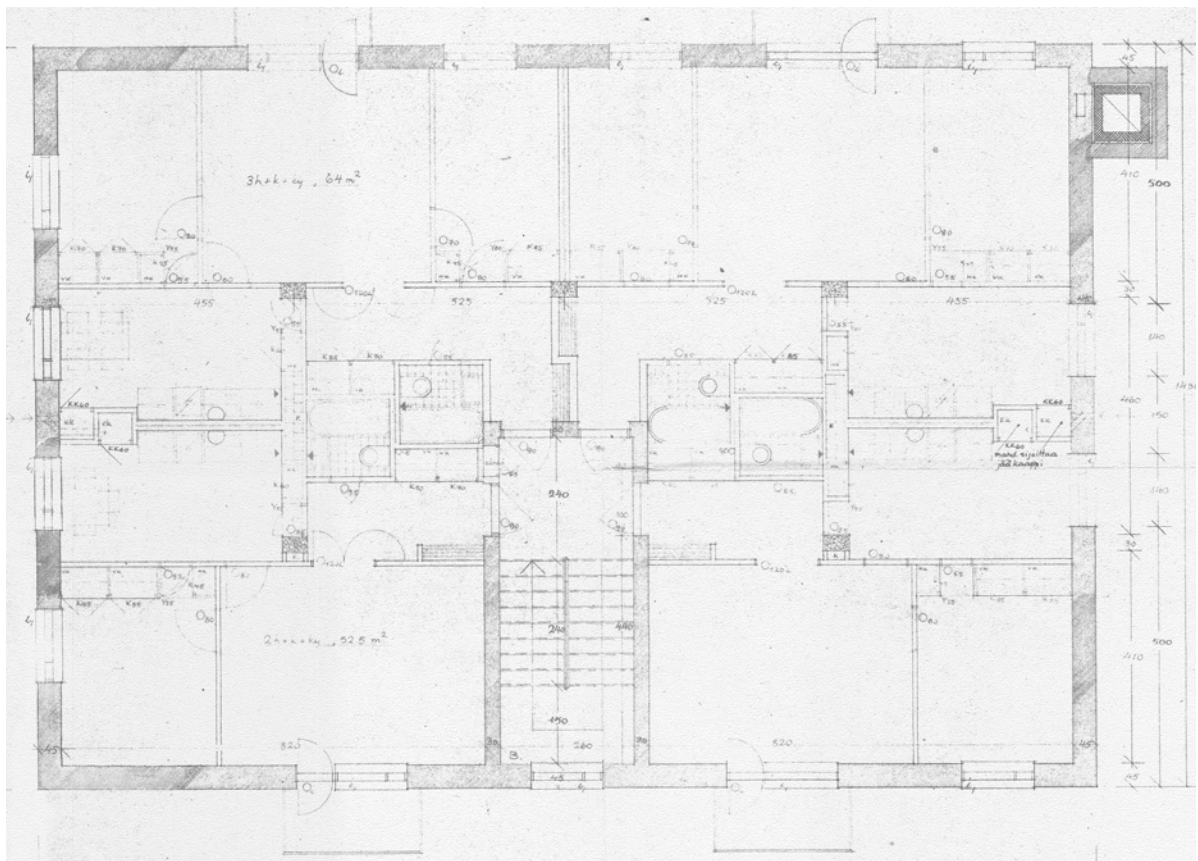
↑ Asuntojen alkuperäiset 1950-luvun puu-keittiöt ovat säilyneet alkuperäisinä.

↑ Porrashuone on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Porrashuoneen ratkaisut ovat 1950-luvun tyyppiratkaisuja.

↑ Asunnoissa on pienet parvekkeet, jotka ovat jo melko huonossa kunnossa. Myös ikkunat ovat alkuperäiset.

↑ Alkuperäinen pohjapiirustus 1.-3.krs. Heidi Vähäkallio-Hirvelä 1954. PhRakl.

ESIKUNTAKOMPANIAN KASARMI

RAKENNUSVUOSI

1978

SUUNNITTELIJA

Timo ja Tuomo Suomalainen

BRUTTOALA

2752,2

RAKENNUSTUNNUS

310347

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Logistiikkakoulun päärakennus

KÄYTTÖHISTORIA

1971-2014 Esi-Kuntakomppanian kasarmi

2015- Logistiikkakoulun päärakennus

MUUTOSHISTORIA

2010-luku peruskorjaus ja käyttötarkoituksen muutoksia

ARKKITEHTUURIN LUONNEHDINTA

Kohde on pitkänomainen kaksikerroksinen laatikko-mainen rakennus, jossa on tasakatto. Rakennus on sijoitettu Viestikadun suuntaisesti rinteeseen siten, että molempiin kerroksiin on sisäänkäynti suoraan pihalta.

Rakennuksen julkisivut ovat sileäksi muurattua poltettua punatiiltä ja sokkeli betonista. Ikkunat on pitkällä julkisivuilla sommiteltu rakennuksen mittaisiksi nauhoiksi, jotka koostuvat suorakaiteen mallisista puuikkunoista. Sisäänkäyntien yllä on eleetön katos.

Rakennuksen pohjaratkaisu perustuu tilavaan keskikäytävään. Alun perin majoituskäytössä olleet tilat on muutettu toimistoiksi ja luokahuoneiksi. Pohjakerroksessa sijaitseva auditorio oli rakennuksen valmistuessa merkittävä kokoontumistila kasarmi-alueella.

KAUPUNKIKUVA

Vaikka rakennus sijaitsee Viestikadun läheisyydessä, tien ja rakennuksen välinen puusto peittää sen näkyvistä kadulta tarkasteltuna. Rakennus muodostaa oman pihapiirinsä piharakennuksen 172 kanssa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

KAUPUNKIKUVA

Rakennus sijaitsee kasarmin vyöhykkeellä, jolle miehistökasarmit ja koulutustilat alun perin keskitettiin. Rakennus liittyy vanhoihin kasarmirakennuksiin punatiilien julkisivujen avulla. Rakennus ei sijaitse kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla.

ARKKITEHTUURI

Rakennus edustaa ajalleen tyypillistä, taloudellisesti suunniteltua kasarmiarkkitehtuuria. Siinä ei ole varsinaisia tilallisia kohokohtia, vaan rakennuksen arkkitehtuuri nojaa systemaattiseen rakennusjärjestelmään. Suunnittelijoille tunnusomainen kädenjälki näkyy ikkunauhojen sommittelussa.

HISTORIA

Rakennus toimi Esi-Kuntakomppanian kasarmina aina puolustusvoimauudistukseen asti, jonka jälkeen rakennus korjattiin Logistiikkakoulun tarpeisiin.

SÄILYNEISYYS

Rakennus on säilynyt ulkohahmoltaan erittäin hyvin, sisätiloissa muutokset on keskitetty vanhojen majoitustupien sisälle. Tilava käytävänäkymä ja pääosa alkuperäisistä puuvista on säilynyt.

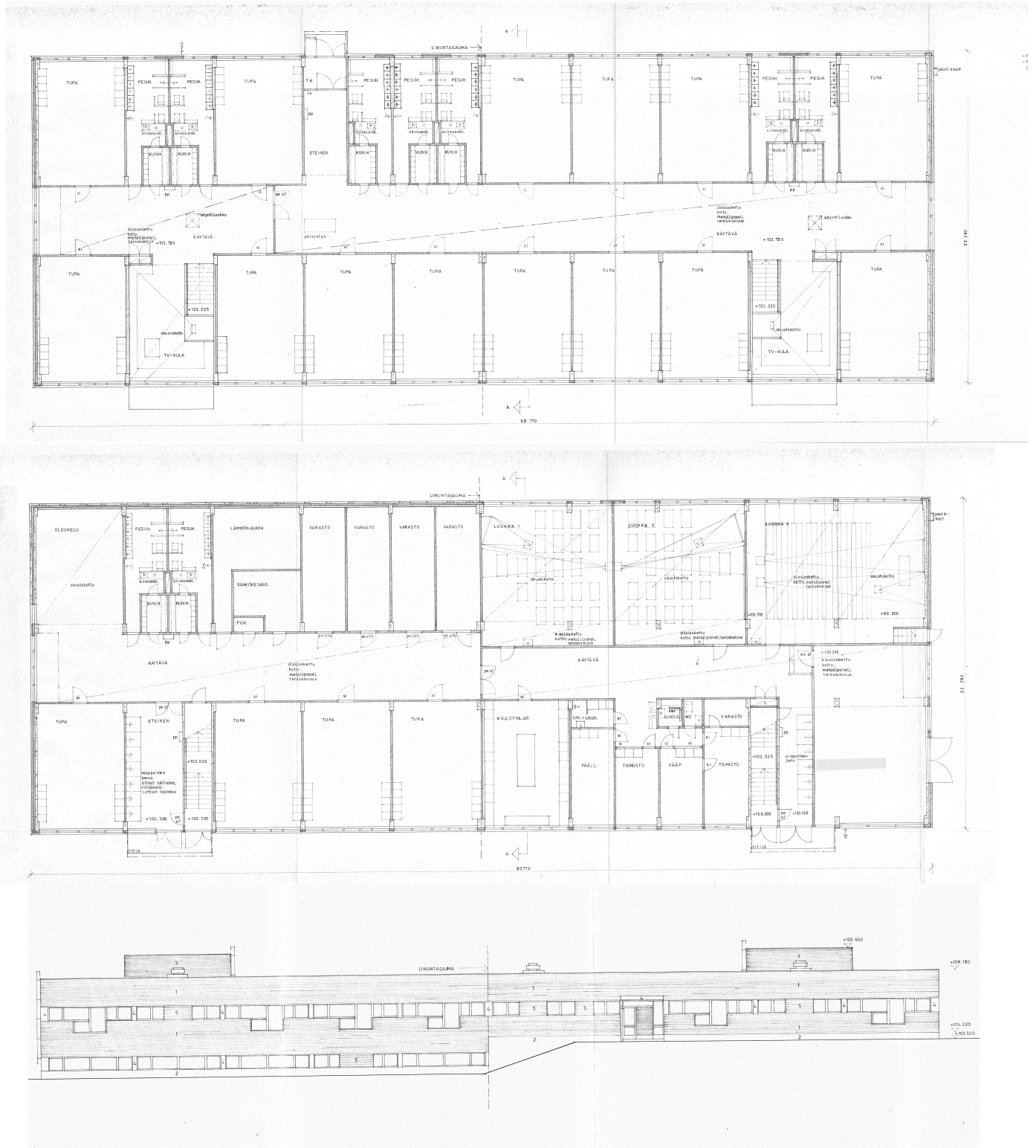
← Rakennuksen keskustilana toimii tilava keskuskäytävä. Rakennuksessa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä puuovia (kuvassa etuvasemmalla).

← Toisen kerroksen porrasauloja on rajattu lasiseinän toimistotiloiksi 2010-luvun muutostöissä.

← Puurakenteinen piharakennus 172 on luonteeltaan arkinen käyttörakennus. Se muistuttaa mittasuhteiltaan kasarmirakennusta.

↑ Rakennuksen alkuperäispiirustukset. Timo ja Tuomo Suomalainen 1975. PhRakL.

KOULUTUSKESKUS

RAKENNUSVUOSI

1993

SUUNNITTELIJA

Timo Suomalainen

BRUTTOALA

1077,2

RAKENNUSTUNNUS

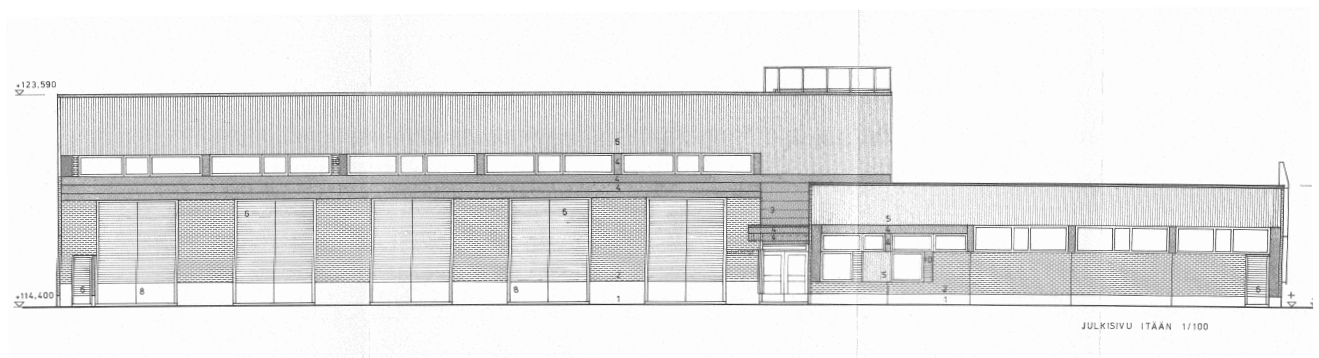
310361

KUVAUS

Rakennus koostuu kahdesta kookkaasta tasakattoisesta, noin kaksikerroksisesta massasta, jotka on nivelletty toisiinsa. Rakennusmassat ovat melko umpinaiset ja julkisivumateriaalina on punatiili sekä ruskea muovipinnoitettu profiilipelti. YVI-koulutushallin valmistuminen mahdollisti uuden viestintäjärjestelmän tehokkaan kouluksen. Rakennus toimii edelleen koulutusrakennuksena ja siinä on eri kokoisia opetustiloja. Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

Koulutuskeskuksen vieressä sijaitsee ajoneuvosuoja (196) vihertävästä profiilipelistä.

Rakennusten takana sijaitsee varastoalue, jolla on neljä katosta 1990-luvulta (210–220).

↑ Rakennuksen alkuperäiset julkisivupiirustukset. Timo Suomalainen 1991. PhRakL.

RAKENNUS NUMERO 32

VARASTO

KUVAUS

Yksinkerroksinen harjakattoinen rakennus on toiminut pistoraiteen varrella varastorakennuksena sekä rakennuksen 17 apurakennuksena. Puurakenteisen varastorakennuksen keskiosa muutettiin lämpimäksi tilaksi vuonna 1960. Se sijaitsee näkyvällä paikalla Viestikadun varrella, mutta kaupunkikuvallinen vaikutelma rakennusten 18 ja 17 muodostamasta rakennusparista olisi voimakkaampi ilman varastorakennusta. Kyseessä on arkinen käyttörakennus.

RAKENNUSVUOSI

1931

BRUTTOALA

1100,0

RAKENNUSTUNNUS

310309

RAKENNUS NUMERO 55

VARASTO

KUVAUS

Alun perin ympäröivien upseereja palvelleiden rakennusten jääkellariksi tehty rakennus on myöhemmin muutettu varastoksi. Rakennus on ulkohahmoltana ja julkisivujäsentelyltään poikkeuksellisen arkinen. Sen kaupunkikuvallinen asema ei ole merkittävä: rakennus sijaitsee komentajan asunnon pihapiirin reunalla. Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

RAKENNUSVUOSI

1913

BRUTTOALA

119,8

RAKENNUSTUNNUS

310319

RAKENNUS NUMERO 215

VARUSKUNTARAVINTOLA JA SOTILASKOTI

KUVAUS

Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla Viestikadun varressa kasarmialueen keskusosassa. Kookas rakennus on onnistuttu sovittamaan ympäröivän alueen vanhojen rakennusten mittakaavaan muun muassa tuomalla peltikatto yli julkisivun, jolloin rakennus vaikuttaa kokoaan matalammalta. Rakennuksen julkisivuissa on käytetty myös punatiiltä, mikä sitoo rakennuksen kasarmialueen arkkitehtuuriin.

Sisätiloiltaan rakennus edustaa arkista käyttöarkkitehtuuria.

RAKENNUSVUOSI

1998

SUUNNITTELIJA

Raimo Teränne

BRUTTOALA

2228,0

RAKENNUSTUNNUS

310378

RAKENNUS NUMERO 219

VARASTO

KUVAUS

Varastorakennus on osa rakennusta 17 ympäröiviä varastorakennuksia ja -katoksia. Rakennus sijoittuu pihapiirin eteläosaan ja on saman suuntainen kuin Viestikatu ja rakennus 17. Rakennuksen eteläpuolella on numeroimaton pieni kaarihalli. Varastorakennus on ulkoarkkitehtuuriltaan arkinen käyttörakennus.

RAKENNUSVUOSI

2000

BRUTTOALA

522,7

RAKENNUSTUNNUS

310382

RAKENNUS NUMERO 222

KOULUTUSHALLI

RAKENNUSVUOSI

2004

BRUTTOALA

3966,0

RAKENNUSTUNNUS

308317

KUVAUS

Rakennus sijaitsee Talteentien pohjoispuolella, alueen länsiosassa. Sen asema ei ole kaupunkikuvallisesti merkittävä. Rakennus koostuu matalammasta monimuotoisesta punatiilisestä rakennusmassasta sekä korkeammasta profiloidulla pellillä verhotusta korkeasta kuutiomaisesta osasta. Rakennuksessa ei vierailtu sisällä.

RAKENNUS NUMERO 227

VARASTO

RAKENNUSVUOSI

2010

BRUTTOALA

3201,0

RAKENNUSTUNNUS

319206

KUVAUS

Varastorakennus on osa rakennusta 17 ympäröivien varastorakennusten ja -katosten ryhmää. Rakennus sijoittuu pihapiirin itäosaan ja on saman suuntainen kuin Viestikatu ja rakennus 17. Varastorakennuksen ja rakennuksen 17 väliin jää pitkänomainen piha-alue. Varastorakennuksen eteläpääty on silmämääräisesti arvioituna pohjoisosaa uudempi ja sen julkisivut ovat harmaata betonivalua. Rakennuskokonaisuus on ulkoarkkitehtuuriltaan arkinen käyttörakennus.

5. Kasarmialueen kaupunkikuva

Tässä luvussa käsitellään varuskunta-alueen kaupunkikuvallisia ominaispiirteitä alueen nykytilan näkökulmasta. Luvussa on kuitenkin käytetty kuvitukse-
na myös historiallista materiaalia tuomaan esiin eri osa-alueiden historiallista kehitystä ja luonnetta. Varuskunta-alueen eri tyyppisiä osa-alueita ja kaupunkikuvallisia tekijöitä on esitelty kaavion avulla. Varuskunta-alueen vanhin kerrostuma koostuu venäläisten rakentamista kasarmirakennuksista. Asemakaavallinen ratkaisu ei nojaa yhteen laajaan kokonaisuusmitelmaan, vaan on ennemminkin kokoelma pienempiä, toiminnallisten tekijöiden perusteella koottuja rakennusryhmiä, jotka on sovitettu maastoon.

Mäkinen ja metsäinen maasto polveilevine tiestöineen johti erityisesti etukasarmilla tilanteeseen, jossa pitkiä näkymiä ei syntynyt. Takakasarmilla maasto tarjosi hieman enemmän mahdollisuuksia pidempiin vistoihin ja rakennusryhmien sommitteluun.

1950-luvun rakennukset erottuvat joukosta vaalean rappauspintansa ansiosta. Myöhemmät rakennukset on sovitettu ympäristöön punatiiliverhoilulla, mutta uudemmat rakennukset ovat poikkeuksetta massaltaan huomattavasti 1910-luvun rakennuksia kookkaampia.

↓ Varuskunta kokoontuneena yhteiseen tilaisuuteen rakennuksen 18 viereiselle harjoituskentälle noin 1960-luvulla. MM.

← Rakennuksen 18 vierusta tasoitettiin ja kunnostettiin 1950-luvulla varuskunnan keskuspaikaksi. MM.

← Sotilaskoti ylläpiti kioskia kunnostetun paraatikentän laidalla 1950–1960-luvulla. Viestirykmentti 1954–1958, albumi. MM.

← Rakennuksen 17 ympäristö on täyttynyt varistorakennuksista ja villistä pysäköinnistä, kun sen käyttötarkoitus muuttui 1960-luvulla. MM.

↑ Viestikatu on toiminut aina alueen selkärangana. Se on myös yksi alueen julkisista näyttämöistä, esimerkiksi paraatien aikana. MM.

↑ Kasarmialueen yleisiä alueita kohennettiin mm. istutuksin 1950-luvulla komentaja Turusen aloitteesta. Viestirykmentti 1954-1958, albumi. MM.

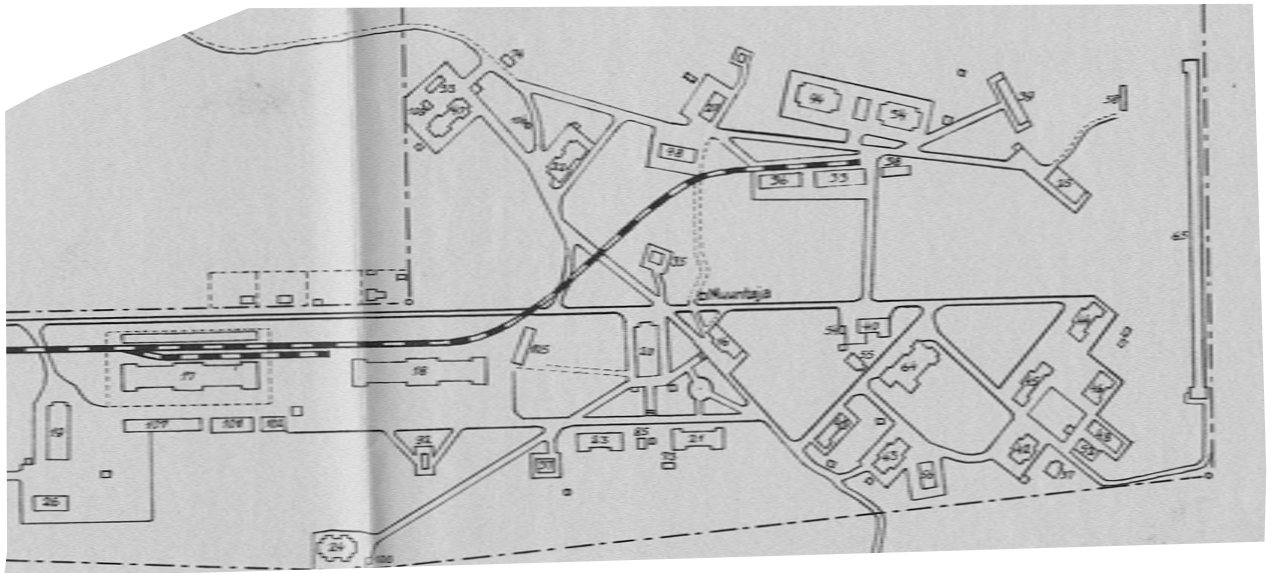
KASARMIN KESKUS

Varuskunnan keskusalue on muodostettu Takakasarmia halkovan Viestikadun ympäristöön. Rakennukset ovat pääasiassa koulutus-, toimisto- ja majoituskäytössä. Lisäksi alueen keskeiset kokoontumisrakennukset, kuten ruokala – sekä vanhat että uusi – sijaitsevat Viestikadun tuntumassa. 1910-luvun kasarmirakennukset sijoitettiin pääasiassa Viestikadun itäpuolelle siten, että niiden pääjulkisivu oli tarkasteltavissa Viestikadulta. Miehistökasarmit 17 ja 18 muodostivat juhlan rakennusparin pitkin julkisivuineen ja hieman edempänä rakennukset 21 ja 23 muodostivat toisen rakennusparin, jonka rintamasuunta aukeni Viestikadulle. Ruokalarakennukset 19 ja 20, jotka olivat huomattavasti edellä mainittuja pienempiä, sijoitettiin näihin nähden poikittain.

Ympäristön myöhempi rakennuskanta noudattaa samaa koordinaatistoa. Rakennuksen 17 ympäristö on täyttynyt pitkistä varastohalleista, eikä se ole enää hahmotettavissa alkuperäisellä tavalla rakennuksen 18 parina.

Eri ikäiset rakennukset on sijoitettu maastoon melko väljästi ja niiden väliin muodostuu pihoja, aukioita, puistomaisia alueita ja metsikköjä. Vanhat harjoitus- ja ratsastuskentät on otettu myöhemmin varastorakentamisen käyttöön, mutta Harjoituskenttä 1 rakennuksen 18 itäpuolella on säilynyt varuskunta-alueen keskuskenttänä, johon kokoonnutaan yhteisiin tilaisuuksiin. Viestikadulla on saman tyyppinen symboliarvo alueen keskusraittina, joka toimii myös paraatien näyttämönä. Myöhemmin varastorakennusten ympäröimällä rakennuksella 17 ei ole enää samanlaista kaupunkikuvallista voimaa, erityisesti alkuperäiseen tilanteeseen verrattuna.

Keskusalueen pohjoisosassa, rakennusten 16,20 ja 21 väliin jää kaunis kolmion mallinen puistomainen nurmialue. 1930-luvun karttojen mukaan keskiosassa on saattanut olla myös jonkinlaisia istutuksia tai keskusihe. Mahdollisesti kyseessä on ollut päävartion eteen suunniteltu eduspuisto.

Ote varuskunta-alueen kartasta vuodelta 1933. Rakennusten 20, 21 ja 16 väliselle aukiolle on tehty merkintä jonkinlaisesta istutuksesta tai keskusiheestä. PhRakL.

↑ Viestitien vartta noin 1950-luvun lopulla, taustalla rakennus 20, jonka laajennus on valmistunut. MM.

↑ Viestitien vartta vuonna 1954. Taustalla rakennus 20. Kuvassa näkyy myös talleille asti ulottunut pistoraide, joka ylittää Viestikadun mars-sivien joukkojen takana. MM.

TALLIT JA VARASTOT

Rakennusryhmä varuskunta-alueen luoteisosassa käsittää 1910-luvun rakennusryhmän talli- ja varastorakennuksia sekä tallien takana ryhmän 1990-luvun koulutusrakennuksia ja autohalleja. Alun perin varuskunnan pistoraide ulottui aina tähän pihapiiriin asti, rakennusten 36, 33 ja 38 edustaa pitkin.

Pistoraide purettiin 1950-luvulla purettiin ja sen paikalle rakennettiin tie, jota pitkin alueelle nykyisin saavutaan. Se korvasi tieyhteyden lounaasta, rakennusten 98 ja 27 välistä, joka ei ollut varuskunnan sisäisten yhteyksien kannalta ideaali.

Kaupunkikuvallisesti rakennusryhmä muodostaa oman kokonaisuutensa. Siinä näkyy edelleen muistumia varuskunnan pistoraiteesta ja ajasta, jolloin hevoset olivat puolustusvoimien keskeinen logistinen väline. Pihapiiriä hallitsevat 1910-luvun varasto- ja tallirakennukset alkuperäisessä muodostelmassaan ja 1990-luvun lisärakentaminen on sijoitettu taaemmas.

ASUINALUE

Takakasarmien koillisosassa sijaitsee alun perin upseeristolle tarkoitettu asuinalue, myöhemmin rakennuksissa on asunut muitakin henkilökuntaa. Pääosa alueen rakennuskannasta siirtyi vuonna 2002 Kruunuasunnoille ja on sittemmin siirtynyt yksityisomistukseen. Nämä rakennukset eivät kuuluneet selvitysalueeseen, mutta muodostivat 1910-luvulla osan asuinalueesta.

Viestikadun länsipuolelle on rakennettu kaksi vaaleaksi rapattua pistetaloa 1950-luvulla, muut asuinrakennukset on sijoitettu kadun itäpuolelle samaan, maastonmuotoihin sovitettuun koordinaatistoon. Lähinnä Viestikatua sijaitsevat kaksi yksikerroksista rakennusta: alkuperäinen kasarmialueen komentajan asunto sekä upseerikerho. Niiden takana alarinteessä sijaitsevat kolmikerroksiset upseeriasunnot. Alue on säilyttänyt alkuperäisen, puistomaisen ilmeensä ja 1950-luvun alkuperäisistä poikkeavat rakennukset muodostavat oman kokonaisuutensa Viestikadun varressa.

↑ Varasto- ja tallipiha syksyllä 2020. Pistoraide ulottui pisimmillään, 1920–1950-luvuilla oikealla näkyvien rakennusten edustalle.

AUTOHUOLTOLA

Ajoneuvohuoltola on toteutettu 1990-luvulla varuskunta-alueen sisäänkäynnin läheisyyteen, Viestikadun varteen tarkastelualueen lounaisosaan. Tähän saakka autojen huolto- ja korjaustoiminta sijaitsi Etukasarin huonokuntoisilla hevostalleilla. Lähemmäs Viestikatua on sijoitettu ajoneuvohuoltola (187) sekä autokorjaamo (204), taaempaa rivistössä sijaitsevat ajoneuvokatokset. Rakennukset ovat keskenään osapuilleen samankokoisia ja muodostavat arkisen käyttö-rakennusten ryhmän.

PALJASKALLIO

1950-luvun lopulla pakkolunastettiin uusia alueita varuskunnan käyttöön lähiharjoitusalueeksi ja ampumradan suoja-alueeksi vanhan kasarmialueen itäpuolelta. Alueella myös sijaitsevaan Paljaskallioon ryhdyttiin louhimaan tiloja varastoksi jo 1950-luvulla, mutta työ jäi kesken. Luolatilojen rakentamista jatkettiin 1970-luvulla ja Viestikeskuskorjaamo otti noin 6400 brm² laajuisen luolatilaa käyttöön vuonna 1980. Luolaston ohella alueelle rakennettiin uusia huolto- ja varastotiloja Elektroniikkakeskuksen käyttöön 1980- ja 1990-luvulla. Alue on logistiikan ehdoilla suunniteltu varasto- ja huoltorakennusten alue. Nykyisin alueen käyttäjänä on Millog Oy. Alueella ei voitu vierailla inventoinnin yhteydessä.

↑ Autohuoltola 2020. Punatiiliset tai profiloidulla pellillä verhotut autosuojat muodostavat oman rakennusryhmänsä varuskunnan sisäänkäynnin tuntumaan.

6. Yhteenveto

6.1. Riihimäen kasarmialueen pohjoisosa suhteessa muihin ajan kasarmialueisiin

1910-LUVUN VENÄLÄISET KASARMIT SUOMESSA

Venäjän sotaministeriö perusti 1910-luvulla Suomeen viisi uutta kasarmialuetta Tammisaareen, Kouvolaan, Korialle, Lahteen ja Riihimäelle. Niiden tehtävänä oli suojata Pietaria saksalaisten maihinnousun varalta. Uusien kasarmialueiden lisäksi täydennettiin useita vanhempia kasarmialueita, kuten Hämeenlinnan Linnan kasarmia ja Lappeenrannan Rakuunanmäkeä.¹ Kaikki ajan kasarmirakennukset rakennettiin tyyppi- ja piirustusten mukaan, joten ne ovat tyyliltään hyvin yhtenäisiä, puhtaaksimuurattuja punatiilisiä rakennuksia. 1910-luvulla strategisesti tärkeisiin paikkoihin, pääasiassa rautateiden varsille, perustetut viisi kasarmialuetta muodostavat kuitenkin oman ryhmän, sillä ne on suunniteltu yhteinäisten periaatteiden ja normien mukaan.

1910-luvun kasarmialueiden joukossa Riihimäen kasarmialue oli samaa kokoluokkaa kuin Tammisaaren kasarmialue. Molempien vahvuus oli suurimmillaan noin 4000 sotilasta, kun taas suurempi Hennalan kasarmi käsitti vahvimmillaan 8000 sotilasta. Kouvolaan ja erityisesti Korian kasarmialueet olivat puolestaan pienempiä.² Kaikki kasarmialueet käsittivät noin 30–50 rakennusta miehistökasarmeineen, upseerirakennuksineen, talousrakennuksineen ja varastoineen.

¹ Viiteen perustettuun kasarmialueeseen luetaan tavallisesti Dragsvik, Hennala, Koria, Kouvola ja Riihimäki. Toisinaan 1910-luvun uusien kasarmien joukkoon lasketaan myös Santahamina, niin ikään rky-alue, sillä jo aiemmin linnoitetulle saarelle rakennettiin 1910-luvulla venäläinen kasarmialue. Aluetta on myöhemmin täydennysrakennettu voimakkaasti. Museovirasto 2009.

² Luvut ovat vallankumousvuoden 1917 kesältä, jolloin saksalaisten maihinnousun varalta varuskunnissa majoitettiin joukkoja yli kaksinkertaisesti kasarmien suunniteltuun kapasiteettiin nähden. Tästä syystä myös kasarmialueiden laajuuden vertailuun on suhtauduttava varauksella, sillä sijoitettujen joukkojen määrä ei välttämättä kerro koko totuutta majoituskapasiteetista. Lehtoväre 2001, 57–58.

KASARMIALUEIDEN SUUNNITTELU

Kasarmeille hankitut maa-alueet olivat vaihtelevan muotoisia ja kokoisia, mutta Riihimäen pitkän ja kapean mallinen alue oli ainoa lajissaan. Ilmeisesti syynä alueen valinnalle oli tykistötulen ulottuminen kasarmialueelta sekä Pietarin rautatielle että pääradalle rataosuuksille sekä viljelykseen kelpaamaton mäkinen ja metsäinen, edullinen, maa.

Alueiden yleissuunnitelmat perustuivat toimintojen mukaan kootuille rakennusryhmille. Toiminnot suunniteltiin kasarmin käyttäjän tarpeisiin, jotka saattoivat vaihdella aselajin ja joukkojen koon mukaan. Osa rakennusryhmistä toistui hyvin saman tyyppisinä kasarmilta toiselle. Esimerkkeinä tällaisista samankaltaisista rakennusryhmistä olivat sairaalaryhmä sekä upseerien käyttöön tarkoitettu rakennusryhmä, joka koostui upseerikerhosta ja upseerien asuinrakennuksista. Rakennusryhmien sommitteluperiaatteet kuitenkin vaihtelivat.

Hennalan ja Kouvolaan kasarmialueille suunniteltiin symmetrisiä rakennusryhmiä selkeän keskusaukion ympärille. Dragsvikissä puolestaan päädyttiin melko kaavamaiseen ruutukaavaan ilman keskusaukiota, vaikka loiva rinne, johon kasarmialue oli sijoitettu, olisi mahdollistanut muunkinlaiset ratkaisut. Riihimäen kasarmialueen haastava kapea muoto sekä erityisesti alueen eteläosan jyrkät maastonmuodot tekivät mahdottomiksi useita rakennuksia käsittävät symmetriset rakennussommitelmat tai rakennusten ryhmittelyn paraatikentän ympärille. Takakasarmilla, jossa maasto salli eteläosaa enemmän vapauksia, rakennukset suunniteltiin suhteessa Viestikatuun ja sommittelussa voi nähdä hyödynnetyn symmetrisiä rakennuspareja. Päävartion edustalle muotoiltiin kolmion mallinen, edustava puisto. Riihimäen kasarmialueella erityisesti mäkisen eteläosan, mutta myös loivempiirteisen pohjoisosan rakennukset sovitettiin pieninä ryhminä melko vapaamuotoisesti maastoon.³

³ Hennalassa rakennukset pyrittiin sovittamaan maaston muotoihin, mutta kaavaratkaisu koostui klassisoivasti sommitelluista rakennusryhmistä, mikä teki alueesta ratkaisevasti Riihimäestä poikkeavan.

Maastonmuodot ja kasarmialueen kapeus vaikuttivat myös siihen, että kasarmialueelle syntyneiden pitkien näkymien tai laajojen maisematilojen määrä oli hyvin rajallinen. Keskeisiksi aukiotiloiksi muodostuivatkin miehistökasarmien 17 ja 18 edustat. Kookkaat ja pitkät rakennukset muodostivat juhlanan taustan sekä Viestikadun paraateille että rakennusten itäpuolen harjoituskentän toiminnalle.

RAKENNUSTEN SUUNNITTELURATKAISUT

1910-luvun kasarmirakentaminen oli rationaalista suunnittelua, jossa hyödynnettiin tyyppipiirustuksia ja -ratkaisuja. Normien seuraamista valvottiin ja piirustukset tuli hyväksyttää Pietarissa. Suomeen 1910-luvulla rakennettujen kasarmialueiden rakennukset ovat keskenään hyvin saman tyyppisiä ja osa on toteutettu jopa samojen piirustusten mukaan. Yhteisiä piirteitä rakennuksille ovat punatiilijulkisivut ja kantavat tiilimuurit, gotisoiva tyyli sekä rautapalkkien kannattamat välipohjat. Rakennukset olivat tyyppillisesti yhdestä kolmeen kerrosta korkeita. Talotekniset ratkaisut toteutettiin niin ikään tyyppipiirustusten avulla ja ainakin samanlaista säiliöllistä käymäläratkaisua käytettiin useilla kasarmialueilla. Riihimäellä käytetyt ratkaisut vaikuttavat olleen tyyppillisiä ajan venäläisille kasarmirakennuksille.

↓ Miehistökasarmi 18 1920-luvulla. Todennäköisesti kuvanottohetkellä pakkotyöleiri on vielä toiminnassa, sillä kasarmi on ympäröity piikkilanka-aidalla. Rakennuksen edustalla nykyisin Viestikaduna tunnettu kasarmin keskustie. MM.

MYÖHEMMÄT VAIHEET

Riihimäen myöhemmät rakennusvaiheet keskittyivät Takakasarmille Etukasarmin jäädessä hyvin pitkälti 1910-luvun asuun ja väljemmin rakennetuksi. Useimilla muilla 1910-luvun kasarmialueista on merkittäviä myöhempiä rakennusvaiheita, tyyppillisimmin erityisesti 1930-, 1950- ja 1960-luvuilta. Nämä myöhemmät vuosirenkaat ovat nekin kasarmien välillä suhteellisen yhtenäisiä, sillä suunnittelu tehtiin pääsääntöisesti keskitetysti Puolustusministeriön rakennusosaston arkkitehtien toimesta. Riihimäellekin suunnitellut Arkkitehti Heidi Vähäkallio-Hirvelä suunnitteli uudisrakennuksia ja laajennuksia useille kasarmialueille 1950-luvulla, samoin Timo Suomalainen 1960-luvulla.

Riihimäen kasarmialueen pohjoisen osan myöhemmät rakennusvaiheet keskittyivät 1950-luvulle sekä 1980- ja 1990-luvulle. Merkittäviä korjaustöitä on tehty läpi vuosikymmenten. 1950-luvun hankkeet tuottivat alueen keskeisiä koulutusrakennuksia sekä paljon tarvittuja asuinrakennuksia kantahenkilökunnalle. Myöhemmän rakennusvaiheen volyyymi on keskittynyt arkisempiin rakennuksiin: varastoihin, autosuojiiin ja -korjaamoihin sekä koulutushalleihin. Poikkeuksen tästä muodostaa Raimo Teränteen suunnittelema ruokala- ja sotilaskotirakennus (1998).

Monet 1910-luvun kasarmialueista on siirretty siviilikäyttöön puolustusvoimien luovuttua niistä: Kouvolassa toiminta lakkasi pääosin 1988, Koriolla vuonna 1994 ja Lahden Hennalassa vuonna 2014. Tammisaaressa ja Santahaminassa kasarmialueet ovat edelleen puolustusvoimien käytössä.

6.2. Konsultin työn aikana muodostama kokonaisnäkemyksen kohteesta, sen säilyneisyydestä ja arvoista

Riihimäen kasarmialue kuuluu yhteen viidestä venäläisten Suomeen 1910-luvulla rakentamasta kasarmialueesta, joita perustettiin Pietarin suojaksi, pääasiassa rautateiden varsille, mahdollisen saksalaisten mairinnousun varalta. Riihimäen kasarmialue on siis syntynyt rautatien ansiosta, kuten Riihimäen kaupunkikin.

Alueen historian päävaiheisiin kuuluvat useat venäläiset sotajoukot 1910-luvulla, Takakasarmilla ja Sairaalanmäellä toiminut punaisten vankileiri vuonna 1918 sekä Puolustusvoimien joukot 1920-luvun alusta lukien. Tarkastelualueen pitkäaikaisin käyttäjä oli Viestirykmentti, joka toimi kasarmialueella vuoteen 2014 asti itsenäisenä joukko-osastona ja jonka toiminta jatkuu Panssariprikaatin alaisuudessa. Lähes yhtä pitkään Takakasarmilla on toiminut Viestikoulu, joka jatkaa toimintaansa edelleen, nyt Maasotakoulun alaisuudessa.

ALUE JA KAUPUNKIKUVA

Kasarmialueen aluesuunnitelma perustui toimintojen mukaan ryhmitelyihin pihapiireihin. Ne sommiteltiin maaston muotoihin sovitteen Takakasarmin eri osiin. Takakasarmin rungon muodostaa myöhemmin Viestikaduksi nimetty suora tie, jonka itäpuolelle ryhmitelty 1910-luvun kasarmirakennukset muodostavat symmetrisesti sommiteltuja pareja ja rakennusten pääjulkisivut on suunnattu pääasiassa Viestikadun suuntaan. Rakennusryhmä, joka alun perin käsitti muun muassa miehistökasarmit, ruokalat ja päävartion, muodostaa koko kasarmialueen sydämen ja sen yhteyteen on luotu alueen keskeinen aukiotila. Myöhemmät lisäykset tähän keskeiseen rakennusryhmään on pääasiassa tehty harkiten ja sommitelmaan huolellisesti sovitte. Rakennuksen 17 ympäristöön on päässyt syntymään eriaikaisten varistorakennusten suunnitteleman ryhmä.

Kolmion muotoinen, rakennusten 16, 21 ja 20 reunustama puisto ansaitsee oman mainintansa. 1930-luvun kartassa puiston kohdalla näkyy merkintöjä jonkinlaisille muotoistutuksille, mutta niistä ei ole enää jälkiä. Muodostuva lehtipuiden kehystämä aukio on mittakaavaltaan hyvin miellyttävä ja rakennusten julkisivut luovat juhlanan taustan puistonäkymille.

Upseerien asuinalueen rakennusryhmä on säilynyt erittäin alkuperäisenä sommitelmaltaan: alueen länsiosaan on lisätty kaksi 1950-luvun asuinrakennusta. Myös varasto- ja tallipiha alueen luoteisosassa on säilynyt sommitelmaltaan alkuperäisenä, hieman kiilamaisena aukiotilana ja lisärakentaminen on sijoitettu vanhojen tallirakennusten taakse. Nykyisin alueelle saavutaan vanhan pistoraiteen paikalle rakennettua tietä – alkuperäinen kulkureitti oli järjestetty rakennuksen 22 länsipuolitse. Muutoin myöhempi rakentaminen on ryhmitelty muusta rakennuskannasta erillisiksi toiminnallisiksi ryhmiksi, kuten Autohuolto- ja Paljaskallion tukikohta.

ARKKITEHTUURI JA RAKENNERATKAISUT

Alueen rakennukset noudattavat tyyllillisesti muita 1910-luvun venäläiskasarmeja, jotka on rakennettu tyyppipiirustusten mukaan. Riihimäen kasarmialueen pohjoisosassa sijaitsee huomattava määrä tyyppipiirustusten mukaan toteutettuja edustavia esimerkkejä kasarmialueen eri rakennustyypeistä. Tyyppipiirustuksissa korostettiin rakennusten välistä hierarkiaa, mikä näkyy koossa, tilajäsentelyssä, julkisivujen ornamentikassa ja rakenteellisissa ratkaisuissa. Tyyppillistä ajan kasarmirakentamiselle ovat rappaamattomat punatiiliset julkisivut, gotisoiva julkisivusommitelu ja ornamentikka sekä rationaalisen suunnittelun mukaan tuomat taloudelliset rakenne- ja pohjaratkaisut.

Rakennustyyppin mukaan vaihtelevat alkuperäiset rakenneratkaisut ovat hyvin edustettuina alueen rakennuskannassa: tallirakennuksissa on käytetty metallialustaan sovitettuja puupilareita, varasto- ja kasarmirakennusten välipohjat on kannatettu teräspalkein ja ainakin miehistöruokalarakennusten alkuperäinen rakenneratkaisu oli kantava rautapilari. Jälkimmäisten säilyneisyyttä ei päästy inventoinnin yhteydessä toteamaan. Pääasiassa rakenneratkaisut perustuvat kantavaan tiilimuuriin ja rautapalkkien kantamiin välipohjiin. Porrashuoneissa on käytetty kappaholveja.

SÄILYNEISYYS

Alueelta ei juurikaan ole purettu 1910-luvun rakennuksia. Merkittävät lisärakentamisen kerrostumat ovat peräisin 1950-luvulta sekä 1980- ja 1990-luvulla. Takakasarmi on siis alueena varsin kerrostunut: rakennusryhmittäin eri aikakausien tasapaino vaihtelee huomattavasti.

1910-luvun rakennusten ulkohahmot ovat hyvin säilyneitä ja pääasialliset muutokset liittyvät ikkunoiden ja ovien uusimiseen 1950- ja 1960-luvuilla. Useissa rakennuksissa on säilynyt myös alkuperäisiä ikkunoita ja ovia ja rakennusten katoilla on säilynyt ilahdut-tavan paljon alkuperäisiä koristeellisia tiilihormeja. Rakennuksia on korjattu ja muutettu sisätilojen osalta jossain tapauksissa merkittävässäkin määrin, mutta myös sisätiloiltaan vain hyvin maltillisesti korjattuja, erittäin hyvin säilyneitä rakennuksia oli useita. Tämän selvityksen puitteissa tarkempi, koko rakennuskanan käsittävä rakennuskohtainen muutosten kartoittaminen sisätilojen osalta ei ollut mahdollista.

↓ Kasarmialueella on aina ollut runsaasti myös muita käyttäjiä ja henkilökuntaa sotilaiden ohella. Kuvassa Kenttätukirykmentin pyyk-käreitä. TA.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Maanmittauslaitos (MML)

Vanhat ilmakuvat, taustakartat

Museo Militaria (MM)

Vanhat valokuvat

Museovirasto (MV)

Vanhat valokuvat, lausuntoja ja inventointeja

Puolustushallinnon Rakennuslaitoksen arkisto (PhRakl)

Rakennuspiirustukset ja vanhat kartat

Riihimäen kaupunginmuseo (RKM)

Vanhat valokuvat

Työväen Arkisto (TA)

Vanhat valokuvat

MUUT LÄHTEET

Auvinen, Pentti 2009. Riihimäen vuoden 1918 tapahtumien muistomerkit. Työväenperinteen tutkimus ry:n tuottama artikkeli Riihimäen Työväentalomuseon verkkosivuilla.

<http://tyovaentalomuseo.fi/data/documents/Esite-muistomerkit.pdf> [Haettu 6.3.2020]

Auvinen, Pentti 2018. 1918 muistotilaisuudesta – ”Antakaa anteeksi, mutta älkää unohtako”. Artikkelin Riihimäen sosialidemokraattien verkkosivuilla. 28.4.2018.

<https://riihimaensosialidemokraatit.fi/1918-muistotilaisuudesta-antakaa-anteeksi-mutta-alkaa-unohtako/> [Haettu 6.3.2020]

Enqvist, Ove 2007. Kellä saaret ja selät on hallussaan. Rannikkopuolustuksen aluekysymykset autonomisessa ja itsenäisessä Suomessa. Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitos.

Haila, Sirpa 1996. Venäläinen rationaalisuus: 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sosiaalisena käytäntönä. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Helsingin Sanomat (toim.), 1972. Valtio ostaa kasarmialueen Riihimäeltä. Helsingin Sanomat 21.4.1972. s. 19.

Hoffrén, Jouko & Penttilä, Kalevi 1979. Riihimäen historia: 1, Vuoteen 1960. [Riihimäki]: Riihimäen kaupunki.

Honka-Hallila, Helena 2000. Riihimäki: Hyvien yhteyksien kaupunki : Riihimäki 1960-2000. Riihimäki: Riihimäen kaupunki. Hämeen Sanomat, 04.06.1910, nro 60, s. 3, Kansalliskirjaston Digitoidut aineistot <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/633753?page=3> [Haettu 6.3.2020]

Kankaansydän, Anu 2013. Räiskylän ampumarata hiljenee. Hämeen Sanomat 16.2.2013. <https://www.hameensanomat.fi/kanta-hame/raiskylan-ampumarata-hiljenee-133775/> [Haettu 6.3.2020]

Kauppi, Ulla-Riitta 2001. Varuskunnat osana kaupunkiympäristöä. Artikkelin teoksessa: Rakennusperintömme: kulttuuriympäristön lukukirja, pp. 141-144. (toim. Irma Lounatuori, Lauri Putkonen) Helsinki: Rakennustieto.

Kauppi, Ulla-Riitta, 2002. Riihimäen varuskunnan historia ja rakennuskannan inventointi 1.10.2002. Liite Riihimäen varuskunnan maankäyttö- ja maisemanhoitosuunnitelmaan. Puolustushallinnon rakennuslaitos.

Knapas, Rainer 1988. Venäläisten arkkitehtien toiminnasta Suomessa. Artikkelin teoksessa: XI suomalais-neuvostoliittolainen historioitsijoiden symposio : Helsinki 1987, pp. 39-41. (toim. Timo Vihavainen) Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Lagström, Mia, 2018. Riihimäen varuskunta avaa lauantaina porttinsa. Artikkelin Aamupostissa 16.5.2018. ja lehden verkkosivuilla. <https://www.aamuposti.fi/artikkeli/661829-riihimaen-varuskunta-avaa-lauantaina-porttinsa> [Haettu 3.8.2018]

Lehtoväre, Jari 2001. Riihimäen varuskunnan historia: 1, 1909-1939. [Riihimäki]: Riihimäen varuskunta : Riihimäen kaupunki.

Lehtoväre, Jari 2005. Riihimäen varuskunnan historia: 2, 1939-1945. [Riihimäki]: [Jari Lehtoväre].

Lehtoväre, Jari & Uro, Seppo 2009. Riihimäen varuskunnan historia. III: 1945-2009. [Riihimäki]: Viestirykmentti.

Museovirasto (toim.), 2009a. Hennalan kasarmialue. Alueen kuvaus valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriym-

päristöjä esittelevässä portaalissa.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1430
[Haettu 25.6.2018]

Museovirasto (toim.), 2009b. Korian kasarmialue. Alueen kuvaus valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä esittelevässä portaalissa.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1433
[Haettu 25.6.2018]

Museovirasto (toim.), 2009c. Kouvolan kasarmialue. Alueen kuvaus valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä esittelevässä portaalissa.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1423
[Haettu 25.6.2018]

Museovirasto (toim.), 2009d. Riihimäen kasarmialue. Alueen kuvaus valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä esittelevässä portaalissa.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1429
[Haettu 25.6.2018]

Nieminen, Martta 2002. Eduskunta päätti siirtää armeijan rakennukset Senaatti-kiinteistöille. Helsingin

Sanomat 20.12.2002.

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004107631.html> [Haettu 5.9.2018]

Pakarinen, Riitta 1984. Helsingin venäläiset rakentajat ja rakennuttajat. Artikkelit teoksessa: Venäläisyys Helsingissä 1809–1917. Ryskt i Helsingfors 1809–1917. The Russian Style in Helsinki 1809–1917. Näyttely Helsingin juhlatiimoilla 1984. Utställning under Helsingfors festspel 1984. Exhibition during Helsinki Festival 1984, pp. 31–50. (toim. Marja-Liisa Lampinen) Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.

Putkonen, Lauri 2003. Rakennettu Häme: Maakunnallisesti arvokas rakennusperintö. [Helsinki]: Rakennustieto.

Riihimäen kaupunki, 2017. Yleiskaava 2035, kaavaselostus Riihimäen kaupungin verkkosivuilla.

[www.riihimaki.fi/wp-content/uploads/sites/3/2017/06/2017-05-29_kv65\\$-Yk2035_selostus_LIITTEET.pdf](http://www.riihimaki.fi/wp-content/uploads/sites/3/2017/06/2017-05-29_kv65$-Yk2035_selostus_LIITTEET.pdf)
[Haettu 10.8.2018.]

Sinisalo, Jarkko. Valtion rakennusperintöä lukemassa. Artikkelit Valtiolla rakennettu -sivustolla.

<http://www.valtiollarakennettu.fi/valtion-rakennukset/valtion-rakennusperintoa-lukemassa> [Haettu: 25.6.2018.]

Työmies, 03.10.1910, nro 227, s. 4, Kansalliskirjaston Digitoidut aineistot

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/730313?page=4> [Haettu 9.8.2018]

Uusi Aura, 27.09.1910, nro 223, s. 5, Kansalliskirjaston Digitoidut aineistot

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/803871?page=5> [Haettu 9.8.2018]

Uusmaalainen, 03.06.1910, nro 62, s. 3, Kansalliskirjaston Digitoidut aineistot

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/786176?page=3> [Haettu 9.8.2018]

